

Brugerforeningen for aktive stofbrugere - en evaluering

November 2005

**Finn Kenneth Hansen, Marianne Malmgren og
Linda Kjær Minke**

Brugerforeningen for aktive stofbrugere - en evaluering

November 2005

**Finn Kenneth Hansen, Marianne Malmgren og
Linda Kjær Minke**

**Brugerforeningen for aktive stofbrugere
- en evaluering**

© CASA, November 2005

ISBN 87-91558-90-5

Elektronisk udgave: ISBN 87-91558-91-3

Forord

Brugerforeningen for aktive stofbrugere blev stiftet i 1993. Formålet med foreningen er at varetage stofmisbrugernes sociale interesser og igangsætte aktiviteter. Foreningen ledes af en brugerbestyrelse på 7 medlemmer, som vælges på den årlige generalforsamling, og foreningen har i dag cirka 600 medlemmer, hvoraf de 160 er betalende medlemmer.

Brugerforeningen bliver styret og drevet af aktive stof- og metadonbrugere. Som brugerorganisation og interesseorganisation varetager foreningen stofmisbrugernes sociale og samfundsmæssige interesser. Desuden driver foreningen et værested med forskellige aktiviteter.

Brugerforeningen modtager støtte fra Københavns Kommune og Socialministeriet. Med henblik på at kvalificere beslutningsgrundlaget for den politiske stillingtagen til fortsat støtte af Brugerforeningens aktiviteter har Københavns Kommune og Socialministeriet ønsket en evaluering af dele af Brugerforeningens virksomhed.

Formålet med evalueringen er at beskrive, belyse og vurdere forskellige udvalgte aktiviteter i Brugerforeningen og organiseringen af disse set i forhold til foreningens målsætninger. Aktiviteterne drejer sig om værestedet, de brugerstøttede aktiviteter samt de foreningsrelaterede aktiviteter. Derudover skal evalueringen beskrive Brugerforeningens organisation og se nærmere på aktivist-/frivilligrollen og foreningens økonomi.

Evalueringen er gennemført i perioden juni til oktober 2005 og er baseret på forskellige samfundsvidenskabelige metoder, herunder deltagende observation, kvalitative interview og en spørgeskemaundersøgelse blandt brugerne af værestedet.

Vi takker foreningens medlemmer og brugere, som velvilligt har taget sig tid til at deltage i interview og udfylde spørgeskema.

Evalueringen er finansieret af Københavns Kommune, Kontoret for voksne med særlige behov og Socialministeriet.

Evalueringen er gennemført af Marianne Malmgren, Linda Kjær Minke og Finn Kenneth Hansen, CASA.

CASA

November 2005

Indholdsfortegnelse

1	Sammenfatning	5
1.1	Brugerforeningen for aktive stofbrugere	5
1.2	Organisation og økonomi	6
1.3	Brugerorganisering af aktiviteter	7
1.4	Værestedet	8
1.5	Hvem kommer i værestedet?	10
1.6	Misbrugspolitik.....	11
1.7	Regler og retningslinier	12
1.8	Frivillighedspolitik	13
1.9	Foreningsrelaterede aktiviteter	13
1.10	Vurdering og opmærksomhedspunkter	15
2	Formål og metode	19
2.1	Brugerforeningens formål.....	19
2.2	Evaluerings baggrund og formål.....	21
2.3	Metode	23
3	Fysiske rammer og hverdagen.....	25
3.1	Fysiske rammer.....	25
3.2	En typisk dag i Brugerforeningen.....	26
4	Brugerforeningens værested.....	31
4.1	Motivation for at komme	31
4.2	Brugerstøttende aktiviteter	34
4.3	Betydningen af værestedet.....	35
4.4	Misbrugspolitik.....	39
4.5	Regler og retningslinier	40
4.6	Opsummerende	42
5	Hvem kommer i foreningen/værestedet?	47
5.1	Hvor mange kommer?	47
5.2	Varighed og hyppighed af besøg	48
5.3	Hvem kommer i Brugerforeningen?.....	49
5.4	Brugerne – en heterogen gruppe.....	53
5.5	De som ikke kommer.....	55
5.6	Opsummerende	57
6	Brugerforeningens organisering	59
6.1	Bestyrelsen.....	59
6.2	Brugerforeningens økonomi	60
6.3	Husmødet.....	62
6.4	Brugernes oplevelse af indflydelse.....	64
6.5	Brugerinddragelse – brugerne om husmødet.....	67
6.6	Opsummerende	68
7	Brugerorganisering af aktiviteter	71
7.1	Lønnet koordinator	71
7.2	Arbejdsdelingen i aktivistgruppen.....	72
7.3	Vagt som ansvarshavende og inspirator	74
7.4	Frivillig – aktivist	75

7.5	Relation mellem brugere og aktivister	77
7.6	Hvordan bliver man aktivist?	79
7.7	Årsager til at vælge aktivistrollen fra.....	81
7.8	Opsummerende	82
8	Foreningsrelaterede aktiviteter.....	85
8.1	Foredrag og undervisningsaktiviteter.....	85
8.2	Skoleelever, kommende og nuværende professionelle	86
8.3	Samarbejdspartnerne vurdering.....	88
8.4	Interesseorganisation.....	91
8.5	Symbolisk kapital for brugerne	95
8.6	Opsummerende	95
	Bilag	101
	Bilag 1 – Forvaltningsmæssig revision	
	Bilag 2 – Generelle instrukser for vagthavende	
	Bilag 3 – Metode	

1 Sammenfatning

Denne rapport præsenterer resultaterne af CASAs evaluering af Brugerforeningen for aktive stofbrugere. Evalueringen har til opgave at beskrive og vurdere foreningens værestedsfunktion, brugerstøttede aktiviteter, foreningsrelaterede aktiviteter samt foreningens organisation og økonomi.

Evalueringen er primært udarbejdet på baggrund af en observationsperiode, kvalitative interview med brugere og samarbejdspartnere, spørgeskema til brugerne og dokumentationsmateriale fra foreningen.

1.1 Brugerforeningen for aktive stofbrugere

Brugerforeningen for aktive stofbrugere blev etableret i 1993 med det formål, som interesseorganisation, at varetage stofbrugernes sociale og samfundsmæssige interesser, at igangsætte sociale og kulturelle aktiviteter og give støtte, oplysning og personlig rådgivning, at modvirke diskrimination og afhjælpe ensomhed og hjælpeløshed, at synliggøre de forhold, der præger stofbrugernes sociale, økonomiske og politiske situation, at virke som talerør og kontakt til behandlingsinstitutioner, myndigheder, medier og politikere, at medvirke i debatten, lave kampagner og bruge anerkendte demokratiske virkemidler og endelig at give den enkelte bruger mulighed for at fremføre argumenter offentligt via Brugerforeningens Internetportal.

Brugerforeningen har to hovedopgaver dels at være en interesseorganisation for stofmisbrugere dels at fungere som et åbent værested for stofmisbrugere.

Siden 2001 har foreningen været beliggende på 3. sal i den kommunale ejendom på Blågårdsplads på Nørrebro i København, hvor den råder over næsten 700 m² rummelige, lyse og handicapvenlige lokaler.

Brugerforeningen er en forening, der arbejder for at nuancere det omgivende samfunds ofte stigmatiserende og homogene billede af stofmisbrugere, og i stedet betragte stofmisbrugere som stofbrugere og som aktive. Betegnelsen 'aktive' dækker over det forhold, at det både er en forening for nuværende brugere af bl.a. heroin samt substitutionsstoffer som metadon, og for medlemmer, der vil være aktive i organiseringen af foreningen. I Brugerforeningen bliver man accepteret som misbruger af stoffer og som en person med potentialer og muligheder for eventuelt at kunne være aktiv i foreningen både i forhold til værested, aktiviteter og det foreningsrelaterede arbejde.

1.2 Organisation og økonomi

Brugerforeningen er en brugerstyret organisation

De personer, der har myndighed til at tage beslutninger, er de bestyrelsesmedlemmer, der er demokratisk valgt blandt foreningens medlemmer. Det er kun aktive stofbrugere, der kan vælges til bestyrelsen. Der er derfor tale om brugerstyre af aktive stofmisbrugere.

Bestyrelsen for Brugerforeningen har det overordnede ansvar for økonomi, godkendelse af regnskaber og budgetter. De daglige løbende udgifter og administration af udgiftsbilag foretages af bestyrelsens kasserer, og påtegning og attesting af bilag til afholdelse af udgifter foretages af mindst to bestyrelsesmedlemmer, bestyrelsens kasserer og ofte bestyrelsens formand.

Bogføring og bilagskontrol af bogholderiet og status for de løbende indtægter og udgifter foretages af revision Dag og Døgncentret, som siden 1997 har stået for bogføring og bogholderi for Brugerforeningen. Regnskab og revision af regnskab foretages af revisionsfirmaet Theil Andersen, Statsautoriseret Revisions Partnerselskab.

Foreningens væsentligste indtægter kommer i form af bevillinger fra Socialministeriet og Københavns Kommune. I 2004 har Socialministeriet for første gang bevilget 800.000 kr. til Brugerforeningen. Der er tale om en treårig bevilling med 800.000 kr. hvert år. Københavns Kommune har bevilget 730.000 kr. i 2004 og har derudover bevilget 80.000 kr. til indkøb af varebil til sprøjtepatruljen. Derudover modtager Brugerforeningen Tips- og lotto-midler. Indtægter fra kontingent og støtte-midler udgjorde 92.000 kr. i 2004.

Brugerindflydelse i en flad struktur?

Der afholdes mindst 4 bestyrelsesmøder i løbet af året, og der udarbejdes referater fra disse bestyrelsesmøder. Til varetagelsen af den daglige drift er der ansat en person i fleksjob, som primært fungerer som sekretær, herunder telefonpasning. Øvrige opgaver udføres af brugerne.

Formelt er der tale om en struktur, hvor alle brugere i princippet har indflydelse via deres valg af bestyrelse. Brugerbestyrelsen har ud over ansvaret for foreningens økonomi, ansvar for den daglige drift af foreningen og dens aktiviteter.

Medindflydelse på driften sker gennem afholdelse af det daglige husmøde. Der er ikke nogen dagsorden, og husmødet annonceres ikke. Det er langt fra alle, der mere regelmæssigt deltager i husmødet. Det viser sig, at det er en lille gruppe, som primært udgøres af bestyrelsesmedlemmer og aktivister, der deltager i husmøderne.

Aktivister er brugere, som yder en særlig aktiv indsats i forhold til den daglige drift af foreningen, herunder driften af værestedet.

Selvom den formelle organisering af foreningen og værestedet kan karakteriseres ved en flad struktur, er det i realiteten bestyrelsen, som udgør den daglige ledelse. Bestyrelsesmedlemmerne er alle brugere af stedet og kommer dagligt i foreningen, ligesom aktivister og andre brugere. Der uddelegeres opgaver, og bestyrelsesmedlemmer og aktivister påtager sig opgaver og deltager regelmæssigt i husmødet, hvor de daglige beslutninger bliver taget, herunder forslag til aktiviteter.

Kernen i brugerorganiseringen er, at man får indflydelse gennem involvering og ved at yde en indsats. Det er en norm og retningslinier, som alle er bekendt med, og som også i princippet er accepteret af alle. Nogle brugere af stedet har imidlertid svært ved at vurdere, hvad der skal til for at opnå ansvar og derved blive en del af inderkredsen. Der foreligger ikke nedskrevne retningslinier eller procedurer for, hvordan man bliver aktivist og dermed får adgang til inderkredsen.

Samtidig er der flere brugere, som ikke kender til husmødet og dets organisering. Der skrives ikke referater af husmøderne og informationerne kommer derfor lidt tilfældigt ud til brugerkredsen.

1.3 Brugerorganisering af aktiviteter

Brugerforeningen er et brugerorganiseret sted

Et brugerorganiseret sted vil sige, at de forskellige funktioner og opgaver i princippet bliver udført af brugerne selv. Kun én person får løn for sin funktion i foreningen, nemlig koordinatoren. Derudover opererer foreningen med en opdeling i aktivister og brugere.

Aktivisterne er ansvarlige for værestedet og foreningens forskellige funktioner

Aktivister er brugere, som yder en særlig indsats og påtager sig ansvaret for opgaver og funktioner i foreningen. Det drejer sig om opgaver og funktioner i forhold til: Vagthavende i værested og foreningen, værkstederne, oplæg og undervisning, repræsentationsaktiviteter, madlavning, web og it, sekretær- og arkivfunktioner, sprøjtepatruljen, de fysiske rammer (bygningsspektør). Beslutninger vedrørende foreningens repræsentative opgaver tages af aktivistgruppen, men drejer det sig om politiske udtalelser eller internationalt samarbejde, er det hovedsageligt Brugerforeningens bestyrelsesformand, der er ansvarlig.

Aktivisterne tæller 14 brugere. Aktivisterne har nøgler til de lokaler, der er aflåste, fx pc-rum, cykelværksted, kreativt værksted, depotrum og diverse kontorer, og tager dermed ansvar for det forskellige inventar.

Arbejdsopgaverne er delt mellem aktivisterne. Nogle tager sig primært af oplæg og undervisning, andre primært af sprøjtepatruljen, andre af sekre-

tæropgaverne og andre igen af repræsentationsaktiviteterne. Selvom det primært er en af aktivisterne, der fx tilbereder aftensmad, går denne funktion også på skift mellem aktivisterne.

Cirka halvdelen af aktivisterne tager regelmæssigt vagter. Vagterne har typisk en vagt om ugen fra kl.10 til 15.

Cirka halvdelen af aktivisterne udgør en fast kerne, der har været aktivister igennem mange år, flere siden etableringen af Brugerforeningen. Hovedparten af bestyrelsesmedlemmerne er aktivister og færdes stort set dagligt i foreningen, hvilket betyder, at bestyrelsen kan kaldes sammen i løbet af ganske kort tid, når der skal træffes beslutninger. Aktivisterne afholder ugentlige møder om forhold vedrørende driften af foreningen.

Det kan konstateres, at der ikke er væsentlig forskel på de medlemmer, der er aktivister og de øvrige medlemmer. Aktivisterne er imidlertid lidt ældre, og lidt flere end gennemsnittet modtager pension.

1.4 Værestedet

Brugerforeningen driver et værested som en integreret aktivitet i foreningens arbejde. Formålet er at give rum for, at aktive stofmisbrugere kan komme og være sammen og udveksle erfaringer fra hverdagslivet og at give støtte, råd og vejledning til hinanden. Der er dagligt åbent mellem 10-15.

I værestedet serveres der morgenmad dagligt, og der er mulighed for at læse aviser og få sig en snak. Samtidig er der mulighed for at benytte de forskellige faciliteter, der er i foreningen: Vaskeri, bad, motionsrum, værkstederne, herunder cykelværkstedet, m.m.

Derudover arrangeres der fælles ture såsom bowlingture, kanoture, cykelture og ture til svømmehallen. Endvidere arrangeres der aftener med filmfremvisning og bankospil. På den måde ligner værestedet i Brugerforeningen andre være- og aktivitetssteder for socialt udsatte.

Værestedet adskiller sig dog fra andre dels på grund af målgruppen, dels ved den måde værestedet indgår som en integreret aktivitet i brugerorganiseringen og Brugerforeningen. Konkret viser det sig i åbningstiderne for værestedet og selve organiseringen af værestedet samt i regler og retningslinier for stedet.

Det er på en måde vanskeligt at adskille de aktiviteter, der er forbundet med værestedet fra de samlede aktiviteter, som er en del af Brugerforeningen. Brugerforeningens samlede ressourcer, funktioner og mange aktiviteter, herunder værestedet indgår i et samspil, som handler om at holde foreningen i orden med alt det praktiske arbejde – bl.a. knyttet til de fysiske ram-

mer – gøre det attraktivt og brugbart samt at inddrage brugerne i disse aktiviteter såvel som i de mere foreningsrettede aktiviteter fx sprøjteindsamling.

Brugerstøttede aktiviteter

Tæt knyttet til værestedsfunktionen er forskellige former for brugerstøttede aktiviteter både personligt og praktisk.

De brugerstøttede funktioner omhandler bl.a. det at være bisidder og besøgsven. I spørgeskemaet angiver 16 brugere at have været bisidder for en anden person i Brugerforeningen, mens 14 angiver at have været besøgsven.

Det at være bisidder betyder, at man støtter hinanden, når der skal tages kontakt til systemet fx læge eller bank. Bisidderen kan legitimere sig som medlem af en forening og ikke blot som stofmisbruger, og derved kan nogle brugere få nemmere ved at opnå det, som de ønsker, fx behandlingstilbud eller udlevering af metadon til flere dage.

Andre eksempler på brugerstøttede funktioner er hjælp til flytninger, eller hvis vedkommende løslades fra fængsel, hvor brugerne henter vedkommende og sørger for, at vedkommende får bragt sine medbragte genstande hjem igen.

Rollen som besøgsven består bl.a. i, at man besøger hinanden under sygdomsperioder. Besøgene foregår både på hospitalet og i hjemmet. I forhold til hospitalet har besøgsvenfunktionen tillige en praktisk funktion. De brugerstøttede funktioner består også af, at man kontakter hinanden, hvis man ikke har set eller hørt noget til en person gennem et stykke tid. Hvis det viser sig, at vedkommende ligger syg hjemme, arrangeres der madudbringning eller afhentning af medicin til vedkommende. I nogle tilfælde har brugerne sørget for, at vedkommende blev indlagt på hospital.

De brugerstøttede funktioner løses ad hoc, når der opstår en situation. Brugere dokumenterer ikke, hvor meget tid der egentlig går med dette. Det at yde støtte til hinanden eller andre, når man trænger til det, indgår i dagligdagens øvrige gøremål.

Drejer det sig om problemstillinger, som kræver ekspertise, henvises til samarbejdspartnere fx en gadejurist, en sygeplejerske på et af ambulatorierne eller Landsforeningen for Human Narkobehandling.

Motivation til at komme i værestedet

Brugerne angiver selv, at de i høj grad kommer i værestedet af sociale grunde og for at være sammen med andre og ligesindede, som har erfaringer

med livet som stofmisbruger. Derudover lægger de vægt på, at de også kan få råd og vejledning og læse dagens avis.

De mere omsorgsprægede aktiviteter omfattende basale aktiviteter som mad, bad og tøjvask er det omkring halvdelen af brugerne, som lægger vægt på. Derimod er der flere, som lægger vægt på værkstedsaktiviteter, motion og ture ud af huset.

Værestedet er af stor betydning for de brugere, som kommer både dagligt og af og til. Ud over det daglige samvær og mulighederne for aktivitet og råd og vejledning, peger brugerne på behovet for at have et sted, hvor der er mulighed for en pause i det ellers hektiske hverdagsliv som stofmisbruger, samt det forhold, at det er et værdigt sted at komme, hvor det er brugerne selv, der organiserer stedet. Endelig er der brugere, der fremhæver betydningen af, at værestedet og foreningen har været en redningsplanke og gjort en forskel, så de fortsat er i live.

Nye brugere af foreningen starter typisk med at komme, fordi de har behov for støtte eller for at få dækket basale behov i værestedet. Det er erfaringen, at foreningens værdigrundlag efterhånden bliver afgørende for nogle og mindre for andre for fortsat at bruge stedet.

1.5 Hvem kommer i værestedet?

Over en periode viser det sig, at der kommer omkring 75 forskellige brugere i Brugerforeningens værested. Det er forskelligt, hvor mange der kommer dagligt. Gennemsnitligt kommer der cirka 35 forskellige personer vurderet i løbet af en dag. Antallet varierer dog. Nogle dage kommer der kun 15 personer, mens der andre dage kommer 45 personer. På baggrund af besøgs mønsteret kan man tale om to kategorier af brugergrupper. Den ene gruppe er de brugere, der kommer stort set dagligt eller flere gange om ugen, og som udgør cirka 50 personer. Den anden gruppe består af de sporadisk besøgende, hvilket vil sige, at de kommer cirka én gang hver 14. dag eller sjældnere. Denne gruppe består af cirka 25 personer.

På baggrund af en spørgeskemaundersøgelse blandt brugerne – hvor det fortrinsvis er dem, der kommer mere regelmæssigt, der har svaret – fremgår det, at over halvdelen af brugerne anvender værestedet flere gange om ugen og er der flere timer ad gangen. Brugerne er overvejende mænd, om end der alligevel kommer en del kvinder. Gennemsnitsalderen er på knap 45 år. De bor primært i Københavnsområdet. Hovedparten er på pension og kontanthjælp. Der er dog en gruppe på 13 personer, der er i lønarbejde.

Brugerne har det til fælles, at en stor del har været afhængig af heroin igennem en årrække. Stofmisbruget er for de flestes vedkommende startet, da de

var under 25 år. Hovedparten er i substitutionsbehandling for stofmisbrug, og nogle fremtræder som socialt velfungerende stofmisbrugere.

Brugerne er meget forskellige

Fysisk, kognitivt, ressourcemæssigt, interessemæssigt, subkulturelt samt med hensyn til deres forbrug af illegale stoffer er brugerne meget forskellige. De objektive og subjektive opvækstbetingelser har endvidere været forskellige, men de strukturelle betingelser er ens for alle. Alle er eller har været afhængige af euforiserende stoffer, der er illegale. Stofferne er tillige meget økonomisk omkostningsfulde for den enkelte. Dette aspekt har medført kollektive erfaringer omkring fængslinger for lovbrud af forskellig karakter eller for kvindernes vedkommende prostitution. Derudover er der fælles erfaringer omkring somatiske sygdomme og dødsfald i det nære netværk. Som Bourdieu ville hævde, betyder disse kollektive erfaringer, at brugernes habitus har fællestræk.

Hvem kommer ikke i værestedet?

Der er imidlertid mange stofmisbrugere, der ikke kommer i værestedet. Årsagerne til dette er mange. For det første er der stofmisbrugere, som kommer andre steder end i værestedet i Brugerforeningen. For det andet spiller tidsdimensionen en rolle. Mange stofmisbrugere har travlt med andre ting i hverdagen og har ikke kræfter og overskud til at komme i et værested. For det tredje er der den geografiske dimension, som kan virke som en barriere for mange stofmisbrugere. Hvis man fx bor på Amager, er det denne geografiske beliggenhed, som man orienterer sig imod.

Endvidere spiller miljøet i værestedet en rolle. Stedet har udviklet normer for adfærd og et miljø, som hænger sammen med, at værestedet er placeret i Brugerforeningen. Der er en række forhold, som kan virke som en barriere for andre og for specielt nytilkomne i Brugerforeningen. Det gælder sammensætningen af brugerne, som er domineret af brugere, der er kommet i Brugerforeningen gennem mange år, og som har sat deres præg på miljøet. For det andet gælder den herskende norm om, at man skal yde en indsats for at få indflydelse, og for det tredje normerne for adfærd, som udelukker stofmisbrugere med mere udadreagerende adfærd og personer med kaotisk adfærd for at komme.

Sammenlignet med andre væresteder og med de fysiske rammer og de faciliteter, som Brugerforeningen har og værestedet kan tilbyde, burde stedet set ud fra alene en værestedsbetragtning kunne rumme flere brugere.

1.6 Misbrugspolitik

At kunne leve et værdigt og aktivt hverdagsliv som stofmisbruger er en af holdningerne til livet som stofmisbruger i Brugerforeningen. Det er ikke

tilladt at være så påvirket, at man kokser eller har en udadreagerende adfærd fx truende.

Grundopfattelsen er, at ikke alle kan komme ud af misbruget. Der er erfaringer med og en erkendelse af, at mange vil have tilbagefald efter en nedtrapning og være i misbrugsmiljøer uanset, om Brugerforeningen eksisterer eller ej. Brugerforeningen støtter dem, som har en grundmotivation i retning af at gøre noget for at reducere eller stabilisere misbruget. Men det kan være svært for de personer, der gerne vil ud af misbruget, at være i Brugerforeningen, hvorfor denne gruppe hovedsagligt ikke kommer, når de er på nedtrapning. Hvad angår de unge, er holdningen imidlertid entydig, at der både skal forebygges og behandles, så de kan undgå at vedblive med at være stofmisbrugere.

Der lægges vægt på skadesreduktion, fordi brugergruppen er hærdede misbrugere. Flere har været i metadonbehandling i 25 år. Flere har været stofmisbrugere, siden de var unge og har talrige behandlingsophold bag sig. Holdningen er generelt, at det er bedre, at brugerne foretager deres misbrug i foreningen end på gaden under dårlige sanitære forhold.

1.7 Regler og retningslinier

Der er få regler i Brugerforeningen og i værestedet. Den helt overordnede regel for ophold i Brugerforeningen og værestedet er, at man skal tale ordentligt til hinanden og ikke bruge trusler eller vold. Generelt handler det om at tage hensyn til hinanden. Er en person ubehagelig over for en anden, eller opstår der højlydte skænderier, er det bl.a. den vagthavendes ansvar at bede personen/-erne om at stoppe. Desuden skal man rydde op efter sig selv og også gerne bidrage til fællesskabet ved at hjælpe til, når man kan og har overskud til det.

Det er ikke tilladt at tage stoffer på fællesarealerne (undtaget er to specifikke toiletter). På toiletterne, hvor der foregår indtagelse af stoffer, er der krav til renlighed og hygiejne. Desuden foregår stofmisbruget under diskretion.

Handel med stoffer inden for Brugerforeningens fysiske rammer er heller ikke tilladt.

Der er retningslinier, som knytter sig til hygiejne og til risikoen for sygdomme, hvis en bruger er smittebærer af fx leverbetændelse. Kokkene skal således have handsker på under tilberedning af mad. Desuden skal toiletterne som omtalt holdes rene. Det er desuden ikke velanset, hvis en bruger er snavset og lugter. Forekommer det, får personen en opfordring om at gå i bad og vaske sit tøj. Det er desuden ikke tilladt at have store hunde med i værestedet af hensyn til de brugere, der er angste for hunde.

1.8 Frivillighedspolitik

Frivilligt arbejde bliver ofte defineret ud fra fire kriterier, nemlig at det er frivilligt, ulønnet (hvis der er tale om en aflønning er det symbolsk), udføres over for personer, man ikke er beslægtet med, og at det er til gavn for andre mennesker.

Aktivisterne i Brugerforeningen påtager sig frivilligt at varetage forskellige funktioner og arbejdsopgaver i foreningen. Det er imidlertid vanskeligt at tegne et entydigt billede af aktivistgruppen. For det første fordi der er stor variation i aktivisternes opfattelse af deres roller. Nogle ser deres funktion som et arbejde, andre betragter det udelukkende som en frivillig social indsats. For det andet fordi der er stor bredde i de opgaver, aktivisterne udfører. Det vil sige opgaver, som både er relateret til værestedsfunktionen og til foreningsrelaterede aktiviteter.

Frivilligt arbejde i en organisation vil typisk være forbundet med oplæring/uddannelse. I Brugerforeningen er der tale om en følordning, der er den træning, som aktivisterne får. Perioden som føl kan betragtes som en slags prøve i forhold til stabilitet og troværdighed for den enkelte. Desuden fungerer teambuildingsturen hvert år som et forum, hvor aktivisterne bliver rystet samme og arbejder på at skabe et fælles fodslag.

En person, der yder en frivillig social indsats, har pr. definition ikke nogen arbejdstitel, men begrebsættes oftest blot som frivillig arbejdskraft.

I Brugerforeningen anvendes betegnelsen *aktivist* synonymt med betegnelsen frivillig. Aktivistens rolle er imidlertid tvetydig, fordi aktivisten både er yder og nyder i Brugerforeningen.

Som kompensation for den indsats, aktivisterne yder foreningen, får de transport og delvis mobiltelefon betalt. Desuden er der dagligt en pakke cigaretter til fælles brug, og er de der hele dagen, får de mad. Aktivisterne deltager derudover i en uges teambuilding en gang om året.

Belønningen giver anledning til kritik, fordi det er uigennemskueligt for medlemmerne, hvem der har disse privilegier, og hvem der ikke har. At det ikke er synligt og klart defineret kan forårsage myter om aktivistgruppens forhold.

1.9 Foreningsrelaterede aktiviteter

Som forening og interesseorganisation varetager Brugerforeningen mange forskellige aktiviteter: Undervisning, indsamling af sprøjter, systematisering og formidling af viden om stofrelaterede emner.

Brugerforeningens aktivister deltager i flere forskellige netværk – både nationale og internationale og i konferencer og temadage om stofmisbrug. Foreningen støtter og vejleder også brugere i andre dele af landet og i andre lande, når de ønsker at etablere brugerforeninger. Dagligt tager foreningsmedlemmer med sprøjteopsamlingspatruljen på Vesterbro, og en gang om året arrangerer Brugerforeningen en mindedag for afdøde stofmisbrugere samt uddeler brugervenprisen på foreningens årsdag.

Brugerforeningen afholder et omfattende antal foredrag for hold af skoleelever, studerende og professionelle på misbrugsområdet. På 1½ år – fra januar 2004 til juli 2005 – er der således afholdt 42 foredrag for i alt over 700 personer. Der foregår ingen systematisk indsats for at få flere undervisningshold. Kendskabet til Brugerforeningens tilbud om undervisning foregår ved anbefalinger fra de, som benytter tilbudet.

Undervisningsdeltagerne fordeler sig på tre hovedgrupper. Den ene er studerende fra uddannelsesinstitutioner, som i deres senere virke som politibetjente, jurister, social- og sundhedsassistenter, socialrådgivere og pædagoger kommer i kontakt med stofmisbrugere. Denne gruppe tæller flest foredrag, nemlig 20 og i alt 364 studerende. Formålet med foredrag rettet til denne målgruppe er med til at kvalificere deres opfattelse af stofmisbrugere.

Elever fra folkeskoler og andre skoler udgør den anden større deltagergruppe. Der har i perioden været afholdt 12 foredrag for 260 elever. I forhold til eleverne har foredragene et forebyggende sigte rettet mod de enkelte unge.

Den tredje gruppe af deltagere er nuværende professionelle på behandlingsinstitutioner, socialarbejdere m.m. fra både Danmark og Norden. For denne gruppe har Brugerforeningen i perioden afholdt i alt 10 foredrag for i alt 111 personer.

Vurderingerne er entydige positive; deltagerne får erfaringer med stofmisbrug og konsekvenserne af stofmisbrug fortalt af en bruger, som relaterer dette til egne erfaringer. Desuden møder deltagerne på nogle områder andre holdninger til stofmisbrug, end de tidligere har fået gennem andre kilder. De får gennem hele besøget i Brugerforeningen konfronteret og differentieret deres opfattelse af, hvordan personer med et stofmisbrug er. Formår oplægsholderen ikke at reflektere egne erfaringer til generelle problemstillinger eller fastholde det forebyggende fokus, vurderes undervisningen mindre positivt.

Alle henvendelser fra mindre grupper af fx skoleelever, studerende, forskere og behandlere imødekommer Brugerforeningen med besøg i foreningen, rundvisning og interview om det emne, som de besøgende sætter på dagsordenen. I perioden januar 2004 til juli 2005 var der cirka 23 af denne type besøg i Brugerforeningen.

Som interesseorganisation repræsenterer Brugerforeningen stofmisbrugerne i forskellige sammenhænge. For de enkelte brugere har de foreningsrelaterede aktiviteter betydning, fordi de på denne måde føler sig som en del af en interesseorganisation, og fordi de som forening bliver hørt og inddraget i forskellige sammenhænge.

Der er i disse år fokus på brugerinvolvering, og Brugerforeningen bidrager i den forbindelse med erfaringer og som inspirator for andre, som ønsker at oprette brugerforeninger både nationalt og internationalt

1.10 Vurdering og opmærksomhedspunkter

Der er i evalueringen af Brugerforeningen lagt vægt på at belyse og vurdere udvalgte aktiviteter og organiseringen af disse. Vurderingen er i stor udstrækning blevet præsenteret gennem forskellige brugergrupperes egne vurderinger. Derudover er der foretaget en belysning og vurdering af Brugerforeningens organisation og økonomi.

I dette afsluttede afsnit skal der foretages en vurdering af Brugerforeningen på tværs af aktiviteterne og organiseringen af disse. Der er tale om vurderinger set i relation til foreningens målsætninger, og hvor der alene peges på dilemmaer og prioriteringer. Det er ikke hensigten at komme med anbefalinger, idet vi anser det som væsentligt, at Brugerforeningen er brugerstyret, og at det derfor først og fremmest er brugerne, som skal bestemme retning og mål for foreningen og dens aktiviteter. På baggrund af evalueringen skal der i tilknytning til vurderingen imidlertid peges på en række opmærksomhedspunkter angående perspektiver for den fortsatte udvikling – til forhåbentlig inspiration for brugerne.

- **Brugerforeningen fungerer som interesseorganisation**

Brugerforeningen er en brugerstyret forening med mange forskellige aktiviteter og mange forskellige roller. Det er en forening, som aktivt støtter med oplysning og rådgivning i forhold til den enkelte stofmisbruger, formidler viden og deltager i offentlige debatter om stofmisbrug og dens konsekvenser. På den måde lever den som forening op til sine målsætninger om at være en interesseorganisation for stofmisbrugere.

Brugerforeningen er den første brugerorganisering og har som forening en lang erfaring. At foreningen fungerer som interesseorganisation, hænger i høj grad sammen med den måde, brugerne har organiseret sig på, og den måde de mange forskellige aktiviteter er organiseret.

- **Brugerstyre med dilemmaer**

Som forening er der tale om et brugerstyre, hvor medlemmerne/brugerne vælger en bestyrelse bestående af aktive brugere til at varetage deres interesser. Derudover opererer foreningen med aktivister, der er brugere, som

yder en særlig indsats og påtager sig ansvar for opgaver og funktioner i foreningen og i forhold til de forskellige aktiviteter i foreningen. En af de væsentlige aktiviteter er foreningens værested.

I denne organisering er der to dilemmaer. Det ene er, i hvor høj grad man kan inddrage brugerne i de forskellige aktiviteter og specielt i de foreningsrelaterede aktiviteter som fx foredrag, undervisning og repræsentationer. Det andet er balancen mellem de forskellige aktiviteter, hvor der er tale om afvejninger mellem de mere brugerstøttede aktiviteter, som fx værestedet, bisidderollen og besøgsven og de mere foreningsrelaterede aktiviteter.

- **Aktive brugere kontra brugerorganisering**

Brugerforeningen har lagt vægt på og er kendetegnet ved det aktive element. Foreningen "aktive stofbrugere" indikerer, at normerne for foreningen er at være aktiv og yde en indsats. Kendetegnede for brugerorganiseringen er, at man får indflydelse gennem involvering og ved at yde en indsats. I forhold til gruppen af stofmisbrugere, som er en meget heterogen gruppe med store forskelle i livsvilkår, betyder det, at brugerinddragelsen bliver relativ smal. Der hviler derfor et stort ansvar på brugerne i bestyrelsen og på de aktivister, som påtager sig de forskellige opgaver både i forhold til de brugerstøttede aktiviteter og de foreningsrelaterede aktiviteter. I et fremtidsperspektiv er det værd at overveje, om den nuværende brugerorganisering er tilstrækkelig.

- **Afvejning af aktiviteter**

I evalueringen af Brugerforeningen er der sat fokus på de brugerstøttede aktiviteter, herunder værestedet og de foreningsrelaterede aktiviteter. Aktiviteter som er væsentlige i forhold til foreningens målsætninger, og som også udgør de væsentligste aktiviteter i foreningens arbejde.

Der er tale om foreningsrelaterede aktiviteter, som er eksterne på den måde, at de er udadvendt i forhold til omverdenen i form af formidling af viden og deltagelse i debat, og på den anden side brugerrettede aktiviteter, som er interne på den måde, at de henvender sig til en brugergruppe med fælles vilkår og erfaringer i form af omsorgsaktiviteter og brugerstøttede aktiviteter.

Det er opfattelsen, at der er tale om en fornuftig afvejning af de forskellige aktiviteter, og at aktiviteterne hver for sig bliver vurderet positivt af de forskellige brugergrupper. De elever, studerende og professionelle grupper, som har deltaget i foredrag eller henvendt sig til Brugerforeningen, har fået et stort udbytte af informationerne og kontakten. For de brugere, der kommer i værestedet, har det stor betydning, at de kan komme og opleve et fristed, hvor de kan få en pause i deres ellers hektiske hverdag, og hvor de kan være sammen med andre og udveksle erfaringer og få råd og vejledning.

Der vil i Brugerforeningen til stadighed være tale om en afvejning af aktiviteterne. I den forbindelse kunne det være en idé at inddrage de forskellige brugergrupper i en dialog om udviklingen og prioriteringen af aktiviteterne.

- **Brugerforening og værestedsfunktion**

Der er både fordele og ulemper ved, at det er Brugerforeningen, som driver værestedet. Fordelene er, at foreningsaktiviteterne har en positiv betydning for værestedets brugere. Det giver værdighed og stolthed at være en del af en interesseorganisation i en situation, hvor man ellers typisk vil være stigmatiseret som passiv og udenfor de fleste sociale og aktive sammenhænge. Derudover giver foreningsaktiviteterne brugerne mulighed for at være aktive og indgå i foreningsaktiviteterne og få en rolle i interesseorganisationen.

Ulempen er, at normerne i foreningen advokerer for de mere velfungerende og aktive stofmisbrugere. Dette er med til at ekskludere de mest udsatte stofmisbrugere. Normerne og rammerne for værestedet er med til at sætte grænser for, hvilke stofmisbrugere der kan gøre brug af stedet. Desuden kan det være vanskeligt for mange brugere at honorere kravene om at kunne repræsentere foreningen i forskellige sammenhænge.

Selvom værestedet i Brugerforeningen fungerer som andre lignende væresteder, adskiller det sig, på grund tilknytningen til foreningen, bl.a. hvad angår organiseringen af aktiviteter og åbningstider. Det kunne være hensigtsmæssigt, at man i foreningen tog en afgrænset drøftelse af målsætningerne med værestedet og værestedsfunktionen, herunder prioriteringen af forskellige aktiviteter.

- **De fysiske rammer og aktiviteterne**

I den forbindelse kan man sige, at Brugerforeningen driver et åbent værested med mange forskellige faciliteter og udstyr, hvor alle kan komme ind. På den ene side har stedet, aktivitetsmulighederne og faciliteterne stor bevidsthedsmæssig betydning for brugerne. På den anden side er der få, som bruger dem. Der synes at være et dilemma mellem de låste døre til aktivitetslokalerne, som ønskes beskyttet mod tyveri, og så brugernes adgang til og brug af aktiviteterne.

Med Brugerforeningens fysiske rammer, gode faciliteter og aktivitetsmuligheder burde den kunne rumme en relativ større del af målgruppen.

- **Aktivist – frivillighed eller lønnet medarbejdere**

Det unikke ved Brugerforeningen er, at det er brugerne selv, der driver stedet og organiserer aktiviteterne. Der er imidlertid tale om en arbejdsdeling, hvor det er aktivisterne, der tager ansvaret for de forskellige opgaver og aktiviteter. Mange brugere kommer i Brugerforeningen for at modtage støtte og råd, og aktivisterne giver dem et billede af og for nogle en tiltro til, at de selv kan varetage funktionerne. På den anden side virker det uigennemsig-

tigt, hvilke kriterier der ligger til grund for, at man bliver aktivist og vedbliver med at være det. Det kunne være hensigtsmæssigt med mere synlige procedurer for, hvordan man bliver aktivist, og hvilke rettigheder (belønninger) der følger med funktionen og ansvaret. I den forbindelse kunne inddrages, om arbejdsdelingen fortsat skal baseres på frivillighed eller flere lønnede medarbejdere. I dag har foreningen en lønnet medarbejder i fleksjob. Kunne flere lønnede medarbejdere være foreneligt med arbejdsdelingen i foreningen?

- **Få varetager mange funktioner**

Brugerforeningen varetager en bred vifte af undervisnings- og repræsentationsaktiviteter. Hvad angår den interne organisering, er aktiviteterne rimelige sårbare, fordi det er enkelte aktivister, der trækker det store læs. Der er et dilemma mellem forventningen om professionalisme i varetagelsen af aktiviteterne og det faktum, at det er brugerne, som varetager dem. Med henblik på fortsat at kunne servicere forskellige brugergrupper, som ønsker information og viden, vil det være vigtigt at uddanne flere brugere til at kunne varetage undervisnings- og uddannelsesfunktionerne i Brugerforeningen.

2 Formål og metode

Brugerforeningen for aktive stofbrugere blev stiftet i 1993. Foreningen blev etableret som en indirekte konsekvens af, at Københavns Kommune lukkede "Jaguaren" et aktiveringsprojekt for metadonbrugere foranlediget af Dag- og Døgncentret. En mindre gruppe brugere af "Jaguaren" mente, at der var basis for at starte en brugerforening og dannede den i samarbejde med pårørende og fagfolk, som støttede initiativet.

Da foreningen var en realitet, blev der ansat en koordinator til at forestå den daglige drift, men i 1996 overtog medlemmerne driften, og foreningen blev styret og drevet udelukkende af frivillige stof- og metadonbrugere. I dag er der ansat en koordinator, primært med sekretariatsfunktioner, som eneste lønnede medarbejder i foreningen.

Foreningen har siden 2001 været beliggende i de nuværende rummelige, lyse og handicapvenlige lokaler i Korsgade 30, 3. på Indre Nørrebro i København.

Brugerforeningen er en interesseorganisation med et åbent værested for stofmisbrugere. Som interesseorganisation varetager foreningen stofmisbrugeres sociale og samfundsmæssige forhold. Desuden driver foreningen et værested med forskellige aktivitetsmuligheder.

Generalforsamlingen er øverste myndighed og afholdes en gang om året. Mellem generalforsamlingerne ledes foreningen af en bestyrelse, der består af 7 medlemmer.

Brugerforeningen har i dag cirka 600 medlemmer, hvoraf der er 160 medlemmer, som betaler kontingent.

Københavns Kommune og Socialministeriet har igennem en årrække støttet Brugerforeningen bl.a. gennem bidrag fra forskellige puljer. Støtten har været givet på baggrund af ansøgninger fra Brugerforeningen.

2.1 Brugerforeningens formål

Brugerforeningens formål er:

- som interesseorganisation at varetage stofbrugernes sociale og samfundsmæssige interesser
- at igangsætte sociale og kulturelle aktiviteter og give støtte, oplysning og personlig rådgivning
- at modvirke diskrimination og afhjælpe ensomhed og hjælpeløshed

- at synliggøre de forhold, der præger stofbrugernes sociale, økonomiske og politiske situation
- at virke som talerør og kontakt til behandlingsinstitutioner, myndigheder, medier og politikere
- at medvirke i debatten, lave kampagner og bruge anerkendte demokratiske virkemidler
- at give den enkelte bruger mulighed for at fremføre argumenter offentligt via Brugerforeningens Internetportal.

Foreningen driver værestedet primært baseret på brugernes deltagelse i arbejdet, og samtidig er foreningens lokaler anvendt som et aktivitetscenter for "aktive stofbrugere". Derudover er foreningen kendetegnet ved en række aktiviteter, herunder bl.a. brugerstøttede funktioner og mere foreningsrelaterede aktiviteter.

Brugerstøttede funktioner omfatter aktiviteter som social- og narkorådgivning, pårørenderådgivning, bisidderassistance, hjemme-, hospitals- og fængselsbesøg m.v., og foreningsrelaterede aktiviteter omfatter repræsentative opgaver og undervisnings- og informationsaktiviteter.

Aktiv og stofbruger

Som gruppe betegner Brugerforeningen sig som en 'forening for aktive stofbrugere'. Denne betegnelse er dobbelttydig på flere niveauer. Begrebet *aktiv* indikerer, at der er tale om en forening for aktive stofbrugere. Medlemmerne bruger heroin samt substitutionsstoffer som metadon. Dels er stofbrugere aktive omkring organiseringen i en forening og i aktiviteter som tilgodeser Brugerforeningen, der varetager deres fælles interesser. Aktiv henviser til den vægt, der lægges på, at medlemmerne gør en indsats for sig selv og for stofbrugerne som gruppe. Dels er stofbrugerne aktive brugere af illegale narkotikarelaterede stoffer (Jepsen 2004).

Foreningens medlemmer betegner sig ikke som stof*mis*brugere eller narkomaner. Begrundelsen synes at være, at der ligger en nedvurdering i disse betegnelser. Socialoverlæge i Københavns Kommune Peter Ege finder imidlertid at begrebet stofbruger er for bagatelliserende og fornægtende i forhold til de omstændigheder, en stof[mis]bruger ofte påfører både sig selv, men også sine omgivelser. Ege skriver videre, at 'stofmisbrug er en socialt og psykisk determineret adfærd', Ege 1997.

I denne evaluering har vi valgt at følge Eges begrebssættelse af gruppen og anvender derfor begrebet stofmisbrugere om Brugerforeningens medlemmer.

2.2 Evalueringens baggrund og formål

Brugerforeningen er ikke tidligere blevet evalueret eksternt. Der er årligt drøftelser mellem repræsentanter for Familie- og arbejdsmarkedsforvaltningens 7. kontor for særlige grupper i Københavns Kommune og Brugerforeningens bestyrelse som led i den samarbejdsaftale, der er indgået mellem dem.

Denne praksis og drøftelserne har ikke givet forvaltningen tilstrækkelig mulighed for at vurdere, i hvilken udstrækning Brugerforeningen tilgodeser de aktiviteter, som ligger til grund for samarbejdsaftalen og Kommunens bevilling til foreningen.

Anholdelsen og fængslingen af foreningens formand i august 2004 gav yderligere anledning til eksternt evaluering samt til gennemgang/revision af foreningens regnskab frem til august 2004. Denne regnskabsmæssige revision gav ikke anledning til forbehold eller særlige bemærkninger omkring administrationen af foreningens midler.

Med henblik på at kvalificere beslutningsgrundlaget for den politiske stillingtagen til støtte af Brugerforeningens aktiviteter har Københavns Kommune og Socialministeriet ønsket en evaluering af dele af Brugerforeningens virksomhed.

Københavns Kommune har med evalueringen primært ønsket at få evalueret Brugerforeningens værestedsfunktion, herunder de netværksskabende og socialt støttende funktioner for brugerne. Socialministeriet har endvidere ønsket dokumenteret, hvilke foreningsrelaterede og repræsentative aktiviteter Brugerforeningen varetager.

Formål

Formålet med evalueringen er at beskrive, belyse og vurdere forskellige udvalgte aktiviteter i Brugerforeningen og organiseringen af disse set i forhold til foreningens målsætninger. Det drejer sig om værestedet, de brugerstøttede aktiviteter samt de foreningsrelaterede aktiviteter. Derudover skal evalueringen beskrive organiseringen af Brugerforeningen og se nærmere på aktivist-/frivilligrollen og vurdere foreningens økonomi.

I det følgende uddybes de forskellige problemstillinger knyttet til formålene med evalueringen.

Værestedet og brugerne

Formålet er for det første at beskrive og vurdere, hvordan Brugerforeningen udfylder værestedsfunktionen og de brugerstøttede aktiviteter, herunder belyse hvor mange brugere der kommer i værestedet, og hvilke former for aktiviteter de deltager i. Der vil blive lagt vægt på brugernes egne vurderinger, men der vil også blive inddraget vurderinger fra såvel frivillige/aktivister

som samarbejdspartnere. Hensigten er at belyse, på hvilke måder Brugerforeningen med dets forskellige aktiviteter herunder brugerstøttede funktioner, som fx bisidderfunktion og besøgsven bidrager til et bedre hverdagsliv for stofmisbrugerne.

Frivillige aktivister

For det andet er det formålet at belyse, hvordan brugerne organiserer aktiviteterne i værestedet og i foreningen. Hvem står for organiseringen af aktiviteterne, og i hvilket omfang er det aktivister/frivillige, som tager sig af opgaverne? Hvordan bliver man udpeget til at være frivillig/aktivist, og hvilke rettigheder og pligter følger med rollen? Hvordan er samarbejdet mellem brugerne og aktivister/frivillige?

Foreningsrelaterede aktiviteter

For det tredje er det formålet at beskrive og vurdere de foreningsrelaterede aktiviteter. Særligt med henblik på repræsentative opgaver og undervisningsaktiviteter. Følgende spørgsmål skal dokumenteres: Hvor mange undervisningsforløb er gennemført i 2004/2005? Hvor mange henvendelser om repræsentation og undervisning har foreningen modtaget i 2004 og 2005? Hvilke og hvor mange repræsentative opgaver varetager Brugerforeningen? Hvem repræsenterer foreningen i disse sammenhænge?

Styring og organisering

For det fjerde er det formålet at beskrive styringen og organiseringen af stedet. Hvordan er ledelsesstrukturen og medlemsdemokratiet. Spørgsmålene til denne del af evalueringen er: Hvordan er Brugerforeningen organiseret med en bestyrelse, daglig ledelse, frivillige, aktivitetsgrupper, og hvordan udfoldes medlemsdemokratiet? Hvem træffer beslutninger om fx aktiviteter og arrangementer? I hvilket omfang er brugerne med i prioriteringen af aktiviteter, og hvorvidt inddrages de i de enkelte aktiviteter? Der vil blive lagt vægt på Brugerforeningen som værende centrum for brugerorganisering og brugerorganiserede aktiviteter.

Økonomi

Endelig er det formålet at foretage en forvaltningsmæssig revision af Brugerforeningens økonomi, herunder indtægtsgrundlaget og prioriteringen af de bevilgede midler på foreningens forskellige aktiviteter (fx værested, sociale støttefunktioner, landdækkende foreningsvirksomhed og internationalt arbejde). Det skal undersøge, om de økonomiske midler er anvendt på en rationel måde, herunder hvordan midlerne anvendes i forhold til de forskellige opgavesæt i Brugerforeningen. Hensigten er at se på styringen af den daglige drift og af økonomien. Er der procedurer for økonomiske transaktioner, og hvordan er ansvarsfordelingen i forhold til indgåelse af økonomiske aftaler? Hvordan er foreningens samlede økonomi og fordeling på aktiviteter sammenlignet med budgetter for bevillingen af støtte?

2.3 Metode

Evalueringen er primært baseret på kvalitative interview med brugerne, frivillige aktivister og samarbejdspartnere. Derudover er evalueringen baseret på retrospektivt dokumentarisk materiale i form af medlemsarkiv, dagbøger, referater fra generalforsamlinger og bestyrelsesmøder samt regnskaber, der omfatter 2004 og 2005.

Med henblik på en belysning af hverdagslivet i værestedet indgår en observationsperiode, hvor medarbejdere fra CASA i en afgrænset periode er kommet i Brugerforeningen. Observationsperioden er foregået i såvel dagtimerne som aften timerne. Derudover har en medarbejder fulgt foreningens aktiviteter såsom generalforsamling og aktiviteter på gadeplan (sprøjtepatruljen). Observationsperioden er kombineret med interview af brugere og aktivister på værestedet. Interviewene har både karakter af formaliserede båndoptagede interview og i tilfælde, hvor interviewpersonen har frabedt sig båndoptagelse, eller det har virket upassende, er interviewet nedfældet på blok.

Med hensyn til antallet af brugere af værestedet er brugerne af værestedet i en periode blevet bedt om at udfylde et spørgeskema. Spørgeskemaet giver oplysninger om, hvem der er brugere, og hvem der er aktivister, hvor længe og hvor ofte de kommer, og hvordan de bruger værestedet. Spørgeskemaet er udarbejdet i samarbejde med brugerne af foreningen.

Evalueringen omfatter tillige en forvaltningsmæssig finansiel revision. Denne del af evalueringen er foretaget af en regnskabskyndig. Med henblik på at undersøge og belyse procedure og styring af økonomi samt regnskab er der foretaget interview med administrator og revisor, ligesom regnskaberne er gennemgået. Der henvises til rapportens bilag for en nærmere uddybning af metoden.

3 Fysiske rammer og hverdagen

Brugerforeningen har siden 2001 været beliggende på 3. sal i den kommunale ejendom på Blågårdsplads på Nørrebro i København. I dette kapitel introducerer vi Brugerforeningen ved at beskrive de fysiske rammer og det samvær og de aktiviteter, som foregår på en typisk hverdag.

3.1 Fysiske rammer

For at komme ind i Brugerforeningen kan man enten gå gennem bibliotekets indgang i stueetagen eller, når det har lukket, ringe på dørtelefonen ved indgangen i Korsgade, hvor der med diskret skiltning står Brugerforeningen ved dørtelefonen. Om fredagen, hvor biblioteket først åbner klokken 13, har vagten i Brugerforeningen nok at se til, fordi alle skal trykkes ind gennem dørtelefonen. Men ellers går de fleste gennem bibliotekets åbne entre og videre op ad trappen eller tager elevatoren op til 3. sal, hvor Brugerforeningens logo – snurretoppen, som symboliserer evig aktivitet – hænger uden for døren.

På hverdage mellem klokken 10 og 15 er døren åben, på andre tidspunkter skal man ringe på. Der er som regel mennesker i Brugerforeningen indtil klokken 23.

Brugerforeningen råder over næsten 700 m². Man kommer direkte ind i opholdsrummet, når man træder ind i Brugerforeningen, hvor spisebordet med plads til cirka 15 personer udgør kernen. Om aftenen, hvis der er flere, der skal spise med, bliver spisebordet suppleret med et ekstra bord. Så er der plads til cirka 20 personer.

Sofagruppen er også et samlingssted. Den står ved siden af et stort 800 liters akvarium, som pryder endevæggen i dagligstuen.

Franskbrød, ost og marmelade, sukker, kaffe, te og mælk står tilgængeligt for alle hver formiddag mellem klokken 10 og 12. Der er aviser på bordet og konstant røg i lokalet.

Der er en computer tæt ved spisebordet. Når den ikke er i brug enten af en bruger, som spiller spil eller surfer på nettet, vises der billeder fra forskellige af foreningens aktiviteter fx fra mindedagen for afdøde stofmisbrugere. En åben dør og en bred åben luge fører ud til køkkenet, hvor kaffen konstant brygger, og hvor der bliver lavet mad om aftenen.

Ud over opholdsrummet og køkkenet er der et stort undervisningslokale. I kondirummet står der diverse kondiredskaber samt bordtennis, fodboldspil og airhockey. Der er flere kontorer. Bl.a. har foreningens formand og koor-

dinatoren et kontor hver. Et kontor er forbeholdt Landsforeningen For Human Narkobehandling, som lejer sig ind hos Brugerforeningen.

Der er også et såkaldt “sundhedsrum”, hvor sygeplejersken holdt til i den periode, hvor hun var tilknyttet. Der er endvidere et computerrum og et “tøserum”, hvor der er mulighed for at bruge symaskiner, og som også i en periode har fungeret som malerværksted. P.t. er det en fjernsynsstue. Desuden er der et bibliotek med bl.a. bøgerne fra det nu nedlagte Narkotikaråd, samt et cykelværksted med tjenestecykler og mountainbikes og værktøj således, at medlemmerne har mulighed for at reparere deres egne cykler. De forskellige kontorer og aktivitetslokalerne er aflåste, og brugerne skal henvende sig til enten vagten eller til en af aktivisterne for at få åbnet til lokalerne.

Der er 3 toiletter, en garderobe med taskebokse og et depot til madvarer. Desuden er der et depot til sprøjtepatruljens remedier. I baderummet er der foruden en badekabine, en vaskemaskine og en tørretumbler.

På væggene hænger fx opslagstavler med relevante avisudklip fra misbrugsområdet og tidsskriftsholder med rapporter og tidsskrifter. Desuden er der billeder af modtagerne af de seneste års brugervenpris.

I det følgende konkretiseres hverdagen i lokalerne gennem en beskrivelse af en typisk dag i Brugerforeningen. Beskrivelsen gengiver nogle situationer, som fandt sted i løbet af evalueringens observationsperiode. Navnene er ændret af hensyn til anonymiteten.

3.2 En typisk dag i Brugerforeningen

Døren til værestedet bliver åbnet klokken 10. Karin har vagt – hun dækker morgenbord med to forskellige slags brød, kaffe, te, mælk, sukker og søde-tabletter. Der er nok at se til med at få det hele gjort klart.

En af de faste brugere – Finn, som kommer et par gange om ugen, hjælper til ved at gå ned i Netto og hente ost til morgenbordet. I dag har han en svensker med i foreningen. De har mødt hinanden på Mændenes Hjem, og nu bor han midlertidigt hos Finn. Svenskeren fortæller, at han er røget ud af et metadonprojekt i Sverige, og derfor har han mistet sine sociale rettigheder. Han er røget ud af projektet, fordi han pga. krise ved skilsmisse fra sin kone gennem 15 år tog stoffer. Hans hund er en flot, stor korthåret og velplejet særlig race med gule øjne.

Det er i princippet ikke tilladt at have hunde med i Brugerforeningen og slet ikke store voldsomme hunde, men denne ene gang ses der igennem fingre med Masi, som imidlertid også sidder pænt uden at lave noget postyr.

Da Finn kommer tilbage med osten, er han på vej ned for at bytte den, fordi fedtprocenten ikke er i orden, men Linda overbeviser ham om, at den er ok.

Ved bordet sidder et ungt par, som er begyndt at komme i Brugerforeningen gennem den seneste tid. De bor i nærheden og har fået støtte fra foreningen i forhold til deres relation til deres børns plejeforældre. Desuden har hun især haft glæde af Brugerforeningen, mens hendes mand sad i fængsel.

Efterhånden kommer der flere og flere personer, der placerer sig ved morgenbordet. Formanden for Landsforeningen For Human Narkobehandling Poul er her også. Han sætter sig og drikker kaffe og spiser et stykke brød, mens han fortæller om foreningen, foreningens blad og sin familie.

Finn og svenskeren går sammen efter at have fået morgenmad og kaffe.

Aviserne kommer på bordet, de bliver bladret igennem og læst. De nyeste begivenheder bliver drøftet og gode tilbud bliver læst op. Britta og Flemming rydder op på bordet; der bliver stillet blomster frem og lavet mere kaffe og te. Der bliver røget mange cigaretter. Efter at de fleste har taget et stykke brød, bliver det pakket ind i en plasticpose, sikkert for at det ikke skal blive tørt eller smage af røg.

David er kommet. Han har et løbehjul, som han bruger til og fra computer-rummet.

Det unge forældrepar går på gaden. Forinden har hun fået massage af en af de andre brugere, fordi hun har ondt i nakken efter et styrt på cyklen. Senere kommer de begge tilbage. Om eftermiddagen bliver der hentet wienerbrød hos bageren. Maria har fødselsdag, og der bliver sagt tillykke. En af brugerne har været syg gennem længere tid, og der bliver spurgt til, hvordan, han har det. Henning spørger, om han må tage en rest af maden fra i går.

To praktikanter fra Ambulatoriet Bellahøj kommer på besøg, de vil gerne se Brugerforeningen. Britta og Henning viser dem rundt og fortæller om Brugerforeningen. Det er Henning, der har formidlet kontakten, fordi han kommer på centret og henter metadon. Henning refererer efter, at de er gået, at de vist var godt tilfredse med besøget, og at det var tilfredsstillende, at han på spørgsmålet om, hvor pædagogerne var henne, kunne svare, at der ikke er nogle her, men at det er et brugerorganiseret sted. Henning er tidligere hjemløs, og der gik 5 måneder, før kommunen kunne skaffe ham en bolig, hvorfor han overnattede i natvarmestuen i Stengade. I Brugerforeningen tager han sig af computerspillene. Det startede med, at David, som ellers tager sig af computerne, var væk i en længere periode, og desuden interesserede han sig ikke så meget for computerspil.

Der er en bruger, som ringer fra Nordjylland til Brugerforeningen. Britta tager telefonen og forsøger, så godt hun kan, at støtte vedkommende ved at lytte og give eksempler fra sit eget liv. Vedkommende var blevet smidt ud af metadoncentret, fordi hun ikke var mødt op. Britta giver hende i den forbindelse gode råd i forhold til, hvad hun kan gøre, og beskriver de gældende retningslinier.

Ved 13 tiden tager Karl og Per af sted på sprøjtepatrulje i deres gule jakker og med safety-boxene i hånden. Forinden har Karl været nede og købe ind til stegt flæsk og persillesovs, som er aftenens menu. De forudser, at der er mange sprøjter at samle op på Vesterbro i dag, fordi det er mandag, og fordi det er tidligt på måneden, og folk stadig har penge. Efter et par timer er de tilbage. Per synes, det er noget svineri, at folk ikke kan "lukke sprøjterne". Det er ok, hvis man er syg.

Jon får et opkald fra sin læge. Hans nyretal er helt hen i vejret, og han skal indlægges med det samme. Karl melder sig straks til at køre ham på Herlev Hospital.

Henrik spørger, om han lige må låne telefonen, han skal ud til sin far, men vil lige høre, om han er kommet hjem efter sin duktur, men det regner han med, fordi han efterhånden er så gammel, at han ikke kan klare at være på druk to dage i træk. Han låner Brugerforeningens telefon og får fat i faren, men taler kun kort.

Der er diskussion mellem to af brugerne i sofaen. Den ene anklager den anden for at have taget noget fra hendes lejlighed en dag, hvor hun var på besøg. Den anklagede forsvarer sig med, at det var den tredje person, som var med den dag, og at det også er forfærdeligt, og at de i hvert fald ikke længere er venner. Karin siger, at de må dæmpe sig. Det gør de, og efter den heftige diskussion søger den forurettede støtte hos en anden bruger, som medgiver hende, at det er svært.

Inden klokken 15 går det unge forældrepar og Poul.

Der kommer to medarbejdere fra TV 2 Lorry, som skal interviewe og filme Peter i forbindelse med Folketingets behandling af forslaget om etablering af fixerum/sundhedsrum.

Linda er ved at ordne opslag om sprøjtepatruljen, som de hænger op i op-gange på Vesterbro i bestræbelserne på at udvide kendskabet til patruljen og som led i, at de eventuelt vil udvide det geografiske område fra Hovedbane-gården til Gasværksvej. Det er en seddel med logo, beskrivelse af sprøjtepa-truljen og 10 afrivningsadresser. Linda og Ruth tager ud på Vesterbro for at hænge sedlerne op. Forinden spørger Linda Britta, om hun vil tage vasketø-

jet ud for hende, hvis det bliver færdigt inden, hun når tilbage. Det vil Britta gerne, hun er alligevel ved at hænge gardiner op i værelset ved siden af.

Carsten spiller computerspil i fællesrummet. Karl går i gang med madlavningen, og Carsten hjælper til og skræller kartofler. Christian sidder i sofaen og stener lidt, Henning spiller guitar. En af de faste brugere sidder i malerummet og ser tv. Lone skal til at skrive referat fra bestyrelsesmødet. Britta kommer ind efter, at hun har været hos lægen. Der er også en anden bruger, som kommer. Han fortæller, at han endelig har fået sovet efter en lang periode med søvnløshed.

Der er kommet brev fra den norske brugerforening med invitation til åbning af deres sted. Flere fortæller, at Norge nu har overhalet Danmark med brugerforeninger og fixerum.

Kl.18 er der aftensmad. Der er 17, som spiser med. Der bliver snakket om, hvor billigt det har været. 240 kr. for mad til 15 personer. Peter og Claus kommer tilbage fra svømning og sætter sig også til at spise. Til dessert er der mandelrand, og efter maden bliver det ryddet op, og der foregår en masse aktiviteter efterfølgende.

Mads kommer ind ganske kort efter maden. Han er rastløs og jaget i blikket. Han har et sygt barn hjemme, som er en kammerats barn. Alle ved, hvad Mads dagsorden er; Det handler om penge og stoffer. Ingen kommenterer hans adfærd, men alles blikke er i periferien rettet mod ham. Den, der stiltende attitude – vi ved, hvordan du har det. Han bliver ikke længe. Han er for rastløs. Han spiser lidt mad – primært desserten – og går igen – på gaden på jagt efter det næste fix. Ruths blik fortæller: “Vi ved, hvad han skal ... men vi må lade ham gøre det, han skal”. Det rummende element i Bru-gerforeningen udtrykker sig som accepten af ham og de fraværende kommentarer om hans adfærd. Han får lov til at VÆRE.

Et par, som ikke kommer så ofte, sætter sig i sofaen og snakker, efter at de har vasket gulvet i gangen. Lærredet trækkes ned, og der bliver tændt for tv-avisen. En gruppe af aktivisterne samles på Peters kontor og drøfter planlægningen af årets teambuildingstur.

4 Brugerforeningens værested

En af de vigtige aktiviteter i Brugerforeningen er værestedet. Værestedet er officielt åbent mellem klokken 10 og 15 alle hverdage, hvor medlemmerne kan komme og være sammen med andre. Der er fælles morgenmad og mulighed for avislæsning og være sammen med andre, ligesom det er muligt at deltage i forskellige aktiviteter.

Værestedet er en integreret del af Brugerforeningen, og det er på den måde vanskeligt at adskille de aktiviteter, der er forbundet med værestedet, fra de samlede aktiviteter, som er en del af Brugerforeningen. Brugerforeningens samlede ressourcer og funktioner og mange aktiviteter, herunder værestedet, indgår i et samspil, som handler om at fremstå som en forening, der varetager en svag gruppes interesser og er attraktiv og brugbar for foreningens medlemmer, samt at inddrage brugerne i forskellige aktiviteter.

I dette kapitel vil vi sætte fokus på værestedet og først og fremmest belyse, hvad der er brugernes motivation for at komme i værestedet samt betydningen af at komme i værestedet og herunder, hvilken betydning det har, at værestedet er indlejret i foreningen. Derefter beskriver vi de forskellige aktiviteter, der er knyttet til værestedet og aktiviteterernes betydning. Endelig ser vi på de regler og retningslinier, der er for værestedet.

I næste kapitel vil vi belyse, hvor mange der kommer i værestedet, og hvem det er, der kommer i værestedet.

4.1 Motivation for at komme

For nogle medlemmer er det først og fremmest foreningens værdigrundlag og holdninger til det fælles, som er afgørende for deres aktuelle engagement i foreningen. Men i forhold til den første kontakt med foreningen er det typisk forårsaget af et behov for støtte og hjælp i en situation, hvor de enkelte personer har problemer forårsaget af deres stofmisbrug. Det kan dreje sig om juridisk bistand eller at få dækket basale behov.

En af de nuværende aktivister fortæller, at han, mens han var i behandling, fik kendskab til Brugerforeningen som en forening for personer, der var i metadonbehandling. Adskillige år efter fik han juridiske problemer i forbindelse med en ansættelse og søgte støtte i Brugerforeningen.

En anden fortæller, at første gang han blev medlem, var det mere tilfældigt og bl.a. forårsaget af en ven, som døde. Han oplevede, at Brugerforeningen var det eneste sted, hvor han kunne få støtte og forståelse i forhold til de problemer, han stod i, og som var relateret til hans eget stofmisbrug.

Det, at brugere kommer i Brugerforeningen, er således en kombination af, at Brugerforeningen på den ene side er en forening, der varetager brugernes behov og interesser, og på den anden side driver et værested i foreningen, der kan dække basale behov i en periode. Det er erfaringen, at foreningens værdigrundlag bliver mere og mere centralt for nogle af medlemmerne efterhånden, som de får en tilknytning til stedet, mens andre, når de har fået dækket deres behov, mister tilknytningen.

Hvorfor kommer man i Brugerforeningen og hvorfor i værestedet? Det har vi spurgt brugerne om i det spørgeskema, som brugerne har haft mulighed for at udfylde i en bestemt periode. Brugerne har haft mulighed for at svare på forskellige på forhånd angivne grunde til at komme i værestedet. Det er således ikke deres egen umiddelbare begrundelse for at komme i værestedet, der angives. På baggrund af spørgeskemabesvarelserne er det muligt ud fra den opstillede liste at sige noget om brugernes prioriterede grunde til at komme i værestedet.

I tabellen nedenfor er angivet brugernes svarfordeling ud for de forskellige angivne grunde.

Brugerne kommer primært for at være sammen med andre ligesindede. Alle har svaret, at det i høj grad eller i nogen grad er for at være sammen med andre, at de kommer i værestedet. Det svarer til, hvad værestedsbrugere på andre værestedet angiver som den primære grund til at komme i et værested.

Brugerne fordelt efter forskellige grunde til, at de kommer i Brugerforeningen. Antal. 2005

	Ja, i høj grad eller nogen grad betydning	Ja, i mindre grad	Nej, har ingen betydning	I alt
For at være sammen med andre	59	0	0	59
For at spise mad	29	11	11	51
For at få støtte og rådgivning	40	6	7	53
For at læse aviser	40	9	7	56
For at give støtte og rådgivning	34	9	10	55
For at tage bad og vaske tøj	26	12	17	55
For at have adgang til pc'er.....	25	9	14	48
For at have adgang til pc'er.....	25	9	14	48
For at få tiden til at gå	24	14	14	52
For at give telefonrådgivning.....	16	6	32	54
For at hente injektionsredskaber.....	15	8	17	40
For at deltage i sprøjtepatruljen	11	21	23	55
For at give foredrag.....	11	10	33	55

En anden vigtig årsag til, at brugerne kommer, er, at de kan få støtte og rådgivning fra andre brugere. Flere kommer desuden for at læse dagens aviser.

Muligheden for at ordne basale ting såsom at vaske tøj, tage et bad og få noget at spise er betydningsbærende for knap halvdelen af de adspurgte.

“Jeg ved, jeg kan spise gratis... Dengang jeg slet ikke havde penge, da var jeg afhængig af det her sted. Det er der jo mange, der er i dag. Som ikke har penge til at spise for. Halvdelen af måneden har de ingenting, fordi det er brugt på deres sidemisbrug. Så kommer de her og spiser. Nogen spiser måske kun om morgenen, men andre bliver aktivister [...] Der er nogen, der betaler deres husleje, men så fyrer de resten af på dope. Det eneste, der kan holde deres værdighed oppe, er det her sted.”

Bruger

“Som misbruger kan man også pludselig have en tom bankkonto. Så er det rart at komme her. Der er råkostsalat plus en hovedret og tit også en dessert.”

Bruger

Omtrent halvdelen angiver også, at adgang til pc'er har betydning for, at de kommer på stedet. Det aspekt, at der er mulighed for at hente 'værktøj' (injektionsredskaber), har mindre betydning for de fleste.

De foreningsrettede aktiviteter såsom sprøjtepatruljen, telefonrådgivning og give foredrag samt undervisning har kun betydning for en mindre del af brugerne.

Aktiviteter, udflugter og arrangementer

En stor del af personerne, som kommer (40 personer), angiver, at de kommer i værestedet for at benytte sig af værkstederne og motionsrummet. Den primære aktivitet er i denne sammenhæng cykelværkstedet, hvor det er muligt at reparere sin cykel.

De forskellige brugere har forskellige interesser og kundskaber, og at bidrage med viden og engagement for en aktivitet er for nogle helt afgørende for at komme i Brugerforeningen. Fx fortæller en bruger, at han startede med at komme på grund af sin interesse for værkstedsarbejde. Det, at gøre noget for andre og også selv have det sjovt med værkstedsarbejde og kunne dyrke ens interesse, er af stor betydning.

Andre brugere angiver, at de føler velbehag ved at holde sig i form, hvorfor de kommer i Brugerforeningen på grund af kondirummet. 39 personer benytter motionsrummet kontinuerligt.

“Der er en god stemning, og kondirummet er godt. Her kan man træne uden, at folk glor på de fixeskader, jeg har på kroppen.”

Bruger

Det oftest årelange stofmisbrug har betydet, at kroppen er blevet skadet fysiologisk. Stofmisbrugerne har påført sig et kropsligt stigma, der medfører, at det opleves svært at vise sin krop frem i offentlige sammenhænge. Det er imidlertid vigtigt at holde sin krop i form, hvilket man har mulighed for i Brugerforeningen.

Når lejligheden byder sig, og der er forslag og økonomi til det, arrangerer brugerne forskellige ture ud af huset. Eksempler herpå er eksterne udflugter til vandet, hvor der efterfølgende grilles, bowlingture, kanoture, cykelture og ture til svømmehallen. Derudover arrangeres der aftener med filmfremvisning og bankospil internt i foreningen. 45 personer angiver at have deltaget i udflugter 1 gang eller mere. Andre 12 brugere har ikke deltaget i udflugterne. Deltagerantallet bliver nogle gange begrænset af, hvor mange personer der er plads til i foreningens minibus. Andre gange tilmelder personer sig et arrangement, men møder ikke op på selve dagen. Økonomien sætter ligeledes sine begrænsninger for karakteren af arrangementet.

Opsummerende kan man sige, at brugerne i høj grad kommer i værestedet af sociale grunde og for at være sammen med andre og lægger vægt på, at de også kan få råd og vejledning og læse dagens avis.

De mere omsorgsprægede aktiviteter omfattende basale aktiviteter som mad, bad, vask er det omkring halvdelen af brugerne, som lægger vægt på. Derimod er der flere, som lægger vægt på værkstedsaktiviteter og motion og på ture ud af huset.

4.2 Brugerstøttende aktiviteter

Tæt tilknyttet værestedet er de brugerstøttede aktiviteter. De brugerstøttede aktiviteter omhandler bl.a. at være bisidder og besøgsven. I spørgeskemaet angiver 16 personer at have været bisidder for en anden person i Brugerforeningen, mens 14 angiver at have været besøgsven.

Det at være bisidder betyder, at man støtter hinanden, når der skal tages kontakt til systemet, fx læge eller bank. Bisidderen kan legitimere sig som medlem af en forening og ikke blot som stofmisbruger, og derved kan nogle brugere få nemmere ved at opnå det, som de ønsker fx behandlingstilbud eller udlevering af metadon til flere dage.

Derudover har flere brugere oplevet problemer omkring økonomiske forhold fx at hæve check eller administrere deres penge. I disse tilfælde har Brugerforeningens medlemmer indtaget en aktiv støttende funktion, hvor det har været en ubetinget fordel at have en forening i ryggen fx i forhold til bankerne.

De brugerstøttede aktiviteter viser sig også ved, at man stiller sit netværk til rådighed for hinanden samt anbefaler diverse behandlere til hinanden.

De brugere, der p.t. har ressourcer, hjælper de mindre ressourcestærke brugere. Rollerne kan dog også hurtigt blive byttet om. Den, der hjalp en bruger den ene dag, er måske modtager af hjælpen den næste.

Brugerne støtter desuden hinanden i situationer, hvor vedkommende eventuelt er blevet boligløs. Der er eksempler på, at en bruger sørgede for, at vedkommende blev inkluderet i behandlingssystemet og fik en bolig. På denne måde blev vedkommende geninkluderet i det omgivende samfund.

Andre eksempler på brugerstøttede funktioner er hjælp til flytninger, eller hvis vedkommende løslades fra fængsel, hvor brugerne dels henter vedkommende og sørger for, at vedkommende får bragt sine medbragte genstande hjem igen.

Rollen som besøgsven består bl.a. i, at man besøger hinanden under sygdomsperioder. Besøgene foregår både på hospitalet og i hjemmet. I forhold til hospitalerne har besøgsvenfunktionen tillige en praktisk funktion. De brugerstøttede funktioner består også af, at man kontakter hinanden, hvis man ikke har set eller hørt noget til en person gennem et stykke tid. Hvis det viser sig, at vedkommende ligger syg hjemme, arrangeres der madudbringning, eller der hentes medicin til vedkommende. I nogle tilfælde har brugerne sørget for, at vedkommende blev indlagt på hospital.

De brugerstøttede funktioner løses ad hoc, når der opstår en situation. Brugere dokumenterer ikke, hvor meget tid der egentlig går med dette. Det at yde støtte til hinanden eller andre, når man trænger til det, indgår i dagligdagens øvrige gøremål

4.3 Betydningen af værestedet

Den primære motivation for at komme i værestedet er at være sammen med ligesindede og herunder personer, der har erfaringer med livet som stofmisbruger og de problemstillinger, denne tilværelse ofte indbefatter fx oplevelsen af socialt stigma, mistænkeliggørelse, familiære og økonomiske problemer samt fysiske skavanker som følger af stofmisbruget.

“Hvis jeg har problemer, som er relateret til stofmisbrug, så ved jeg, hvor jeg kan gå hen og snakke om det. Eller hvis jeg kommer i klemme.”

Bruger

Det er af stor betydning for brugerne, at de i værestedet bliver accepteret som aktive stofmisbrugere. Man behøver ikke at tale sig ind i en behandlingsdiskurs, men kan åbent vedstå sig som aktiv stofmisbruger. Når man

ikke har droppet sit sidemisbrug, er man alligevel accepteret i Brugerforeningen. Her kan alle mødes, og man bliver accepteret, som den man er – man behøver ikke lave skuespil.

“På min arbejdsplads, hvor jeg har været i 8 år, er der ikke nogen, der ved, at jeg er på metadon. Det er dejligt befriende, at jeg kan komme herop, fordi her behøver jeg ikke tænke på, om de opdager, at jeg er på metadon. Der kan jeg bare være mig selv og behøver ikke skjule det.”

Bruger

Flere brugere peger på, at det kan være særdeles vanskeligt at balancere mellem at leve et almindeligt hverdagsliv med ægtefælle, børn og job og samtidig være stofmisbruger. Partneren eller arbejdspladsen er måske ikke vidende om, at vedkommende er stofmisbruger, hvorfor vedkommende fører en form for dobbelttilværelse, hvor man optræder som en anden person i andre sociale sammenhænge end i Brugerforeningen. I værestedet tør personen vedgå sig sine problemer og oplever at kunne dele sine problemer åbent med andre ligesindede.

Brugerstøtte – udveksling af råd og støtte

I den gensidige udveksling af råd og vejledning omkring problemstillinger, der knytter sig til tilværelsen, bliver brugerne bedre rustet til at løse deres problemer.

Rådgivningen drejer sig om gode råd til behandling, økonomiske problemer, boligmæssige problemer, problemer med plejefamilie til anbragte børn, rådgivning til stofmisbrugere med psykiske problemer, rådgivning til bekymrede pårørende, skolelærere, der har mistanke om stofmisbrug hos en elev.

Brugerforeningens medlemmer og det netværk, der etableres mellem brugere og andre samarbejdspartnere, bliver dermed en form for social kapital¹ for brugerne, som de kan trække på, når de føler sig trængte.

En af brugerne understreger, at han for tiden ikke kommer i Brugerforeningen, fordi han har brug for initiativ, og han vil heller ikke på udflugter med de andre brugere.

Hvis der er spørgsmål, man ikke umiddelbart kan besvare, søger rådgiveren for at henvise vedkommende til den rette instans. Brugerforeningen har i øvrigt et tæt samarbejde med fagfolk inden for jura, sygepleje, pårørende m.m.

¹ Ifølge Pierre Bourdieu skal social kapital tolkes som en ressource hos det enkelte menneske på lige fod med andre kapitalformer fx kulturel kapital og økonomisk kapital (Bourdieu 1997).

En pause i hverdagen

Brugerforeningen opleves som en stand by i et hektisk levet hverdagsliv, hvor jagten på penge og narkotika opleves som stressende. I Brugerforeningen kan man slappe af og møde ligesindede med lige så mange problemer som én selv, men som alligevel fungerer og kan slappe af. Den afslappede stemning breder sig til de stressede personer. At få en pause i et hektisk hverdagsliv er en anden betydning af at komme i værestedet.

“Men du vil lægge mærke til, at alle stofmisbrugere har sindssygt travlt, og jeg har travlt. Men det her sted er specielt, fordi du kobler fra. Jeg har da haft en stresset dag, og jeg har været vidt omkring, og jeg er da ikke færdig i dag. Men heroppe kommer man ind i en verden, hvor alle har en masse om ørerne, fordi de skal skaffe stoffer, og det er dyrt, og de skylder, og de skal skaffe. Men du kan ikke mærke det på dem her. De har jo aldrig travlt. Der er ikke nogen, der er stressede her. Når jeg kommer herop er jeg tit stresset, når jeg kommer ind ad døren. Så tørrer jeg mit tøj, fordi det altid er gennemsvedigt. Så læser jeg avisen og sludrer lidt. Og så cykler jeg herfra igen. Man stresser af heroppe. Det er jo folk, der har så mange problemer. Dine egne problemer drukner jo lidt. Og når de kan slappe af, så kan jeg vel også.”

Bruger

Motivationen for at komme på stedet er således, at Brugerforeningen opleves som et åndehul.

Som redningsplanke

Nogle brugere fortæller, at foreningen har holdt håbet intakt og gjort en forskel på, at vedkommende stadig er i live:

“Hvis jeg har en dårlig dag, er Brugerforeningens folk – de andre medlemmer – gode til at give mig humøret og håbet igen.”

“Har hjulpet mig fra selvmord.”

“Der er reddet mange liv her fx OD’ere [overdosis].”

I Brugerforeningen er der nogle personer, der indtager deres stoffer på stedets toilet. Alternativt ville vedkommende indtage stoffet på gadeplan. Stofmisbrugere, der genoptager stofmisbruget efter en nedtrapning, har ofte svært ved at vurdere, hvor meget vedkommende kan tåle. Dette medfører, at en del stofmisbrugere dør af en overdosis efter endt nedtrapning. Den fysiske tolerance over for heroin mistes efter påtvungen afholdenhed eller nedsat forbrug².

En anden bruger beskriver ligeledes, hvordan Brugerforeningen fungerede som redningsvest på et tidspunkt, hvor vedkommende var langt ude.

² Dødsfald som følge af overdosis hos injektionsmisbrugere er fx otte gange højere i de første to uger efter løsladelse fra fængsel end i de følgende ti uger (<http://www.emcdda.org>).

“Jeg kom her hver dag både i værestedet og om aftenen og var med i sprøjtepatruljen. Jeg havde folk omkring mig. Jeg var ikke ensom. Det var ikke en sovepude for mig. Jeg var røget i vandet, men det, at jeg havde de her rammer, det var med til at holde mig flydende. Så jeg ikke skulle bruge al min kamp på at spytte vand ud af munden. Jeg havde hovedet oven vande her. Der hjalp hele netværket og strukturen her. Jeg kunne komme og få mad, og der var mennesker. Jeg var ikke helt afsondret. Jeg holdt mig flydende bedre, end hvis jeg bare skulle rende rundt i Istedgade. Jeg fik armkræfterne tilbage, så jeg kunne kravle op igen frem for, at jeg bare skulle kæmpe for ikke at drukne.”

Et værdigt selvstyrende sted – vurdering af Brugerforeningen

Der er brugere, som især fremhæver betydningen af, at det er brugerne selv, der bestemmer. Det er et særkende ved Brugerforeningen i forhold til andre af de steder, de kender til. De oplever, at der er et engagement og en entusiasme i fællesskabet og i aktiviteterne på stedet.

Værestedet betragtes også som et værdigt sted for personer, der ofte lever en omtumlet tilværelse.

“Det her sted er et værdigt sted [...] Det er rent. Det er en værdig måde at være narkoman på. Der er sgu ikke så meget værdighed forbundet med at være narkoman. Det skal jeg love dig for [...] Der er pænt og rent og disciplineret, og der er ingen, der skændes. Faktisk heller ikke nogen, der platter hinanden. Der er ikke sådan hustle hustle her!”

Stofmisbrugerne færdes ofte i sociale sammenhænge, hvor man platter hinanden, skylder hinanden stoffer eller penge. De sociale sammenhænge, hvor der findes stoffer, beskrives som udisciplinerede, og hvor luntten er kort, og øretæverne hænger i luften. Motivationen for at komme i Brugerforeningen er, at stedet opleves som ordentligt og disciplineret. Man taler ordentligt til hinanden, der er ingen, der platter. Man får derved en smule værdighed tilbage som stofmisbruger.

Værdigheden og respekten er også knyttet til Brugerforeningens betegnelse for stofmisbrugere – der er ikke noget misforhold ved dem. Derfor hedder det Brugerforeningen for aktive stofbrugere. Denne betegnelse opleves af brugeren som mere respektfuld end den, de ellers møder andre steder, hvor de grupperes som stofmisbrugere. Respekten knytter sig også til, at brugerne oplever, at de i Brugerforeningen bliver respekteret fuldt ud, både hvis de er i behandling for misbruget, og når de har et misbrug af stoffer. At de på denne måde respekteres uafhængig af deres nuværende relation til misbruget er ikke noget, de møder andre steder.

Nogle afholder sig fra at komme, når de er ude af deres misbrug. En anden tidligere bruger fortæller, at han havde forestillet sig, at Brugerforeningen ikke kunne forholde sig til, at han var blevet clean. Hans erfaring er imidlertid

tid modsat, at brugerne i foreningen udviser anerkendelse i forhold til, at han nu er ude af sit misbrug.

4.4 Misbrugspolitik

En dominerende holdning i Brugerforeningen er, at selvom man har et forbrug af stoffer eller er i metadonbehandling, kan man leve et både acceptabelt og produktivt hverdagsliv. Holdningen er i modsætning til den udbredte almindelige holdning om, at stofmisbrugere er kriminelle, passive og dirty, fordi de ikke er clean.

Det er netop afgørende for Brugerforeningen at være og fremstå som et aktivt, pænt og rent sted. *“Brugerforeningen skal ikke være en fixebule at se på”*, er der en af de interviewede, der siger. I forlængelse af denne holdning er det også afgørende, at konsekvenserne af misbruget ikke er, at man glemmer sig selv, sin egen værdighed, hygiejne og mister evnen til at kunne opføre sig ordentligt over for andre.

Det er opfattelsen, at kokain er et stof med negative konsekvenser, fordi et misbrug medfører selvcentrering og vanskeliggør, at man kan opretholde en værdighed over for andre. *“De, der sniffer kokain, får ikke lov til at komme i Brugerforeningen, men de skal også have deres egen gummicelle”*, er der fx en af de interviewede, der siger.

En anden holdning er, at stofmisbrug i foreningen er det normale og udtryk for et personligt valg. Det er ikke ensbetydende med, at det er stofmisbrugers egen skyld, at de er havnet i en afhængighedssituation. *“Har man smerter i livet, kan stofferne hjælpe”*, siger en af de interviewede.

Det er foreningens holdning, at alle stofmisbrugere helst skal i metadonbehandling, men de skal ikke presses til behandling. Desuden er grundholdningen, at ikke alle kan blive stoffri, selvom der er et ønske om at komme ud af misbruget. Hovedparten af brugerne i Brugerforeningen er i metadonbehandling og har erfaret, at behandlingen mod stoffrihed ofte er mislykkedes. Stoffrihed er ikke længere et mål for dem, men derimod at leve et aktivt og værdigt hverdagsliv som stofmisbrugere.

For de personer, som er afhængige af stoffer, skal der være bedre forhold bl.a. forhold, som kan reducere skaderne ved stofmisbrug. Det er bedre med et kontrolleret misbrug af stoffer end et ukontrolleret misbrug med de forskellige øgede sociale og sundhedsmæssige risici, der er forbundet hermed. Foreningen argumenterer bl.a. for forsøg med heroin som substitutionsmedicin i stofmisbrugsbehandlingen og for etablering af fixerum/sundhedsrum.

Knyttet til denne holdning er det væsentligt at fremhæve, at det især gælder de midaldrende og ældre stofmisbrugere, som Brugerforeningen især repræsenterer. Alle brugerne har startet deres misbrug for mere end 10 år siden. Når det drejer sig om unge, er det derimod forebyggelsesstrategien, som Brugerforeningen står for. *“Hold dig fra den første – en er for meget og 1.000 er for lidt”* siger en af de interviewede.

Brugerforeningens holdning er, at der skal vises respekt for alle stofmisbrugere. I Brugerforeningen for aktive stofmisbrugere bliver stofmisbrug ikke blot tolereret, men også accepteret og respekteret. Det er ikke sådan, at der bliver kigger skævt til en, hvis man ikke er så frisk en dag, fordi man er blandt ligestillede. I Brugerforeningens kontekst er det afvigende og misbrugt således normaliseret.

På denne måde og med disse holdninger adskiller Brugerforeningen sig markant fra andre steder, fx AN (Anonyme Narkomaner) og Clean-House, hvor der er krav om stoffrihed. I Brugerforeningen kan man komme og være respekteret, når man er afhængig af stoffer.

“Ja, når man er misbruger, så siger folk tit: “Hvorfor er du narkoman, hvorfor holder du ikke op, hvorfor går du ikke i behandling, hvorfor gør du ikke dit eller dat?” Her [i Brugerforeningen] hvis man tager behandling, så respekteres det fuldt ud, og de er glade for det, og de tager hatten af. Men hvis jeg vælger at tage stoffer, så accepterer og respekterer de også det... Heroppe respekterer de alt uanset hvad. Om du er på stoffer eller stoffri eller står midt imellem. Selvom de kan komme med en bemærkning om, at det er for dumt. Hvis jeg fortsætter med stofferne, så vil de nok holde op med at sige, at det er for dumt. Heroppe er der ingen fordømmelse over for andre mennesker.”

“Jeg føler, at jeg har en værdighed heroppe samtidig med, at de ved, at jeg er bruger. I NA respekterer de også, at man HAR været bruger. Det er jo narkomaner alle sammen. Alle ved, at man har været narkoman, og de respekterer, at man HAR været det. Her respekterer de, at man er det. I NA vil de ikke sige, at man skal gå, hvis man er påvirket, men man fejrer jo sin cleantime og får en nøglering på første cleandag. De går meget op i cleantime. Så sidder man og klapper. Hvis nogen har taget noget en dag, vælger de ikke at sige det, men jeg har været meget åben omkring det [...].”

Bruger

4.5 Regler og retningslinier

Der er få regler i Brugerforeningen og i værestedet. Den helt overordnede regel for ophold i Brugerforeningen og værestedet er, at man skal tale ordentligt til hinanden og ikke bruge trusler eller vold. Generelt handler det om at tage hensyn til hinanden. Er en person ubehagelig over for en anden, eller opstår der højlydte skænderier, er det bl.a. den vagthavendes ansvar at

bede personen/-erne om at stoppe. Desuden skal man rydde op efter sig selv og også gerne bidrage til fællesskabet ved at hjælpe til, hvor og når man kan og har overskud til det.

Desuden er det ikke tilladt at tage stoffer i fællesarealerne (undtaget er to specifikke toiletter), og handel med stoffer inden for Brugerforeningens fysiske rammer er heller ikke tilladt. På toiletterne, hvor der foregår indtagelse af stoffer, er der krav til renlighed og hygiejnen. Desuden foregår stofmisbruget under diskretion.

“Man skal bare opføre sig ordentligt – ikke have guldbajere i lommen eller sidde med sine stoffer. Det kan godt være, at stofferne er her, fordi vi jo er misbrugere alle sammen, men det skal ikke være sådan, at det flyder, og der skal være rent og pænt, og man skal acceptere andre mennesker og tale pænt, almindelig pli. Det er godt, der er det, ellers kunne det hurtigt blive et sted men 30 hunde, der løb rundt, og folk der sad og dealede over bordene. Og så kunne jeg lige så godt tage ind til Maria Kirken eller et andet sted. Brugerforeningen er et pænt sted i betragtning af, at der er så mange misbrugere samlet.”

En holdning er, at i en Brugerforening for aktive stofmisbrugere skulle man som stofmisbruger ikke være påtvunget at anvende toiletterne. Men sådan er retningslinierne.

I princippet er det ikke tilladt at drikke alkohol i Brugerforeningen, men er der en, som drikker “en stille og rolig stærk øl”, og ikke provokerer med det, så er det i orden. Har en bruger fx en øl stående i garderobeskabet, som vedkommende drikker af, så er det ok, men er folk meget berusede, så er det ikke i orden.

Desuden er der retningslinier, som knytter sig til hygiejne og til risikoen for sygdomme, hvis en bruger er smittebærer af fx leverbetændelse. Kokkene skal således have handsker på under tilberedning af mad. Desuden skal toiletterne, som omtalt, holdes rene. Det er desuden ikke velanset, hvis en bruger er snavset og lugter. Forekommer det, får personen en opfordring om at gå i bad og vaske sit tøj. Det er desuden ikke tilladt at have store hunde med i værestedet af hensyn til de brugere, der er angste for hunde.

De ovenfor skitserede regler kan gradbøjes efter omstændighederne. En daglig bruger, der ikke er aktivist, forklarer det på følgende måde:

“Men alle de regler, vi har, de kan bøjes, fordi det er regler, som vi selv fastsætter. Vi er jo ikke fra det offentlige system. Selvfølgelig drikker vi rødvin juleaften. Det samme med det med hundene. Man må ikke have hunde med herop. Men er det en sød og rar hund, så gør det ikke noget.

De regler, der er her, bliver måske tilpasset situationen?

Man udviser konduite – er det ikke det, man siger?”

Hvis personen er flad, er det i orden at låne hinanden penge, cigaretter og medicin i et mindre omfang.

“Hvis en eller anden er hamrende syg – kan han godt låne 10-15 doner, hvis det er en, som ikke kan få erstatningsdosis på sit center. Der har været en periode, hvor folk har været sure på mig, men jeg har også haft det dårligt, fordi der var en hel måned, hvor jeg ikke kunne skaffe metadon – der var nogle, der hjalp mig, men det er mest, hvis man kender folk privat, så kan jeg låne lidt her eller få lidt der.”

Det er imidlertid ikke velset at hustle. Det er tilladt at være stofpåvirket, men ikke så påvirket, at vedkommende sidder og sover. Forekommer det, får vedkommende besked på at gå hjem og sove og vende tilbage, når personen er blevet friskere.

Gradbøjningen af reglerne er også knyttet til, om det er en kendt bruger eller en, som kun har været enkelte gange i Brugerforeningen. Det er lettere at acceptere, at en, som regelmæssigt kommer i foreningen, sidder og kokser, end hvis det er en, som først lige er blevet medlem, som på denne måde bryder reglerne.

“Jeg tror også, at det hænger sammen med, at man ikke kan indordne sig under de her vilkår. Du skal jo give en hånd med, og du skal være rimelig klar i hovedet. Du må gerne være påvirket, men du skal ikke være fuld og vildt på piller. Der er en lang snor, men der er også en grænse. Hvis der er trusler om vold, så er man ikke velkommen. Det er ikke livsvarig karantæne, men man skal lige finde nogle andre takter frem.”

Bruger

I løbet af de seneste år har en person fået karantæne 1 måned fra værestedet, fordi vedkommende var højtråbende og havde en truende adfærd. Karantænen blev dog ophævet efter 14 dage, fordi vedkommende lovede at forbedre sig. Generelt er Brugerforeningen tilgivende fx i forhold vedrørende tyveri bl.a. på baggrund af deres fælles erfaringer med, hvilken situation man kan komme ud i som misbruger. Der bliver lavet aftaler om tilbagelevering og tilbagebetaling, og så er vedkommende fortsat velkommen i foreningen.

I foreningens historie er ét medlem blevet ekskluderet. Denne eksklusion blev vedtaget på dette års generalforsamling i Brugerforeningen.

4.6 Opsummerende

Brugerforeningen driver et værested som en integreret aktivitet i foreningens arbejde. Formålet er at give rum for, at aktive stofmisbrugere kan komme og være sammen og udveksle erfaringer fra hverdagslivet og at give støtte, råd og vejledning. Der er dagligt åbent mellem 10-15.

I værestedet serveres der dagligt morgenmad, og der er mulighed for at læse aviser og få sig en snak. Samtidig er der mulighed for at benytte de forskellige faciliteter, som er i foreningen, vaske tøj, tage sig et bad, motionsrummet, værkstederne, herunder cykelværkstedet m.m.

Derudover arrangeres der fælles ture ud i byen, bowlingture, kanoture, cykelture og ture til svømmehallen. Derudover arrangeres der aftener med filmfremvisning og bankospil. På den måde ligner værestedet i Brugerforeningen andre være- og aktivitetssteder for socialt udsatte.

Værestedet adskiller sig dog fra andre dels på grund af målgruppen og de persongrupper som kommer i værestedet, dels også på den måde, at værestedet indgår som en integreret aktivitet i brugerorganiseringen og Brugerforeningen. Konkret viser det sig i åbningstiderne for værestedet og selve organiseringen af værestedet samt i regler og retningslinier for stedet.

Det er på en måde vanskeligt at adskille de aktiviteter, der er forbundet med værestedet fra de samlede aktiviteter, som er en del af Brugerforeningen. Brugerforeningens samlede ressourcer og funktioner og mange aktiviteter, herunder værestedet, indgår i et samspil, som handler om at opfylde foreningens målsætninger samt at inddrage brugerne i aktiviteter, herunder i de mere foreningsrettede aktiviteter.

Tæt knyttet til værestedsfunktionen er forskellige former for brugerstøttede aktiviteter både personligt som fx bisidder, praktisk som besøgsven ved at følge brugere til fx hospital og telefonisk ved besvarelser af de telefoniske spørgsmål, der kommer til foreningen samt over nettet. Drejer det sig om problemstillinger, som kræver ekspertise, henvises til samarbejdspartnere fx en gadejurist, en sygeplejerske på et af ambulatorierne eller Landsforeningen for Human Narkobehandling.

Brugerne angiver selv, at de i høj grad kommer i værestedet af sociale grunde og for at være sammen med andre og ligesindede, som har erfaringer med livet som stofmisbruger. Derudover lægger de vægt på, at de også kan få råd og vejledning og læse dagens avis.

De mere omsorgsprægede aktiviteter omfattende basale aktiviteter som mad, bad, vask er det omkring halvdelen af brugerne, der lægger vægt på. Derimod er der flere, som lægger vægt på værkstedsaktiviteter og motion og ture ud af huset.

Værestedet er af stor betydning for de brugere, som kommer både dagligt og af og til. Ud over det daglige samvær og mulighederne for aktivitet og råd og vejledning peger brugerne på behovet for at have et sted, hvor der er mulighed for en pause i det ellers hektiske hverdagsliv samt det forhold, at det er et værdigt sted at komme, hvor det er dem selv som brugergruppe,

der kører stedet. Endelig er der brugere, som fremhæver betydningen af, at værestedet og foreningen har været en redningsplanke og gjort en forskel på en sådan måde, at de stadig er i live.

Nye brugere af foreningen starter typisk med at komme, fordi de har behov for støtte eller for at få dækket basale behov i værestedet. Det er erfaringen, at foreningens værdigrundlag efterhånden bliver afgørende for nogle og mindre for andre.

At kunne leve et værdigt og aktivt hverdagsliv som stofmisbruger er en af holdningerne til stofmisbrug i Brugerforeningen. Det accepteres, at man er meget dårlig som konsekvens af sit misbrug, men der fordres en vis værdighed. Det er ikke tilladt at være så påvirket, at man kokser eller har en udadreagerende adfærd.

Grundopfattelsen er, at ikke alle kan komme ud af misbruget. Det er erfaringen og erkendelsen af, at mange vil have tilbagefald og være i misbrugsmiljøer uanset, om Brugerforeningen eksisterer eller ej. Brugerforeningen støtter dem, der har en grundmotivation i retning af at gøre noget for at reducere eller stabilisere misbruget. Men det kan svært for de personer, der gerne vil ud af misbruget, at være i Brugerforeningen. Hvad angår de unge, er holdningen imidlertid entydig, at der skal både forebygges og behandles, så de kan undgå at blive stofmisbrugere.

Der lægges vægt på skadesreduktion, fordi brugergruppen/målgruppen er hærdede misbrugere, hvoraf flere har været i metadonbehandling i 25 år, været stofmisbrugere siden de var unge og har talrige behandlingsophold bag sig. Holdningen er generelt, at det er bedre, at brugerne foretager deres misbrug i foreningen end uden for under dårlige sanitære vilkår.

Der er få regler i Brugerforeningen og i værestedet. Den helt overordnede regel for ophold i Brugerforeningen og værestedet er, at man skal tale ordentligt til hinanden og ikke bruge trusler eller vold. Generelt handler det om at tage hensyn til hinanden. Er en person ubehagelig over for en anden, eller opstår der højlydte skænderier, er det bl.a. den vagthavendes ansvar at bede personen/-erne om at stoppe. Desuden skal man rydde op efter sig selv og også gerne bidrage til fællesskabet ved at hjælpe til, hvor og når man kan og har overskud til det.

Desuden er det ikke tilladt at tage stoffer på fællesarealerne (undtaget er to specifikke toiletter), og handel med stoffer inden for Brugerforeningens fysiske rammer er heller ikke tilladt. På toiletterne, hvor der foregår indtagelse af stoffer, er der krav til renlighed og hygiejne. Desuden foregår stofmisbruget under diskretion.

Endvidere er der retningslinier, som knytter sig til hygiejne og til risikoen for sygdomme, hvis en bruger er smittebærer af fx leverbetændelse. Kokkene skal således have handsker på under tilberedning af mad. Desuden skal toiletterne, som omtalt, holdes rene. Det er desuden ikke velanset, hvis en bruger er snavset og lugter. Forekommer det, får personen en opfordring om at gå i bad og vaske sit tøj. Det er desuden ikke tilladt at have store hunde med i værestedet af hensyn til de brugere, der er angste for hunde.

5 Hvem kommer i foreningen/værestedet?

I dette kapitel angives det, hvor mange og hvem der kommer i værestedet i Brugerforeningen. Herunder belyses bl.a. køn og aldersfordelingen, den sociale baggrund, stofmisbrugskarriere og motivationen for at komme i Brugerforeningen. Kapitlet afrundes med en analyse og diskussion af den potentielle målgruppe, der ikke kommer på stedet.

5.1 Hvor mange kommer?

Brugerforeningen har i alt 160 medlemmer, der har betalt kontingent i indeværende år. Foreningen har yderligere 387 personer, der er passive medlemmer.

Værestedet i Brugerforeningen er åbent for alle. Det gælder både personer, der er medlemmer og personer, der ikke er medlemmer af Brugerforeningen. I værestedet kommer både aktive stofmisbrugere og stoffrie.

De besøgende registreres med fornavn i en dagbog. Denne registrering foretages af den besøgende, men det er den vagthavende, der er ansvarlig for, at alle registreres.

En gennemgang af sidste års registrering viser, at der er tale om 8.552 besøg fordelt på 243 dage. Det vil sige i gennemsnit 35 forskellige personer pr. dag. Disse personer består af 14 aktivister, der kommer stort set dagligt. De øvrige 21 personer er forskelligt fordelt over ugens dage.

I perioden maj til september, hvor brugerne, der kommer i værestedet, har udfyldt et spørgeskema, er der registreret 72 forskellige personer. Der er tale om personer, som bruger værestedet i forskelligt omfang og i forskellig grad afhængig af den enkeltes sociale og psykiske tilstand. Der er således brugere, som kommer dagligt, mens andre kommer i perioder. Der er forskellige grunde til, at nogle ikke kommer mere permanent. Der kan være tale om fx hospitalsindlæggelse, eller at vedkommende har været i fængsel. Der kan også være tale om, at vedkommende er kommet i arbejde. Andre igen kommer ikke, fordi de er rastløse og måske har travlt med at skaffe penge til stoffer. Årstiden har også betydning for fremmødet. Flere af de personer, der er registreret i september, fortæller, at de primært bruger værestedet i efterårs- og vintermånederne.

På baggrund af besøgs mønsteret kan man tale om to kategorier af brugergrupper. Den ene gruppe er de brugere, der kommer stort set dagligt eller flere gange om ugen, og som udgør cirka 50 personer. Den anden gruppe består af de sporadisk besøgende, hvilket vil sige, at de kommer cirka én gang hver 14. dag eller sjældnere. Denne gruppe består af cirka 25 personer.

I løbet af en måned kommer der omtrent 75 forskellige personer. Antallet kan dog svinge. Nogle dage er der adskillige besøgende, mens andre dage i værestedet er knap så velbesøgte. Af gæstebogen fremgår det, at nogle dage er der registreret 15 besøgende, mens der på andre dage er registreret 45 besøgende.

Ud af de cirka 75 personer, som kommer i løbet af en måned, er der 61 personer, som har udfyldt et spørgeskema, og det er primært på baggrund af dette, at vi i det følgende vil belyse, hvem der kommer i værestedet. På trods af en relativ høj svarprocent er det primært dem, der kommer dagligt og regelmæssigt i foreningen, som har udfyldt skemaet, mens der blandt dem, der kommer en gang imellem eller sjældent, er en del, som ikke har besvaret skemaet (se bilag Metode).

5.2 Varighed og hyppighed af besøg

Hvor længe, brugerne dagligt opholder sig i Brugerforeningen, varierer. Af spørgeskemabesvarelsene fordeler varigheden og hyppigheden af brugernes besøg sig som illustreret i nedenstående tabel.

Besøgshyppighed fordelt på besøglængde. Antal. 2005

	Dagligt eller flere gange om ugen	Hver 14. dag eller mindre	I alt
Fra kl.10 og flere timer frem	29	1	30
Fra kl.15 og flere timer frem	8	2	10
Et par timer mellem kl.10-23.....	15	5	20
I alt.....	52	8	60

52 personer kommer enten dagligt eller flere gange om ugen i Brugerforeningen. Aktivister er en del af denne gruppe, fordi de typisk kommer dagligt og bliver en stor del af dagen og aftenen.

“Jeg kommer dagligt i 6 timer og op efter, nogle gange bliver klokken 22, inden jeg kommer herfra, men det er kun en dag om ugen, at jeg har vagt [og derfor er her fra klokken 10]. Ellers kommer jeg mellem kl.12 og 15, spiser med og bliver til 20 eller 21 om aftenen.”

Aktivist

Af dem, der kommer sporadisk én gang hver 14. dag eller mindre, kommer de en del i tidsrummet fra 10-23 og således uafhængig af, om det er i værestedets officielle åbningstid eller ikke. Disse personer kommer ofte, når der er brug for en optankning i form af kaffe og mad, førend de fortsætter på gaden fx med at skaffe penge eller stoffer.

Halvdelen kommer primært i værestedets åbningstid, og varigheden af deres ophold kan for nogle være betinget af fællesskabet, og hvem der er i

foreningen den dag på pågældende tidspunkt. Nogle brugerne opholder sig dagligt flere timer i værestedet, men der er også enkelte besøg, som blot varer en halv time.

Der er 10 af brugerne, som angiver, at de primært kommer uden for værestedets åbningstid efter klokken 15. Der drejer sig bl.a. om dem, der kommer efter endt arbejdsdag.

“Jeg kommer efter arbejde, det vil sige klokken 17 eller 18. Tiden går hurtig. Ofte siger jeg, at jeg bliver et par timer, men typisk bliver den 22.”

Aktivist

Men der kan også være andre årsager til først at komme om aftenen. En af brugerne fortæller:

“Det varierer meget, hvor tit jeg kommer i Brugerforeningen, og det er bestemt af, om jeg er i arbejde, og om min datter er hos mig. Lige i øjeblikket kommer jeg flere gange om ugen, fordi min datter er på sommerferie hos sin far, og fordi jeg er sygemeldt fra arbejdet. Når jeg arbejder, kommer jeg nogle gange om aftenen.”

Samlet set er der 20 af brugerne, som tilsyneladende ikke skelner mellem, om de kommer før eller efter klokken 15. Dette kan pege i retning af, at den officielle væresteds åbningstid mellem 10-15 ikke er så afgørende for brugernes besøg på stedet. Desuden kan det hænge sammen med deres hverdag generelt, og hvilke rytmer og gøremål de har i løbet af dagen, og hvordan Brugerforeningen indgår i dette hverdagsliv.

5.3 Hvem kommer i Brugerforeningen?

Der kommer både mænd og kvinder i Brugerforeningen. Den overvejende del er mænd. Af de 61 brugere, som har besvaret dette spørgsmål i spørgeskemaet, er 44 mænd og 15 kvinder. Flere af brugerne danner par, hvilket kan være med til forklare de relativt mange kvinder. Aktivisternes vurdering er endvidere, at kvindernes tilstedeværelse betyder, at andre kvinder finder det nemmere at komme på stedet.

2/3 af brugerne er over 40 år. Der er ingen besøgende, der er under 30 år. Gennemsnitsalderen på de besøgende er knap 45 år. Der er ikke nogen aktivister, der er under 40 år.

Brugerne fordelt på aldersgrupper. Bruger/aktivist. Antal. 2005

	Bruger	Aktivist	I alt
30-39 år	16	0	16
40-49 år	15	8	23
50 år og derover	13	6	19
I alt.....	44	14	58

Foreningen forsøger kontinuerligt at få yngre personer til at besøge stedet, fx når foreningens medlemmer går med på sprøjtepatruljen på Vesterbro. Foreningen beklager, at de ikke kan få de yngre personer til at besøge stedet. Årsagen til, at der kommer så relativt få yngre personer i værestedet, angives at være, at personerne ofte har for travlt på gadeplan med at skaffe penge til stoffer og sidemisbrug. De har således ikke tid eller ro til at besøge stedet.

Brugerne fordelt efter deres boligform. Kommune. Antal. 2005

	København	Andre kommuner	I alt
Hus	0	5	5
Lejlighed	41	7	48
Lejet værelse	3	0	3
Hos venner, familie	1	1	2
I alt.....	45	13	58

Hovedparten af de besøgende i Brugerforeningen bor i Københavns Kommune nemlig 45. Andre kommuner er fx Frederiksberg, Gentofte og Helsingør. Langt de fleste bor i lejet lejlighed. 5 personer bor i hus. Det er personer uden for Københavns Kommune. 4 bor på lejet værelse, og 1 bor p.t. hos familie og venner. Der er ingen personer, der p.t. bor på hjemløseinstitutioner. Flere personer har gjort det i kortere eller længere perioder tidligere.

De besøgende i Brugerforeningen udgør en heterogen gruppe skolemæssigt og uddannelsesmæssigt. Det er mere end halvdelen af brugerne, der har en 9.-10. grundskoleuddannelse bag sig. 14 personer har en gymnasial uddannelse. Kategorien andet omfatter en person, der har en ikke afsluttet gymnasial uddannelse, og en som ikke har gennemført 7 års skolegang.

Brugerne fordelt efter skoleuddannelse. Mænd og kvinder. Antal. 2005

	Mand	Kvinde	I alt
7.-8. klasse	5	2	7
9.-10. klasse	24	10	34
Studentereksamen/hf	11	3	14
Andet	2	0	2
I alt.....	42	15	57

31 personer angiver at have yderligere uddannelse bag sig fx som bygningsmaler, bager, dekoratør, datamatiker, livredder, kontorassistent, socialpædagog, skuespiller, musiker og journalist.

Brugerne fordelt efter indkomst. Mænd og kvinder. Antal. 2005

	Mænd	Kvinder	I alt
Løn.....	11	2	13
Kontanthjælp.....	13	4	17
A-dagpenge/	1	0	1
Sygedagpenge.....	1	1	2
Pension.....	16	8	24
Andet.....	1	0	1
I alt	43	15	58

24 personer er tilkendt pension. 20 personer er på dagpenge eller kontanthjælp. 13 personer har tilknytning til arbejdsmarkedet i kortere eller længere tid. Disse personer er beskæftiget inden for en bred vifte af områder fx journalist, pedel, flyttemand og inden for det sundhedsfaglige område. 1 person er desuden i en fleksjobordning i Brugerforeningen.

Varighed af stofmisbruget

Hovedparten af de besøgende er eller har været afhængige af heroin og typisk blevet afhængige som yngre personer. Hver tredje person var yngre end 19 år. Den største gruppe blev afhængige som 20-24 årige.

Brugerne fordelt efter alder for start af heroin. Mænd og kvinder. Antal. 2005

	Mænd	Kvinder	I alt
Under 19 år.....	15	4	19
20-24 år.....	17	5	22
25-29 år.....	6	2	8
30-39 år.....	2	2	4
Mere end 40 år.....	2	0	2
I alt	42	13	55

Der er tillige tale om personer, der har været afhængige i adskillige år, hvilket fremgår af tabellen nedenfor.

Brugerne fordelt efter årstal for start af heroin. Mænd og kvinder. Antal. 2005

	Mænd	Kvinder	I alt
Før 1975.....	11	5	16
1975-1985.....	15	1	16
1986-1995.....	16	6	22
1996-2005.....	1	1	2
I alt.....	43	13	56

Over halvdelen af brugerne startede med deres heroinmisbrug i perioden før 1986. Flere startede misbruget for mere end 10 år siden. Der er således tale om personer, der har længere tids erfaring med stofmisbrug.

Omkring substitutionsbehandling får hovedparten metadon eller subutex. Der er 10 personer, der ikke er i substitutionsbehandling. Enkelte af disse er ikke stofmisbrugere, men er afhængig af alkohol.

Nogle medlemmer lever et liv som erklærede stofmisbrugere. De har måske været igennem 10, 15 eller 20 forskellige behandlingsforløb med samme udfald – de er fortsat med stofmisbruget og tror p.t. ikke på flere behandlinger.

“Har været heroinmisbruger siden 1968. Har fået metadon i 25 år. Har været igennem i hvert fald mindst 10 nedtrapninger, men fortæller, at han altid falder i igen.

Feltnoter, bruger

Andre igen forsøger sig kontinuerligt med diverse nedtrapninger i håbet om at leve et liv som stoffri. En bruger fortæller:

“Første gang, jeg røg heroin, var jeg 22 år, men det var kun i weekenden. Så har jeg kæmpet for at komme ud siden. Jeg tog fra Bornholm [behandlingssted] i juni sidste år, og siden har jeg ikke været afhængig. Jeg har lige været på et skråplan, men så har jeg lige rettet mig op og kommet tilbage.”

Så er der de medlemmer, der nu lever en tilværelse baseret på stoffrihed, som fortsat kommer i foreningen. En bruger fortæller:

“Folk heroppe ved, at jeg er clean og har været det i snart to år. Det har de respekt for. Nogen heroppe fra er også gået i behandling, efter de har set, at jeg er blevet clean. Nogen er det lykkedes for og andre ikke.”

Hovedparten af medlemmerne bruger heroin. Nogle foretrækker kokain. Andre igen kan klare sig med metadon. Nogle har et sidemisbrug i forbindelse med metadonbehandling af fx alkohol, hash, stesolidpræparater eller andet. Og så er der få personer, der ikke tager stoffer.

5.4 Brugerne – en heterogen gruppe

De besøgende i Brugerforeningen er en særdeles heterogen gruppe – subkulturelt set. Nogle har en fortid som aktive i den tidlige og sene hippiebevægelse fra 60erne og 70erne. De er generationens blomsterbørn. Andre igen har eller har haft en tilknytning til punkbevægelsen, og er personer fra “No future-generationen” i 90erne. Andre igen er det bedre stillede borgerskabs børn, for hvem det er gået skævt i livet uanset tidsperspektivet.

Så er der de personer, der altid har været vanskeligt stillede. Forældrene har været sindslidende og/eller misbrugere, og personerne er opvokset under adskillige sociale belastninger fx med alkohol eller stofmisbrug under opvæksten, anbringelser, vold og andre overgreb.

“Jeg er vokset op som skilsmissebarn og har haft en voldelig stedfar, og en mor, der ikke kunne stoppe det. Begyndte at ryge hash, da jeg var 12, og i kølvandet på det kom der småkriminell adfærd.”

Bruger

En anden bruger fortæller:

“Det første, jeg husker som barn, er oplevelsen af at være alene. Jeg følte mig bare helt alene. Min mor var stofmisbruger. Mine to brødre er døde af en overdosis. Min tredje bror er hjerneskadet, fordi min mor var vildt på stoffer, mens hun ventede ham. Så gik det galt under fødslen. Så er der mig tilbage, og jeg er på stoffer, og har lige fået at vide, at jeg kun har kort tid tilbage at leve i. Om en måned bliver jeg hjemløs, fordi jeg bliver smidt ud af min lejlighed. Den bliver lavet til en andelsbolig, og jeg har ikke 40.000 kr. til at købe den for. Jeg kan ikke låne pengene i banken, fordi jeg har så meget gæld. Hvem vil låne en junkie penge?”

Nogle medlemmer og brugere lever i kernefamilielignende strukturer med fast partner, børn, bolig, uddannelse og arbejde.

“Jeg lever et helt normalt liv med arbejde, barn og kæreste. Og min kæreste er ikke misbruger. Hun ved ikke, at jeg tager noget nu. Hun tror, at jeg er clean, men det er jeg så ikke.”

Bruger

Andre igen lever en tilværelse som enlig og på varig overførselsydelse. Fra en feltsamtale fremgår det:

“Bor alene på Nørrebro i en andelsbolig sammen med sin kat. Til hverdag kommer han nogen gange på Kahytten og spiser morgenmad og kommer endvidere på Stengade, men det kommer an på stemningen der. Cykler meget rundt i byen og går på museer om vinteren. Går op i astronomi og får hvert år to fribilletter til Eksperimentariet gennem et abonnement på 'Astronomi'. Har to gode bekendte, som han ofte ser. Den ene drikker for meget, og den anden tager for meget LSD. Derfor er de lidt ustabile. De bekendte kommer ikke længere i Bruger-

foreningen. Han ved ikke rigtig hvorfor, men mener det nok skyldes, at de kuller for meget rundt.”

Feltnoter, bruger

Nogle medlemmer og brugere er diagnosticerede sindslidende eller har en så udadreagerende adfærd, at andre mennesker i det omgivende samfund betragter dem som sindslidende. Andre brugere optræder psykisk upåfaldende.

De fysiske skader

Nogle medlemmer og brugere er synligt skadede af deres liv på stoffer med stikskader, ar, kroniske sygdomme såsom leverbetændelse, nyresvigt, kredsløbsforstyrrelser etc.

“Jeg var hjemme hos min bror engang og havde taget nogle stoffer, og jeg havde siddet sådan her [læner sig forover med krydsede ben] og vågner så op, og mine ben sover. Jeg havde ret ondt i benet, og det blev ved med at sove, og der var ingen følelse i. Jeg ringede så 112 og kom på hospitalet, og da jeg vågnede havde de skåret hele vejen op af benet, fordi jeg havde lukket for en blodåre, og mine muskler fik ikke blod og ilt, og så dør de. Hvis jeg ikke havde fået ringet og var blevet skåret op, så havde de måtte skære benet af. Mine nyrer holdt også op med at virke, og så kom jeg i dialyse. Jeg har det som en kat, der har 9 liv, og som har brugt de 8 nu.”

Bruger

Og en anden bruger beskriver lignende erfaringer med sygdomme:

“Desværre har jeg været sløj med blodforgiftning, men under behandlingen fik jeg ødelagt mine nyrer, og jeg var længe indlagt. Det har forfulgt mig det sidste år, så jeg har været en del syg i forhold til, hvad jeg plejer. Jeg har tabt 10 kilo det sidste år.

Fra feltnoterne fremgår det videre:

Er syg med betændelse i benene og har muligvis fået hiv. Er p.t. igen diverse undersøgelser. Han holder en serviet for munden, fordi han er bange for at smitte mig, hvis han kommer til at spytte på mig, når han taler.

Fortæller, at han bruger motionsrummet en del. Er så fri for at vise sine skudsår fra xx frem, som han siger. Viser mig dem. Det er i virkeligheden fixeskader. Dem har han adskillige af. Store huller ind i benet. Derudover dybe revner i fingre og tæer. Han ser virkelig syg ud.

Feltnoter, bruger

Andre igen har indtil videre klaret sig og er i en rimelig tilstand somatisk set.

Livet som stofmisbruger betyder, at brugerne deler oplevelser omkring sygdomme. Samtlige brugere har oplevet dødsfald blandt deres nærmeste. En bruger fortæller:

“Jeg kom en del hos min bror, men han døde efter, jeg havde været i 17 dages cleanbehandling. Så var jeg til begravelse. Normalt skal man have 60 dages behandling, før man kan få lov til at tage hjem. Men jeg fik lov til at tage til hans begravelse [...] Men det er frygteligt med alle de mennesker, som man kender, der er døde. Tit er folk jo oppe i alderen, når de begynder at miste. Der var også en fra Bornholm, han døde fx for nylig. Og ham David, jeg var i behandling med, han døde også i lørdags i min lejlighed. Det gør ondt at se folk på ens alder forsvinde. Jeg føler mig næsten som en gammel mand. Jeg har også en ekskæreste, som døde. Men det, at David døde i min lejlighed, det kom tættere på.”

5.5 De som ikke kommer

Ifølge Sundhedsstyrelsen var der i 2001 omtrent 25.500 stofmisbrugere³ i Danmark (Sundhedsstyrelsen 2004). Heraf bor en relativ stor del i København. I Brugerforeningen kommer der i gennemsnit 35 forskellige personer dagligt. I den sammenhæng har et hovedspørgsmål været, hvordan det kan være, at der ikke kommer flere besøgende, når målgruppen tilsyneladende er langt større, hvis man medtager de stofmisbrugere, der fx færdes ved Hovedbanegården og ved Maria Kirken på Vesterbro? Det er der forskellige forklaringer på.

En bruger fortæller:

“Jeg har altid sagt til dem, når jeg var med sprøjtepatruljen, at de kan komme herop. Så siger de: “Jamen det lyder godt”, men de har ikke tid. De går glip af en handel. De er altid i gang med at skaffe penge eller bruge penge [...] Jeg kan bare ærgre mig over, at man ikke kan få fat i de hårdt ramte narkomaner. Men de har for travlt. Og man skal også passe på, for nogen af de her er jo hårdt ramte. De er bare ikke lige i stand til at udnytte stedet her. Man skal jo være i stand til at udnytte det. Du kan kun udnytte det, hvis du går op ad trappen. Og du på en eller anden måde... – du må ikke ligge og kokse. Du skal holde dig på benene trods alt. Det betyder, at du skal være en lille smule social [...]. Der kunne godt komme flere mennesker heroppe. Men det ville kræve, at junkier har mere tid tilovers. Det er meget svært for en junkie at komme til det niveau, hvor han har nogle timer til at slappe af i. Det kræver, at han er på vedligeholdelse. Det kræver, at han har styr på sit sidemisbrug.”

En forklaring er tidsdimensionen – eller tiden. At komme i Brugerforeningen betyder, at der tages tid ud af hverdagen, der ellers kunne bruges på at

³ Antallet inkluderer metadonbehandlede personer.

lave penge eller skaffe stoffer. Der er nogen stofmisbrugere, der ikke er i stand til at tage den tid fra dagligdagens aktiviteter, og dette betyder, at de ikke kommer på stedet. Det hektiske hverdagsliv opleves derfor som en barriere.

Brugerne er aktive stofmisbrugere og nogle injicerer heroin. For personer, der har været igennem en nedtrapning og eventuelt er i metadonbehandling, kan det være svært at være sammen med personer, der er påvirket af heroin. Dette medfører, at disse personer ikke besøger stedet.

En bruger fortæller:

“Jeg prøver at holde mig fra personer, der har misbrug, idet jeg også selv er misbruger, og nogen gange er det mere hensigtsmæssigt, at jeg er sammen med eksmisbrugere eller nogle, der er 100 % clean eller almindelige mennesker – altså i gåseøjne.

I den sammenhæng er der brugere, der oplever det som meget svært at komme, fordi man ikke umiddelbart føler sig velkommen og som en del af fællesskabet.

Samtidig er det en barriere for nogle brugere, at de føler, at de ikke kan leve op til de normer, der hersker i Brugerforeningen. Der er således potentielle brugere, der peger på det forhold, at de ikke formår at yde den indsats, som er kendetegnende for at blive en del af fællesskabet.

“Jeg har nævnt det mange gange for folk derinde [fra området ved Maria Kirken]. Hvis man er bruger, er man velkommen her. Jeg har sagt til folk, at hvis de tager op i Brugerforeningen, så kan de komme og få morgenmad, og du kan få aftensmad, men jeg siger også, at det er vigtigt, at de ikke bare kommer og spiser morgenmad og aftensmad og bruger stedet, du skal også VÆRE noget og GØRE noget fx feje gulvet eller gøre toilettet rent, ellers synes de bare, at du er en, der vil sutte til dig uden at give noget igen. Det har jeg indprentet til folk, så de vidste, hvad de gik ind til, så de ikke bare tænkte, nåh der kan jeg få gratis mad. Men faktisk er det meget få – altså jeg har haft nogen med herop, og så er de ikke kommet mere.”

Bruger

Nogle stofmisbrugere har et massivt sidemisbrug i form af alkohol. Andre stofmisbrugere er afhængige af kokain. Effekten af disse rusmidler kan være en udadreagerende og kaotisk adfærd. Denne adfærd er ikke velset i Brugerforeningen, idet man må udvise konduite over for hinanden og stedet. En bruger beskriver det på følgende måde:

“Det hænger vist også sammen med, at de, der kommer i Brugerforeningen, er relativt velfungerende misbrugere. Og det med pillerne, som jeg nævnte. Nogen har pillemisbrug ved siden af. Og så bliver man tangerende til det aggressive og uligevægtige. Så passer de ikke herind. Hvis folk spiser piller, vil de slås. Der har da været episoder,

hvor det er løbet ud i sandet. Men så har vedkommende også fået at vide, at han ikke er velkommen.”

En barriere for at komme i Brugerforeningen kan være det forhold, at man ikke kan honorere kravet til normerne for adfærden.

En tredje forklaring er den geografiske beliggenhed. Brugerforeningen er geografisk beliggende på Indre Nørrebro. Hovedparten af de aktive stofmisbrugere opholder sig en del af tiden i området omkring Vesterbro. For nogle stofmisbrugere kan vejen til Indre Nørrebro føles lang. Brugerforeningen har forsøgt aktivt at introducere stedet om foreningens aktiviteter for andre potentielle brugere gennem opslag i metadoncentre og opslag på Vesterbro.

Vurderingen er dog, at indsatsen ikke har givet det forventede udbytte. En af grundene til dette er, at det er meget vanskeligt at få stofmisbrugere fra andre lokalområder i København til at bruge stedet, fordi disse personer allerede har et netværk, der er lokalt funderet.

“Mange kunne have glæde af Brugerforeningen, men desværre er det sådan – hvad skal jeg sige? Det er ikke fordi, at vi ikke har lavet reklame. Der, hvor brugerne kommer, har de deres netværk, der skal meget til at hive dem med. Det er meget stedsorienteret, hvis det er på Amager fx – de kender hinanden godt, så er det svært at kaste sig ud i at skulle til Nørrebro. De hænger fast der, hvor de kommer, også på Enghaven. Der har vi også været nede og hente en busfuld. Men de kender alle der, hvor de henter deres medicin. Det er ikke brugerstyret, men pædagogstyret, så det undrer mig, hvorfor de ikke kommer her, fordi det er noget friere, men folk hænger fast i deres daglige omgangskreds.”

Bruger

5.6 Opsummerende

Over en periode viser der sig at komme omkring 75 forskellige brugere i Brugerforeningens værested. Det er forskelligt, hvor mange der kommer dagligt – gennemsnitligt kommer der cirka 35 brugere, hvilket betyder, at der nogle dage kun kommer 15 brugere, mens der andre dage kommer 45 personer. På baggrund af besøgs mønsteret kan man tale om to kategorier af brugergrupper. Den ene gruppe er de brugere, der kommer stort set dagligt eller flere gange om ugen, og som udgør cirka 50 personer. Den anden gruppe består af de sporadisk besøgende, hvilket vil sige, at de kommer cirka én gang hver 14. dag eller sjældnere. Denne gruppe består af cirka 25 personer.

På baggrund af en spørgeskemaundersøgelse blandt brugerne, hvor det fortrinsvis er dem, der kommer mere regelmæssigt, der har svaret, fremgår det,

at over halvdelen af brugerne anvender værestedet flere gange om ugen og er der flere timer ad gangen. Brugerne er overvejende mænd om end der alligevel kommer en del kvinder. Gennemsnitsalderen er på knap 45 år. De bor primært i Københavnsområdet. Hovedparten er på pension og kontanthjælp. Der er dog en gruppe på 13 personer, der er i lønarbejde.

Brugerne har det til fælles, at en stor del har været afhængig af heroin igennem en årrække. Stofmisbruget er for de flestes vedkommende startet, da de var under 25 år. Hovedparten er i substitutionsbehandling for stofmisbrug, og nogle fremtræder som socialt velfungerende stofmisbrugere.

Fysisk, kognitivt, ressourcemæssigt, intersemæssigt, subkulturelt samt med hensyn til deres forbrug af illegale stoffer er brugerne meget forskellige. De objektive og subjektive opvækstbetingelser har endvidere været forskellige, men de strukturelle betingelser er ens for alle.

Alle er eller har været afhængige af euforiserende stoffer, der er illegale. Stofferne er tillige meget økonomisk omkostningsfulde for den enkelte. Dette aspekt har medført kollektive erfaringer omkring fængslinger for lovbrud af forskellige karakterer eller for kvindernes vedkommende prostitution. Derudover er der en stor fælles erfaring omkring somatiske sygdomme og dødsfald i det nære netværk. Som Bourdieu ville hævde, betyder disse kollektive erfaringer, at deres habitus har fællestræk.

Der er imidlertid mange stofmisbrugere, som ikke kommer i værestedet. Årsagerne til dette er mange. For det første er der stofmisbrugere, som kommer andre steder end i værestedet i Brugerforeningen. For det andet spiller tidsdimensionen en rolle. Mange stofmisbrugere har travlt med andre vigtige ting i hverdagen og har ikke kræfter og overskud til at komme i et værested. For det tredje er der den geografiske dimension, som kan virke som en barriere for mange stofmisbrugere.

For det fjerde spiller miljøet i værestedet en rolle. Stedet har udviklet normer for adfærd og et miljø, som hænger sammen med, at værestedet er placeret i Brugerforeningen. Der er en række forhold, som kan virke som en barriere for andre og for specielt nytilkomne i Brugerforeningen. Det gælder sammensætningen af brugerne og specielt blandt aktivisterne, som er domineret af brugere, der er kommet i Brugerforeningen gennem mange år og har sat deres præg på miljøet, det gælder den herskende norm om, at man skal yde en indsats for at få indflydelse, og det gælder normerne for adfærd, som udelukker mere udadreagerende og personer med kaotisk adfærd for at komme.

Sammenlignet med andre væresteder og med de fysiske rammer og de faciliteter, som Brugerforeningen har og værestedet kan tilbyde, burde stedet set ud fra alene en værestedsbetragtning kunne rumme flere brugere.

6 Brugerforeningens organisering

Brugerforeningen styres og drives af frivillige stof- og metadonbrugere. I dette kapitel ses der nærmere på Brugerforeningens organisering. Følgende spørgsmål, vil blive belyst:

- Hvordan er Brugerforeningen organiseret med bestyrelse, daglig ledelse, og medlemsdemokrati?
- Hvilke kompetencer har bestyrelsen og den daglige ledelse?
- Hvordan er brugernes medinddragelse og medindflydelse?

Brugerforeningen blev startet på initiativ af den daværende formand for Landsforeningen for Human Narkobehandling (LFHN) samt nogle få socialarbejdere tilknyttet det daværende værested for aktive stofmisbrugere "Jaguaren".

I opstartsfasen blev det daglige arbejde med foreningen drevet af forskellige koordinatore. Efterhånden som medlemsskaren voksede, blev der opbygget en almindelig foreningsstruktur med formand, næstformand, ansvarlig web master etc.

6.1 Bestyrelsen

Brugerforeningens øverste myndighed er generalforsamlingen. Der afholdes ordinær generalforsamling en gang om året, hvor der vælges 7 medlemmer til bestyrelsen.

Brugerforeningen har i dag cirka 600 medlemmer, hvoraf de 160 er medlemmer, der betalte kontingent i 2004. De øvrige medlemmer er typisk tidligere medlemmer, som står som passive medlemmer.

Bestyrelsen konstituerer sig umiddelbart efter valget, hvor de forskellige poster besættes. Bestyrelsen vælges i princippet primært blandt medlemmer af foreningen, men som det hedder i vedtægterne kan "kun aktive stofbrugere vælges til bestyrelsen". Som sådan er der tale om en brugerorganisering med et brugerstyre. Det er brugerne selv, som vælger en brugerbestyrelse til at varetage brugernes eller medlemmernes interesser.

Ved sidste generalforsamling tydede det ikke på, at Brugerforeningen har problemer med at rekruttere personerne til bestyrelsen. Omvendt var der ikke kampvalg.

De personer, der bliver valgt til bestyrelsen, er dem, der kommer dagligt og er aktive i foreningen. De valgte bestyrelsesmedlemmer rekrutteres således blandt det, man i Brugerforeningen kalder aktivister.

Der afholdes fast bestyrelsesmøde med referat 4 gange årligt. Bestyrelsesmødet afholdes nogle gange som et fællesmøde mellem bestyrelse og aktivister. Møderne afsluttes med en fælles middag. Der afholdes også møder indimellem de faste møder, hvis der er behov for det. Personerne i bestyrelsen er alle brugere, der kommer dagligt, og udgør som sådan også den daglige ledelse, der tager beslutninger om fx større indkøb til huset, eller om der er økonomi til diverse aktiviteter.

Den nuværende bestyrelse består af 4 mænd og 3 kvinder. Formandskabet og foreningens kasserer har været gennemgående figurer de seneste år, hvorimod der har været udskiftning på de andre bestyrelsesposter.

Formanden har fungeret som sådan siden 1997. Vedkommende har kontor i Brugerforeningen, og det er ofte her, at journalister, politikere, nuværende eller kommende samarbejdspartnere henvender sig, når de skal have udtalelser om foreningen. Brugerforeningen har bl.a. et tæt samarbejde med Center for Narkotika Indsats (CfNI). Derudover fungerer formanden som bindeled til udenlandske søsterorganisationer og indgår i et aktivt samarbejde med den amerikanske organisation National Alliance of Methadone Advocates (NAMA). Formanden er også den person, der tager initiativ til at ansøge diverse puljemidler på foreningens vegne.

Flere brugere tilskriver vedkommende stor myndighed og beslutningsdygtighed. Begrundelsen er vedkommendes evne til at skabe kontakter og manøvrere i det politiske landskab.

Formandens funktion kan beskrives som værende en aktiv koordinerende funktion, men vedkommende optræder ikke som enerådige beslutningsdygtig. Beslutninger tages i samråd med bestyrelsen og aktivisterne.

6.2 Brugerforeningens økonomi

Det er bestyrelsen for Brugerforeningen, der har det overordnede ansvar for økonomi, godkendelse af regnskaber og budgetter. De daglige løbende udgifter og administration af udgiftsbilag foretages af bestyrelsens kasserer, og påtegning og attestering af bilag til afholdelse af udgifter foretages af mindst to bestyrelsesmedlemmer, bestyrelsens kasserer og ofte bestyrelsens formand.

Bogføring og bilagskontrol af bogholderiet og status for de løbende indtægter og udgifter foretages af Dag- og Døgncentret, som siden 1997 har stået for bogføring og regnskab for Brugerforeningen. Revision af regnskab foretages af revisionsfirmaet Theil Andersen, Statsautoriseret Revisions Partnerselskab.

Indtægter og udgifter

Foreningens væsentligste indtægter kommer i form af bevillinger fra Socialministeriet og Københavns Kommune. I 2004 har Socialministeriet for første gang bevilget 800.000 kr. til Brugerforeningen. Der er tale om en tre-årig bevilling med 800.000 kr. hvert år. Københavns Kommune har bevilget 730.000 kr. i 2004 og har derudover bevilget 80.000 kr. til indkøb af varebil til sprøjtepatruljen. Derudover modtager Brugerforeningen Tips- og lotto-midler. Indtægter fra kontingent i 2004 udgjorde 92.000 kr.

De bevillingsmæssige tilskud til Brugerforeningen bevilget af Københavns Kommune og Socialministeriet indbetales til en konto i Dag- og Døgncentret, der varetager bogholderiopgaven for Brugerforeningen. Dag- og Døgncentret fungerer således som "bank" for Brugerforeningen og stiller fx likviditet til rådighed i en periode, hvor man afventer indbetaling fra bevillingshaver, og hvor udgifterne overstiger indtægterne. Det er således Dag- og Døgncentret, der administrerer Brugerforeningens bevillinger. Andre indtægter fra bl.a. kontingentindbetaling, foredrag og diverse støttebeløb går ind over det daglige kasseregnskab i Brugerforeningen.

Brugerforeningen har til det daglige forbrug og daglige gøremål en rådighedskasse på 20.000 kr., som kan ligge i rede penge eller står som beløb på en konto i banken. Det er Brugerforeningens kasserer, der er ansvarlig for det daglige kasseregnskab og rådighedsbeløb. Dette gøres i form af en kasserapport, hvor daglige ind- og udbetalinger (forbrugsudgifter) registreres, og hvor der månedligt foretages en opgørelse.

Foreningens udgifter går primært til de fysiske rammer, til opretholdelse af foreningen og til aktiviteter, herunder væsentligt til værestedet. Boligudgiften (638.000 kr.), kontorartikler og inventar og vedligeholdelse af inventar samt administration omfattende koordinator, Dag- og Døgncentret og revisor beløber sig til 1,3 mio. kr. af det årlige udgiftsbeløb på 1,8 mio. kr.

Den sidste ½ mio. kr. går primært til transport og aktiviteter i forbindelse med værestedet. Det gælder først og fremmest morgenmad og aftensmad, hvor der i 2004 blev brugt 107.000 kr. Det gælder udgifter til aviser og til licenser og materialer, vedligeholdelse og indkøb af nye rekvisitter. Det gælder udgifter til aktiviteter i form af ture og det årlige teambuildingskursus. Den anden store post er sprøjtepatruljen i form af udgifter til varebilen og cigaretter (20.000 kr.) Derudover er der transportudgifter til konferencer, foredrag m.v.

Regnskab

Der udarbejdes hvert år et budget, som forelægges for bestyrelsen. Det er formanden, der udarbejder budgettet og ofte i dialog med Dag- og Døgncentret. Dag- og Døgncentret udarbejder hver måned en status således, at

der løbende er tjek på indtægter og udgifter, og udgifter på de enkelte poster i forhold til budgettet.

Der udarbejdes hvert år et regnskab for Brugerforeningen. Regnskabet udarbejdes af revisor. Ud over det samlede regnskab for Brugerforeningen udarbejdes separate regnskaber for de enkelte bevillingshavere med revisionspåtegning.

Det er vurderingen fra Dag- og Døgncentret, at der igennem årene er udviklet et godt samarbejde mellem Brugerforeningen og Dag- og Døgncentret. Der er udviklet nogle gode og tilfredsstillende procedurer for udarbejdelse af kasserapporter og bilagsrapportering.

Revision og udarbejdelse af regnskab foretages af revisionsfirmaet Theil Andersen. Der foretages en almindelig revision i henhold til regnskabsinstruktioner for en forening som Brugerforeningen, der bl.a. indebærer stikprøvekontrol af bilag. Revisionen har ingen bemærkninger til regnskabet.

I 2004 blev revisionen bedt om at udarbejde et revisorpåtegnet delårsregnskab for perioden 1.1-31.8.2004. I den forbindelse blev der også gennemført et uanmeldt kassebesøg i Brugerforeningen. Der var ingen særlige bemærkninger hverken til regnskab eller kasseeftersyn.

Der er i forbindelse med undersøgelsen foretaget en forvaltningsmæssig revision af Brugerforeningen (se bilag 1: Forvaltningsmæssig revision).

6.3 Husmødet

I enhver organisation bliver der taget beslutninger af forskellig karakter, der involverer brugerne. I Brugerforeningen er der ikke noget brugerråd, da foreningen er brugerstyret. Brugernes inddragelse sker via aktiviteter og medindflydelsen sker via det daglige husmøde. Husmødet er det forum, hvor der kan tages forskellige emner op, og hvor der skal tages beslutninger. Husmødet annonceres ikke, men afholdes under eller umiddelbart efter aftensmåltidet. Der er ikke nogen fast dagsorden, men de personer, der er til stede, kan tage diverse problemstillinger op til en nærmere drøftelse. Der er ikke referater fra husmødet.

Brugerne fordelt på deltagelse i husmøder og oplevet indflydelse. Antal. 2005

Hvor ofte deltager man i Husmødet?	Føler indflydelse	Føler mindre eller ingen indflydelse	I alt
Hver dag	4	1	5
Flere gange ugentlig	10	1	11
Månedligt	15	0	15
Sjældent.....	15	7	22
I alt	44	9	53

Som det fremgår af tabellen, er det en mindre gruppe, som mere regelmæssigt deltager i husmøderne. Der er typisk tale om bestyrelsesmedlemmer og aktivister, som dagligt kommer i Brugerforeningen. Derudover er der enkeltpersoner, som deltager en gang imellem og en stor del, som sjældent deltager.

Med hensyn til brugerindflydelse mener en stor del (44 personer), at de har indflydelse på de beslutninger, der tages i Brugerforeningen. En mindre del (9 personer) mener ikke, at de har indflydelse. Ud af denne gruppe deltager hovedparten ikke på husmøderne. Der er to personer, der deltager i husmødet mere regelmæssigt, som oplever, at de ikke har indflydelse på de beslutninger, der tages. Brugerne kommenterer i denne sammenhæng, at de har tillid til de beslutninger, der tages, og at de bare ikke orker den store involvering.

Blandt brugerne er den generelle holdning, at man sætter stor pris på, at der er nogen personer, der orker at involvere sig i foreningens daglige drift. En bruger fortæller:

“Om jeg er tilfreds med mulighederne for indflydelse, hvad skal jeg sige? De gør et godt stykke arbejde og gør noget for de, som kommer. Koordinatoren er villig til at hjælpe og snakke.”

På husmødet deltager primært aktivisterne. Men der er altid nogle medlemmer til stede, der ikke er aktivister eller bestyrelsesmedlemmer. Brugerne fortæller om husmødet til de nye medlemmer, når de bliver meldt ind. Der er dog et enkelt medlem, der hævder ikke at kende til husmødet.

Temaerne på husmøderne kan være både formelle og uformelle. En aktivist fortæller:

“Noget er formelt, fx når vi skal evaluere det år, der er gået, men ellers er det ret uformelt, og vi holder hinanden orienteret i det daglige. De ønsker, man har, kan man sagtens bringe op. Nogle af medlemmerne kommer fra metadoncentre, og der har de måske været på skiferie, så spørger de måske, om vi ikke også kan lave en skiferie, men der bliver vi nødt til at sige, at det kan vi ikke, fordi vi ikke må bruge pengene til rejser i udlandet.”

Medlemmerne tager fx forslag om ture og ferier op til husmødet. Nogle forslag kan lade sig gøre, mens andre må afvises af økonomiske årsager. Mødet indeholder også snak om dagligdagsting, og fordi der er tale om aktive stofmisbrugere, tales der en del om narkopolitik.

Husmødet kan endvidere dreje sig om beslutninger vedrørende, hvem der underviser en given dag, eller om der er behov for, at der kommer en person ude fra og holder et debatoplæg i foreningen for alle medlemmerne.

På husmøderne forsøger personerne således at skabe et forum, hvor der kan foregå en fri dialog, og hvor alle høres. Flere brugere oplever husmødet som det formelle forum, hvor man kan ytre sig om stort og småt, og er et forslag fornuftigt og gennemtænkt, får man som regel noget ud af det.

Idet der også deltager 'almindelige' brugere og ikke blot aktivister og bestyrelsesmedlemmer, skaber det mulighed for, at de vedtagne beslutninger og diskussionsemner bliver spredt ud til de øvrige brugere i Brugerforeningen.

6.4 Brugernes oplevelse af indflydelse

Brugerne er blevet spurgt om, hvordan de oplever at have indflydelse på aktiviteterne i Brugerforeningen. Det drejer sig om indflydelse på forhold som udvalget af mad og drikke, aktiviteterne, større indkøb, regler og retningslinier, værestedet og åbningstiderne.

Hovedparten af medlemmerne oplever at have indflydelse på de ovennævnte ting. En stor del (50 personer) er tilfredse med deres mulighed for indflydelse, mens få (7 personer) ikke er tilfredse. Der er fortrinsvis tale om nye medlemmer og personer, der generelt forholder sig kritisk til stedet.

Et karakteristisk træk både ved spørgeskemabesvarelsen i foreningen samt de kvalitative interview er, at brugerne oplever, at man skal involvere sig for at opnå indflydelse. En bruger fortæller:

“Du kan få den indflydelse, som du ønsker, men det kræver, at du også yder noget. Yde efter evne at nyde efter behov.”

Ifølge brugerne kommer indflydelse an på en selv, og dem, der gider lave noget, får den indflydelse, vedkommende fortjener og vil have. De personer, der ikke oplever at have indflydelse på specifikke ting såsom udvalget af mad og drikke angiver i denne sammenhæng følgende:

“Føler ikke indflydelse på indholdet i køleskabet, men jeg har tillid til dem, der handler, og jeg kunne bare handle selv.”

Bruger

For at opnå indflydelse skal vedkommende altså yde en indsats. En bruger fortæller:

“Magthierarkiet er svært at gennemskue. Det er ikke strengt demokratisk, hvor alt bliver afstemt. Det er sådan, at hvis du tager fat, laver noget og tager ansvar, så får du indflydelse.”

Graden af indflydelse handler om, hvor hyppigt man kommer i foreningen, og at man yder en indsats. Brugere kan ikke forvente at have stor indflydelse på fx indretningen og aktiviteterne, hvis de kun kommer sjældent på stedet. Det er således i høj grad princippet omkring involvering, der styrer, hvor meget indflydelse den enkelte bruger har.

I perioder har brugere overskud og kan involvere sig, hvilket giver mere indflydelse. For andre, der står enten i en underskudssituation eller måske er kommet i beskæftigelse, medfører det mindre involvering og dermed mindre indflydelse. De forskellige positioner kan skifte fra meget involveret og mere indflydelse til mindre involveret og mindre indflydelse. I interviewfasen var det da også karakteristisk, at brugere generelt forholdt sig til spørgsmålet om indflydelse ved at svare: *“Mener du nu? Eller for en måned siden? Det ændrer sig jo i forhold til, hvor meget jeg kommer her”*.

For en nytilkommen kan det være svært at give sin mening frit til kende. De kender ikke stedet, og de øvrige, som er i huset, er alle nogle, som er kommet i flere år, og har styr på de forskellige normer og former for adfærd.

“Som forholdsvis ny er det som om, at man ikke må komme med sin mening eller kritisere.”

For nytilkomne medlemmer spiller det også en rolle, at de ikke er vant til at deltage i beslutninger og have indflydelse. For mange er der tale om, at de skal igennem en proces, hvor de gradvis lærer at tage indflydelse. En aktivist fortæller:

“Nogle af medlemmerne er vant til institutioner, og at der er medarbejdere, der ordner de forskellige praktiske ting. Derfor skal vi lære hinanden, at vi godt kan noget selv. Når man som narkoman har været inde i behandlingssystemet gennem mange år, har der måske tidligere været nogen, som har truffet beslutningerne for en.”

En ting er at deltage i beslutninger, en anden er at finde ud af normerne på stedet. Der er brugere, som oplever, at det kan være vanskeligt at vurdere, hvornår man kan have mulighed for at yde en indsats og derved opnå indflydelse. Han fortæller:

“Hvis jeg fx gerne ville holde et foredrag, så kan det godt være, at jeg ville få svært ved at komme igennem med det. Fordi de ikke kan overskue, om jeg har ret i det, jeg siger, og sådan noget. Spørgsmålet er også, om vi skal gå ind i det? [...] Det er bedst, hvis man vælger den ansvarlige person på tomandshånd. Ellers er der bestyrelsesmøderne,

og så går man til et medlem, som man taler godt med, og får taget det op.”

Bruger

Det er bestyrelsesmedlemmerne, der tager stilling til, hvornår en person er parat til at påtage sig et ansvar, som fx kan være at holde et foredrag på foreningens vegne. Der er dog ikke nedskrevne retningslinier for, hvornår man fx er aktivist, eller hvad der har betydning i forhold til at yde en indsats. En række brugere, som ikke er aktivister og derfor ikke mere direkte oplever en indflydelse, peger dog på den mulighed at gå direkte til de beslutningsdygtige personer. De uklare retningslinier betyder, at det er uigennemskueligt, hvordan man skal opføre sig som bruger, og hvordan man opnår indflydelse på, hvad der sker i dagligdagen. Det kommer derved til at virke som en barriere for brugerinddragelse og brugerindflydelse.

En aktivist beskriver strukturen og den daglige uddelegering af ansvar på følgende måde:

“Der er en meget flad struktur, og det meste bliver ordnet ved aftenbordet, hvis der er forslag og ideer om fx udflugter, indkøb, inventar og mad, alt hvad der har med driften af stedet at gøre. Men i det daglige er vi nogle, der lægger linien: Hvis der er noget, der halter, så griber vi fat i det, fx hvis toiletterne ikke er blevet gjort rene, så gør man det selv, eller får nogle til at gøre det.”

Det daglige ansvar uddelegeres til den vagthavende aktivist, men drejer det sig om driften af foreningen, bliver disse problemstillinger ordnet på husmødet, hvor bestyrelsesmedlemmerne hovedsagligt er til stede.

En bruger beskriver denne situation på den måde, at der er tale om en differentiering i en inderkreds og en yderkreds mellem brugerne:

“Man kan sige, at her er to kredse. Der er en inderkreds og en yderkreds. Yderkredsen snakker internt med inderkredsen. Inderkredsen er dem, der er her hver eneste dag. [Inderkredsen] består af 20-25-30 mennesker. [Yderkredsen] det er lidt op og ned fra 10 til 50 personer afhængig af, hvem der kommer, og hvor tit folk kommer. For at være i inderkredsen, så skal du deltage lidt i det svineri, du selv laver. Det er jo også klart nok. Der skal jo også støvsuges hjemme og pudses vinduer, og skralde-spanden skal ned. Og det er jo bare det, vi forlanger her. Det er jo sådan set vores andet hjem det her.”

Inderkredsen består af de aktive personer i Brugerforeningen. Det er aktivisterne og bestyrelsesmedlemmerne..

Yderkredsen består af personer, der kommer en gang imellem. De har medbestemmelse på, hvem der tager beslutninger på foreningens vegne, idet de

vælger bestyrelsen, men i det daglige er deres indflydelse begrænset. Der er imidlertid kontakt mellem inderkredsen og yderkredsen, idet 'kredsene' kommunikerer med hinanden.

6.5 Brugerinddragelse – brugerne om husmødet

Flere brugere oplever husmødet som det formelle forum, hvor man kan ytre sig om stort og småt, og hvor man kan komme med forslag. De synes, at det er rimeligt nemt at komme igennem med forslag, og at man altid kan komme med gode forslag og så diskutere det videre. En bruger kommenterer i et spørgeskema følgende:

“Har du et relevant ønske fx ny boremaskine eller guitar, må du kunne begrunde og argumentere. Ligeledes hvis du vil ændre måden, værkstederne drives på.”

Brugeren mener, at vedkommende kan komme igennem med sine ønsker og forslag til indkøb og aktiviteter til aktivisterne og bestyrelsesmedlemmerne. Det kræver dog, at man kan argumentere for sin sag.

Hovedparten af brugerne føler sig velinformeret, men der er enkelte brugere, der ikke mener at få givtige mundtlige eller skriftlige referater fra møderne.

En bruger mener fx ikke, at det er muligt at få den nødvendige information fra husmøderne. Vedkommende fortæller:

“Ingen information fra repræsentanterne af foreningen. Hvad snakker de om på møderne? – påvirker de narkodebatten?”

Samtidig er det ikke alle personer, der har modet til at tale frit fra leveren. En aktivist fortæller, at man forsøger at tage højde for denne problemstilling på følgende måde:

“Folk er meget forskellige. Nogle taler mere end andre. Hvis der er en, som skutter sig, må vi prøve at hive det ud af vedkommende ved at spørge: “Hvad er dit problem?” Ellers må man prøve at få alles besyv med ved at sige: “Er der andre, der har noget at tilføje eller har andre ideer?”

Der skal til tider tages beslutninger om detaljer ved et indkøb, fx om en cykel skal være rød eller grøn. Selvom der søges konsensus mellem alle ved bordet, kan der opstå situationer, hvor der ikke kan findes enighed. I disse tilfælde kan det være formanden, der skærer igennem, men det kan også være de øvrige bestyrelsesmedlemmer. Flere angiver dog, at formandens argumenter er vægtige, når personerne er uenige.

Flere brugere beskriver, at der er noget magt centreret omkring formandsposten. En bruger forholder sig til denne magt på følgende måde:

“Det er formanden, der har det sidste ord at skulle have sagt. Det har noget at gøre med, hvem der er klar nok til at tage et ansvar [...] Men hvad er magten? Magten til hvad? Er det ikke bare magten til at holde orden? Der er jo ikke magt til noget rigtigt. Jo magten til at det her ikke smuldrer væk. Magten til at holde sammen på lortet [...] Jeg var til generalforsamling. Der var et punkt, hvor jeg sagde noget. Hvem er blevet smidt ud herfra? Der er én person. Så er det jo ikke meget magt, de udøver.”

Brugeren angiver, at det er formanden, der har det sidste ord. For denne bruger betyder det dog ikke, at vedkommende ses som enevældig, idet den myndighed, der udøves, handler om at holde sammen på foreningen. Bestyrelsen og aktivisterne betragtes endvidere heller ikke som en gruppe, der udelukker andre personer. Som brugeren angiver i citatet, er hans erfaring, at de har udelukket en person fra at bruge stedet.

6.6 Opsummerende

Brugerforeningen er en brugerstyret organisation. De personer, der har myndighed til at tage beslutninger, er de bestyrelsesmedlemmer, der er demokratisk valgt blandt foreningens medlemmer. Det er kun aktive stofbrugere, der kan vælges til bestyrelsen.

Bestyrelsen for Brugerforeningen har det overordnede ansvar for økonomi, godkendelse af regnskaber og budgetter. De daglige løbende udgifter og administration af udgiftsbilag foretages af bestyrelsens kasserer, og påtegning og attestering af bilag til afholdelse af udgifter foretages af mindst to bestyrelsesmedlemmer, bestyrelsens kasserer og ofte bestyrelsens formand.

Bogføring og bilagskontrol af bogholderiet og status for de løbende indtægter og udgifter foretages af revision Dag- og Døgncentret, som siden 1997 har stået for bogføring og bogholderi for Brugerforeningen. Regnskab og revision af regnskab foretages af revisionsfirmaet Theil Andersen, Statsautoriseret Revisions Partnerselskab.

Der afholdes mindst 4 bestyrelsesmøder i løbet af året, og der udarbejdes referater fra disse bestyrelsesmøder. Til at varetage den daglige drift er der ansat en person i fleksjob, som primært fungerer som sekretær herunder tager telefon. Øvrige opgaver udføres af brugerne.

Formelt er der tale om en flad struktur, hvor alle brugere i princippet har indflydelse via deres valg af bestyrelse. Det er bestyrelsen, der er ansvarlig for foreningens økonomi og ansvarlig for den daglige drift af foreningen og dens aktiviteter.

Medindflydelse på driften sker gennem afholdelse af det daglige husmøde. Der er ikke nogen dagsorden, og husmødet annonceres ikke. Det er dog langt fra alle, der mere regelmæssigt deltager i husmødet. Det viser sig, at det er en lille gruppe, som primært udgøres af bestyrelsesmedlemmer og aktivister. Aktivister er brugere, som yder en særlig aktiv indsats i forhold til den daglige drift af foreningen, herunder driften af værestedet.

Selvom den formelle organisering kan karakteriseres ved en flad struktur, er det i realiteten bestyrelsen, der også udgør den daglige ledelse. Bestyrelsesmedlemmerne er alle brugere og kommer dagligt i foreningen, ligesom aktivisterne. Der uddelegeres opgaver, og bestyrelsesmedlemmer og aktivister påtager sig opgaver og deltager regelmæssigt i husmødet, hvor de daglige beslutninger, herunder om aktiviteter, bliver taget.

Kernen i brugerorganiseringen er, at man får indflydelse gennem involvering og ved at yde en indsats. Det er normer og retningslinier, som alle er bekendt med, og som også i princippet er accepteret af alle. Nogle brugere har dog svært ved at vurdere, hvad der skal til for at opnå ansvar, så man derved kan blive en del af inderkredsen. Der foreligger ikke nedskrevne retningslinier eller procedurer for, hvordan man bliver aktivist og dermed får adgang til inderkredsen.

Samtidig er der flere brugere, som ikke kender til husmødet og herunder dets organisering. Der skrives ikke referater af husmøderne, og informationerne kommer derfor lidt tilfældigt ud til brugerkredsen.

Da husmødet er det forum, hvor flere ting omhandlende foreningens drift er til diskussion, vil det være en fordel, om mødet annonceres med en dagsorden og et kort referat således, at Brugerforeningen sikrer sig, at alle medlemmer, der har behov for at ytre sig, har mulighed for dette og sikre et højt informationsniveau.

7 Brugerorganisering af aktiviteter

Som brugerorganiseret forening varetages de forskellige funktioner i Brugerforeningen af stofmisbrugerne selv. De er medlemmer af Brugerforeningen og brugere af stedet ud fra fælles problemer, erfaringer og et overordnet idégrundlag, som kommer til udtryk i foreningens navn – aktive stofbrugere. De benævner sig selv stofbrugere og ikke misbrugere, og de lægger vægt på at være aktive personer, som yder en indsats, også selvom de tager stof/er i metadonbehandling.

Til at varetage foreningens drift og det daglige arbejde i værestedet opererer foreningen med brugere og aktivister. Aktivister er brugere, der yder en aktiv indsats og påtager sig ansvaret for funktioner og opgaver i foreningen og i værestedet. Der er kun ansat en lønnet medarbejder til at varetage sekretariatsfunktioner i foreningen.

Det er denne organisering af det daglige arbejde i Brugerforeningen, som vi stiller skarpt på i dette kapitel og belyser, hvordan rekrutteringen til aktivistgruppen foregår samt relationen mellem brugere og aktivister.

7.1 Lønnet koordinator

Der er en enkelt lønnet person ansat af bestyrelsen i Brugerforeningen, nemlig koordinatoren. Denne er samtidig daglig bruger af stedet og ansat i en fleksjobordning.

Koordinatorens funktion og arbejdsopgaver er mange. Vedkommende tager sig af indmeldelser til foreningen, kontingentindbetalinger, indkaldelser til generalforsamlingen, booking af møder og tilmeldinger til konferencer. Koordinatoren er blandt andre den person, der har koden til kopimaskinen. Desuden varetager personen storindkøb af varer, som foreningen bruger meget af fx kaffe, saft, vaskemidler og engangshandsker. Skal foreningens medlemmer på udflugt, er det koordinatoren, der tjekker priser og åbningstider.

Koordinatoren udarbejder et skema med opgaver, der skal gøres i foreningen fx hovedrengøring og afholdelse af diverse arrangementer. Brugere kan skrive sig på den aktivitet, der passer vedkommende bedst.

Koordinatoren har sit eget kontor. Det forekommer ofte, at en bruger lukker døren på klem og bruger koordinatoren som sjælesørger. Det betyder, at koordinatoren også har en direkte omsorgsrelateret funktion. Dette kan dog lige så godt tilskrives personen selv og ikke så meget funktionen som koordinator. Vedkommende er desuden ofte den, der har overblik over, hvordan det går med forskellige brugere, der kommer i foreningen, og er derfor ofte

initiativtager til, at der tages kontakt med personer, man ikke har set gennem længere tid i foreningen.

Koordinatoren udgør ikke den daglige ledelse, men kan betegnes som en administrativ tovholder i forhold til de praktiske funktioner vedrørende driften af foreningen herunder alt forefaldende kontorarbejde.

7.2 Arbejdsdelingen i aktivistgruppen

Med hensyn til varetagelse af de forskellige opgaver, aktiviteter og funktioner i foreningen og i værestedet opererer foreningen med aktivister og brugere. Aktivister er brugere, som yder en særlig indsats og påtager sig ansvaret for forskellige opgaver og funktioner i foreningen, herunder i værestedet. For øjeblikket er der 14 aktivister i foreningen.

Aktivisterne har forskellige ansvarsområder i forhold til værestedet. Det drejer sig om den daglige vagtfunktion, ansvar for værkstederne, aktiviteter i værestedet, herunder madlavning.

Hvad angår vagtfunktionen er der 10 personer, som tager vagter, heraf 8 regelmæssigt, 4 aktivister tager ikke vagter. For øjeblikket er det en rimelig fast gruppe aktivister, som tager vagtfunktionen, men der er også et par stykker, som er ekstra, og som kan blive kaldt ind, hvis der er en, der er syg eller har brug for en fridag.

I 2004 havde Brugerforeningen åbent i alt 239 dage, det vil sige alle hverdage undtagen den uge, hvor der var teambuildingskursus samt de dage, hvor der var et internationalt møde. Vagtfunktionen fordeler sig i 2004 på 14 forskellige personer. Heraf tager 7 personer 216 vagtdage, 3 personer 19 vagtdage og 4 personer tager en enkelt vagt det år.

Tabel: Antal vagter pr. person i år 2004

	Antal vagter
A	60
B	41
C	32
D	27
E	22
F	18
G	16
H	7
I	7
J	5
K	1
L	1
M	1
N	1
I alt	239

Sprøjtepatruljen er en anden central opgave, som aktivisterne har ansvaret for bliver gennemført hver dag. 5 aktivister tager på sprøjtepatrulje flere gange om ugen, og 4 tager en gang imellem af sted. Der er 4 aktivister, som ikke deltager i denne funktion. Nogle gange vil det udelukkende være aktivister, der er med, andre gange er der også medlemmer, som yder en indsats ved at tage med på sprøjtepatrulje. Deltager man i sprøjtepatruljen får man en pakke cigaretter som betaling for sin indsats.

Aktivisterne har ansvaret for værkstederne og har nøglerne til de forskellige rum. Når der er nogle, der ønsker at lave noget, henvender de sig enten til den pågældende, som er ansvarlig for værkstedet, eller spørger en af de andre aktivister. Desuden er aktivisten ansvarlig for at holde styr på værktøjet, udstyret m.m. samt, hvis der er noget, som skal købes ind. Desuden handler det om at være motiverende enten ved selv at arbejde i værkstederne eller opfordre nogle til at deltage. Det er således aktivisterne, der har det overordnede ansvar for de forskellige aktivitetsrum og for inventaret og dermed for, at der ikke er noget, der forsvinder fra Brugerforeningen.

De mere administrative opgaver, som koordinatoren ikke tager sig af, bliver fordelt på aktivisterne. En aktivist har som funktion at stå for arkivering af relevante artikler, en anden at stå for computer og it i foreningen. En anden for det daglige regnskab. En er inspektør og tager sig af de fysiske ting. Desuden er det typisk aktivisterne, som iværksætter rekreative aktiviteter som bowling, filmaften eller bankospil.

Hovedparten af aktivisterne kommer i Brugerforeningen hver dag, men der er også 5 personer, som er fraværende enkelte dage om ugen.

Brugere og aktivister fordelt på, hvor hyppigt de kommer i Brugerforeningen. 2005

	Bruger	Aktivist	I alt
Dagligt	9	8	17
Flere gange om ugen	21	5	26
1 gang om ugen eller sjældnere	16	1	17
I alt.....	46	14	60

Som det fremgår af tabellen, kommer aktivisterne hyppigere end de andre medlemmer.

De fleste aktivister kommer i Brugerforeningen, når den åbner om formiddagen, men der er også et par stykker, som først kommer efter kl.15, fordi de har arbejde.

Det er også aktivisterne, som holder foredrag og deltager i de forskellige foreningsrettede aktiviteter internt i foreningen og eksternt fx de repræsentative aktiviteter. Der er især en aktivist, som varetager undervisningsfunktionen ofte – i perioder flere gange om ugen. En mindre gruppe af aktivisterne, nemlig 3 personer, deltager i undervisningen enkelte gange om måneden. 8 tager et undervisningshold et par enkelte gange i løbet af et år, og 2 deltager ikke i undervisningen. Erfaringerne har vist, at det er en fordel, hvis det nogenlunde er de samme aktivister, som holder foredrag, fordi det sikrer faste rammer og sikrer, at det ikke er en, som kun fortæller om sine egne kæpheste frem for om Brugerforeningen og om erfaringer og viden om stoffer.

7.3 Vagt som ansvarshavende og inspirator

Vagtfunktionen er en af de helt centrale opgaver, som aktivisterne tager sig af. De arbejdsopgaver, som er direkte relateret til værestedsfunktionen i Brugerforeningen er organiseret og centreret omkring vagten og vagtens rolle. Den daglige ledelse uddelegeres til den ansvarshavende aktivist.

Som vagt har man typisk ansvar for at åbne og varetage arbejdsopgaverne i værestedet en gang om ugen. Der skal åbnes til tiden, laves morgenbord med kaffe, te og brød, tages dørtelefon og Brugerforeningens telefon. Telefonvagten og rådgivningen varetages i tidsrummet mellem 10 og 15 af den aktivist, som har vagtfunktionen. Der skal skrives vagtrapport og holdes styr på, om alle bliver skrevet ind i gæstebogen.

Vagten er ansvarlig for det daglige i værestedet. Det drejer sig om:

- Ro og orden i værestedet.
- Igangsætte brugerne med rengøring, madlavning, indkøb m.m.
- Praktiske forhold vedrørende bl.a. de fysiske rammer (fx alarm).
- Velkomst og orientering af nye brugere.
- Aktiviteterne og udlån af faciliteter.
- Rengøringsansvarlig.
- Dokumentation (gæstebog og vagtrapport).

Af instrukser for vagthavendegruppen udarbejdet i 2001 fremgår de konkrete og udspecificerede opgaver for vagten. Disse er vedlagt i bilag.

Vagten har både en inspiratorrolle i forhold til at motivere og kræve, at de andre brugere hjælper til med de praktiske opgaver, og en politibetjentrolle, hvis der er nogle, som overskrider reglerne og retningslinierne for at være i værestedet.

At yde en indsats, at være aktiv og yde noget for fællesskabet kan fx være, at gå ned og hente ost til morgenbordet, dække bordet, lave kaffe eller rydde op. Det er den vagthavende aktivists ansvar, at der er morgenmad, når værestedet åbner om formiddagen, men brugerne opfordres til at påtage sig nogle af de arbejdsopgaver, som der er forbundet hermed.

Når en bruger yder en indsats og fx vasker gulvene eller toiletterne, bliver det noteret i en bog således, at man kan se, hvornår der sidst er gjort rent. Det er et af de hygiejniske krav, som er i foreningen. En af de interviewede er meget kritisk over for denne dokumentation, fordi han ikke synes, at det skal fremhæves, at man yder en indsats i forhold til de praktiske opgaver i foreningen.

Ved tilspidsede uoverensstemmelser er det først de involverede parter, aktivisterne maner til ro. Vagten har myndighed til at opfordre personer til at gå en tur, hvis de bliver for højrøstede, men vagterne kan ikke give karantæne. Det er en beslutning på bestyrelsesniveau. Det er dog nemt at sammenkalde bestyrelsen, idet hovedparten har sin daglige gang i foreningen.

At det er en gang om ugen, gør det overkommeligt for den enkelte vagt, men afhængigt af, hvordan dagen er gået, kan man som vagt være rimeligt brugt klokken 15, når det formelle ansvar overgår til andre af aktivisterne.

7.4 Frivillig – aktivist

Frivilligt arbejde defineres ud fra fire kriterier, nemlig at det er frivilligt, ulønnet (hvis der er tale om en aflønning, er det symbolsk), udføres over for personer, man ikke er beslægtet med, og at det er til gavn for andre mennesker (Boelsen 1988).

Aktivisterne påtager sig frivilligt at varetage forskellige funktioner og arbejdsopgaver i foreningen. Det er imidlertid vanskeligt at tegne et entydigt billede af aktivistgruppen. For det første fordi der er stor variation i aktivisternes opfattelse af deres roller. Nogle ser deres funktion som et arbejde, andre betragter det udelukkende som en frivillig social indsats. For det andet fordi der er stor bredde i de opgaver, aktivisterne udfører, og om de primært er relateret til værestedsfunktionen eller til de foreningsrelaterede aktiviteter.

Frivilligt arbejde i en organisation vil typisk være forbundet med uddannelse/oplæring af de frivillige. I Brugerforeningen anvendes en følorderning, der er den træning, som brugerne får i forhold til fx at tage vagtordningen, og perioden kan betragtes som en slags prøve i forhold til stabilitet og troværdighed for den enkelte. Desuden fungerer teambuildingsturen hvert år som et forum, hvor aktivisterne bliver rystet samme og forsøger at skabe et fælles fodslag.

En person, der yder en frivillig social indsats, har pr. definition ikke nogen arbejdstitel, men begrebsættes oftest blot som frivillig arbejdskraft.

I Brugerforeningen dækker betegnelsen *aktivist* over det, man, jævnfør ovenstående definition, forstår ved en person, der yder frivilligt socialt arbejde. Aktivistens rolle er imidlertid tvetydig i den sammenhæng, fordi aktivisten både er yder og modtager af det frivillige sociale arbejde i Brugerforeningen.

Samtidig modtager aktivisten en slags belønning/kompensation for den indsats, aktivisten yder for foreningen. Det betyder, at man får transport og mobiltelefonregningen op til kr. 100,- betalt. Desuden er der dagligt en pakke cigaretter til fælles brug. Aktivisterne kan deltage i en uges teambuilding en gang om året. For de aktivister, der dagligt opholder sig i foreningen, kan man sige, at de også får dækket deres madforbrug.

For den enkelte aktivist kan ansvaret og arbejdet vejes i forhold til belønningen. En af de tidligere aktivister siger:

“Jeg fik dækket mine sociale behov. Jeg fik mad hver dag, hvis jeg gad spise det. De basale behov blev dækket, og jeg følte mig som en del af noget. Jeg blev bekræftet i, at jeg havde nogle evner, at der var nogen, der kunne bruge dem. Jeg var god til noget og kunne bruges. Det hjalp mig væk fra det lave selvværd, der kan blive så lavt, at man vil slå sig selv ihjel”.

Tidligere aktivist nu bruger

Belønningen giver anledning til kritik, fordi det er uigennemskueligt for medlemmerne, hvem der har disse privilegier, og hvem der ikke har. At det

ikke er synligt og klart defineret kan forårsage myter om aktivistgruppens forhold.

Et andet kritikpunkt kan skyldes den variation, der er i aktivisternes indsats. Der er personer i aktivistgruppen, som yder en større indsats end andre i nogle perioder. Det er der til dels forståelse for blandt medlemmer og aktivister. Men når det er uigennemskueligt, hvorfor en aktivist ikke varetager funktioner i lighed med nogle af de andre brugere og har privilegier som aktivist, kan det give anledning til utilfredshed. Det samme angår udpegningen af, hvem der deltager i teambuildingskurset.

22 af de 61, som har besvaret spørgeskemaet, har været med på teambuilding, heraf 10 en gang og 12 flere gange.

“Teambuildingsturene har været bedre, end de måske har virket udefra – det er ikke bare en luksustur til Jylland. Jeg var også skeptisk første gang, fordi der ikke var mødedisciplin, men nogle af de mennesker, som jeg ikke kunne sammen med før, er jeg blevet bedste venner med nu.”

Aktivist

7.5 Relation mellem brugere og aktivister

Det er opfattelsen i foreningen, at alle brugere er lige, fordi alle er stofmisbrugere og har parallelle erfaringer i forhold til misbruget. Der er imidlertid forskel på medlemmernes holdninger, deres hverdagsliv samt på, hvor stabilt deres metadonbehandling og deres sidemisbrug er.

“Men vi er narkomaner alle sammen, og vi er alle sammen i samme båd med hensyn til stofferne.”

Medlem

“Der er ikke sådan, at man er mere end andre, bare fordi man varetager specifikke funktioner i foreningen.”

Aktivist

På baggrund af datakørsler fra spørgeskemaundersøgelsen kan vi konstatere, at der ikke er væsentlige forskelle mellem de personer, som er aktivister og de andre brugere, hvad angår fx køn, alder og forsørgelsesgrundlag. Der er både mænd og kvinder i aktivistgruppen, fordelingen svarer nogenlunde til den samlede kønsfordeling blandt medlemmerne. Aldersmæssigt er aktivistgruppen lidt ældre, fordi ingen af aktivisterne er i 30'erne. Halvdelen af aktivisterne får pension. Det er lidt flere end i den samlede medlemsgruppe.

Brugerne kan ud fra deres aktivitet i Brugerforeningen inddeles i to grupper.

Den første gruppe har tidligere været aktiv i foreningen enten som aktivister, bestyrelsesmedlemmer, eller de er kommet regelmæssigt. I dag kom-

mer de ikke længere så meget. De vil støtte foreningen og yde en indsats ved de forskellige foreningsaktiviteter, fx gå med på sprøjtepatrulje, hjælpe til med at lave aftensmad, eller hjælpe til med det praktiske arbejde ved Brugernes basar, ved mindedagen for afdøde stofmisbrugere osv.

Den anden gruppe er de nuværende brugere, som kommer hyppigt, og som hjælper til og yder en aktiv indsats for fællesskabet, i værestedet, med husholdningen eller med aktiviteterne i det daglige. Det er denne gruppe, som enten selv hjælper til, eller hvor aktivisterne beder dem om at give en hånd med.

En aktivist har pligter, ansvar og nøgler

I interviewene har vi spurgt, hvad der adskiller aktivisterne fra de øvrige brugere.

“Jeg har ikke nøgler, ikke vagter, kører ikke foreningen og holder ikke foredrag. Det er forskellen mellem mig som almindelig bruger og aktivisterne”.

Bruger

“En aktivist arbejder heroppe og er med i arbejdssjakket.”

Bruger

“Aktivist er noget med ansvar og nøgler”... Aktivisterne er som mig – som selv kan finde ud af at lave noget, uden at blive spurgt eller har fået besked på det. Dem, som gør det, og bliver ved med det. Det bliver der lagt mærke til. Dem er der desværre ikke så mange af. De har ekstra overskud ud over det, som medlemmerne har.”

Aktivist

“Der er nogle, som hedder aktivisterne – det er dem, der gider at give en hånd med, hvis der er et foredrag, der skal holdes og med sprøjtepatruljen, og gider at gøre noget rent. Det er kedsommeligt, for der er mange kvadratmeter. Men aktivisterne er den gruppe, som har vagt plus xx (han har vist ikke nogle vagter), og han er særdeles aktiv alligevel.”

Aktivist

Som aktivist har man pligter i forhold til funktionerne i Brugerforeningen, ansvar for stedet og funktionerne og nøgler til foreningen enten alle nøgler eller nogle af nøglerne.

Den vagthavende aktivist kan til tider stå i en konfliktfyldt rolle over for de andre brugere.

Aktivisten har ansvaret for foreningens daglige drift, faciliteterne og har nøgler til aflåste lokaler. Aktivistens ansvar og kontrol over nøglerne har den konsekvens, at nogle brugere føler sig underlagt de personer, der har myndighed til at vurdere, hvilke døre der skal låses op og hvornår. På denne baggrund kan der opstå konflikter mellem aktivisten og brugerne.

Andre brugere hævder, at kontrollen med hinanden i forhold til faciliteterne er nødvendig, idet erfaringen viser, at nogle medlemmer enten glemmer at aflevere lånte genstande tilbage, og andre medlemmer stjæler.

7.6 Hvordan bliver man aktivist?

Der er en kerne af personer i aktivistgruppen, som har været med i foreningen i mange år, næsten siden etableringen. Nogle af disse personer besidder bestyrelsesposter. Andre af aktivisterne er kommet til gennem årene.

Stabil og troværdig

Processen hen mod at blive aktivist kan være, at man kommer hyppigt, næsten dagligt og yder en indsats i værestedet og i foreningen. Det kan være, man tager med på sprøjtepatruljen, hjælper med at lave mad eller holde de fysiske rammer rene.

“Jeg havde noget at bidrage med. Jeg var stabil, og man kunne stole på mig. Jeg var ikke en total platugle. De vidste, hvor de havde mig. Jeg gjorde tingene ordentligt, og når jeg sagde, at jeg gjorde noget, så gjorde jeg det også.”

Tidligere aktivist, nu bruger

Som aktivist kræver det, at man medvirker i løsningen af de forskellige funktioner, der er knyttet til Brugerforeningen. Man skal selv kunne finde ud af at lave noget uden at være blevet spurgt, have lidt overskud og gå godt i spænd med de andre i Brugerforeningen.

“Jeg blev så betroet medlem og aktivist og fik nøgler til det hele og blev vagthavende og kom i bestyrelsen. Jeg havde vagt hver dag. Jeg var den mest stabile med hensyn til at åbne til tiden. Jeg købte morgenbrød hver dag hos bageren og gik i Netto og købte smør og syltetøj og mælk”.

Tidligere aktivist, nu medlem

Rekrutteringen foregår ved, at nuværende aktivister spotter, om der eventuelt er et medlem, som er så interesseret i Brugerforeningens arbejde og så stabil, at vedkommende eventuelt kunne være en kommende aktivist.

En af de nuværende aktivister fortæller, at når der kommer nye ansigter i foreningen, gives der tid til, at de kan finde ud af, om Brugerforeningen er noget for dem. Hvis de falder til, så prøver aktivisterne at finde ud af, hvilke ressourcer de pågældende har, og om de har specifikke interesser. Erfaringerne viser, at de fleste kan noget og måske er uddannet og/eller har arbejdet inden for et fag, ud fra de forskellige opgaver, som skal varetages i foreningen fx reparationer, vedligeholdelse, indkøb, madlavning, cykelværksted, sprøjtepatrulje.

Det vil typisk være aktivisterne, som spørger de nye brugere, om de kunne tænke sig at tage fat i konkrete arbejdsopgaver. Men der ligger også sedler med arbejdsopgaver, som den enkelte kan tage initiativ til at ordne.

Aktivist, når man kan tage en vagt selv

For at blive aktivist bliver man tilknyttet som føl på en vagt. I løbet af 2004 har 5 personer været under oplæring i at tage vagter. Af de 5 har 2 efterfølgende taget vagter, 3 har ikke. En var føl 10 gange, men har ikke efterfølgende taget vagter, en var føl 6 gange og har efterfølgende fungeret som vagthavende, 3 personer har været føl en enkelt gang, og den ene har herefter taget vagter.

Når man kan tage en vagt selv, så betragtes man som aktivist. Det varierer fra person til person, hvor mange følvagter de er med på, inden de selv får nøglerne og ansvaret som vagt. Nøglerne symboliserer, at man kan varetage vagtfunktionen selvstændigt og er samtidig en tillids erklæring. Nøgler symboliserer nærmest en slags ansættelseskontrakt for aktivister. Desuden er nøglerne en beskyttelse mod utilsigtede tab for foreningen og forebyggelse mod tyveri.

Nogle kan varetage vagtfunktionen efter 4 gange, for andre tager det længere tid. Hvornår man selv tager vagter er en kombination af, hvor godt folk klarer det, og hvor sikre de selv føler sig på opgaven. Bestyrelsen træffer den endelige beslutning om, hvorvidt en ny aktivist skal have nøgler til foreningen. Først bliver den nye aktivist betroet nøglerne til de sekundære døre, derefter nøgler til de fleste døre, og går det godt få vedkommende også nøglerne til yderdørene.

Afhængig af hvor længe følordningen varer, kan dette skabe konflikter, hvis der ikke er synlighed eller overensstemmelse mellem personens opfattelse af, hvornår man har tjek på det hele og aktivisters opfattelse af, om man er til at stole på i forhold til at få udleveret nøglerne til foreningen – der er ikke nogen fast procedure, man ser, hvordan det går.

For de brugere, som overvejer at blive aktivister eller bliver spurgt, om de gerne vil, er det primært det forpligtende i rollen, som kan være en barriere for at påtage sig aktivistrollen.

“Først tænkte jeg, at det ikke var mig, fordi jeg sætter min personlige frihed højt. Og har altid kunnet lide, at jeg har haft mulighed for at låse mig inde, hvis jeg ikke gad andre mennesker. Men så tænkte jeg, “what the fuck”, jeg kommer alligevel hver dag.”

En af de nuværende aktivister fortæller, at han betragter aktivistfunktionen som et arbejde. Desuden var det en sejr for ham at blive spurgt, om han ville være aktivist, fordi der dermed var nogen, som viste ham tillid og tro-

ede på, at han kunne noget. Han har arbejdet sig op til at være aktivist og er stolt af det.

7.7 Årsager til at vælge aktivistrollen fra

Nogle er stoppet i aktivistgruppen. En, fordi han ikke længere er stofmisbruger, en anden, fordi han ikke kunne tolerere den interne samarbejdsrelation aktivisterne imellem og en tredje, fordi han blev religiøs og begyndte at prædike, når han havde undervisningshold – han gik sin vej i vrede og smed sin telefon og nøglerne. En fjerde fortæller, at han stoppede som aktivist, fordi han blev træt af at være forpligtet til at skulle op og åbne værestedet klokken 10. Han oplevede, at han var stavnsbundet af den forpligtelse. Desuden havde han det psykisk dårligt i den periode, hvor han stoppede som aktivist, og det kræver et vist overskud at varetage funktionen. Der er således både aktivister, som træder ud af aktivistrollen og vedbliver med at være medlemmer, og frivillige i foreningen og andre, som ikke længere er medlemmer.

En tidligere aktivist fortæller således om, hvorfor han stoppede med at have denne rolle i Brugerforeningen:

“Grunden til, at jeg stoppede som aktivist, er, at jeg havde travlt. Men der kom også tit kontroverser med enkeltpersoner. Man skal ikke kommandere ret meget med mig, så stopper jeg. Hvis der er en, der kontrollerer mit arbejde, når jeg arbejder gratis, så står jeg af. Der er enkelte personer, som kan irritere en voldsomt... Jeg gad ikke have ham stående på spring og skulle tælle, hvor mange sprøjter, jeg havde fået med hjem. Det gad jeg ikke. Det er jo frivilligt arbejde.”

Nuværende medlem, tidligere aktivist

Som det fremgår både af de konkrete eksempler, hvor medlemmer er blevet rekrutteret til aktivistgruppen, og af de, som er stoppet, foregår der en vis udskiftning af personer i aktivistgruppen. Det er tilsyneladende vanskeligt at blive aktivist. En mindre gruppe aktivister er stabile og har været aktivister gennem mange år, heraf et par stykker siden etableringen af Brugerforeningen.

Det er ikke alle, der magter at være forpligtet til aktivistrollen. I stedet yder de en indsats, når de kan. Den forpligtelse, der er forbundet med at være aktivist, er en barriere for at blive rekrutteret til aktivistgruppen. For andre er prisen for høj i forhold til at skulle være føl hos en af vagterne.

En af de nye aktivister fortæller, at selvom han ikke kan love at være i Brugerforeningen mere end et par dage om ugen, så er der krav, som følger med, fx at få folk til at lave noget og selv tage fx gulvskrubben og gå i gang og få Brugerforeningen til at køre.

7.8 Opsummerende

Brugerforeningen er et brugerorganiseret sted. Kun en får løn for sin funktion i foreningen, nemlig koordinatoren. De øvrige opgaver og funktioner i foreningen varetages af aktivister. Det er brugere, som yder en særlig indsats og tager ansvar for en række bestemte opgaver. Der er 14 aktivister i Brugerforeningen, som varetager den daglige drift.

Det er bestyrelsesmedlemmerne, der tager stilling til, hvornår en person er parat til at påtage sig et ansvar, som fx at kunne tage den daglige vagt. Der er ikke nedskrevne retningslinier for, hvornår man fx er aktivist, eller hvad der har betydning i forhold til at yde en indsats og kunne tage ansvar.

Aktivisterne er ansvarlige for værestedet og foreningens forskellige funktioner. Det drejer sig om opgaver og funktioner i forhold til: Vagthavende i værested og foreningen, oplæg og undervisning, repræsentationsaktiviteter, madlavning, web og it, sekretær og arkivfunktioner, sprøjtepatruljen og de fysiske rammer (bygningsinspektør). Beslutninger vedrørende foreningens repræsentative opgaver tages af aktivistgruppen, men drejer det sig om politiske udtalelser eller internationalt samarbejde, er det hovedsageligt Brugerforeningens bestyrelsesformand, der er ansvarlig.

Aktivisterne har nøgler til de lokaler, der er aflåste fx pc-rum, cykelværksted, kreativt værksted, depotrum og diverse kontorer, og har dermed ansvar for det forskellige inventar.

Arbejdsopgaverne er delt mellem aktivisterne. Nogle tager sig primært af oplæg og undervisning, andre primært af sprøjtepatruljen, andre af sekretæropgaverne og andre igen af repræsentationsaktiviteterne. Selvom det primært er en af aktivisterne, som fx laver aftensmad, er der også udskiftning en gang imellem på denne arbejdsfunktion.

Cirka halvdelen af aktivisterne tager regelmæssigt vagter. Vagterne har typisk en vagt om ugen fra kl.10 til 15. De fleste aktivister kommer dagligt i Brugerforeningen.

Cirka halvdelen af aktivisterne udgør en fast kerne, som har været aktivister igennem mange år, flere siden etableringen af Brugerforeningen. Den anden halvdel skiftes løbende ud. Hovedparten af bestyrelsesmedlemmerne er aktivister og færdes stort set dagligt i foreningen, hvilket betyder, at bestyrelsen kan kaldes sammen i løbet af ganske kort tid, når der skal træffes beslutninger. Aktivisterne afholder møder om forhold vedrørende driften af foreningen.

Brugerforeningens ideologi er, at alle brugere og herunder også aktivisterne er lige, fordi alle er stofmisbrugere. Det kan konstateres, at der ikke er væsentlig forskel på de medlemmer, som er aktivister og de øvrige medlem-

mer, hvad angår baggrundskarakteristika som køn, alder og forsørgelsesgrundlag. Aktivisterne er imidlertid lidt ældre, og lidt flere end gennemsnittet modtager pension.

Fælles for dem er, at hvis man yder en indsats, er der også en belønning i form af mad, cigaretter m.m.

Der er aktivister, som i perioder ikke er så aktive, enten fordi de er syge, eller fordi de ikke har det særlig godt. Det giver anledning til kritik fra medlemmer, når der er aktivister, som har mulighed for goder og de rettigheder som følger med funktionen, men som tilsyneladende ikke udfylder funktionen. Dette kunne pege i retning af, at det ville være en fordel med mere gennemskuelige og synlige vurderinger af processerne til og fra aktivistgruppen. På samme måde principper for, hvor længe en periode som føl strækker sig over.

8 Foreningsrelaterede aktiviteter

I dette kapitel retter vi optikken mod Brugerforeningens foreningsrelaterede aktiviteter og dermed Brugerforeningen som interesseorganisation.

Et af formålene med evalueringen er at foretage en beskrivelse og vurdering af Brugerforeningens foreningsrelaterede aktiviteter herunder især undervisnings- og repræsentationsaktiviteter. Øvrige aktiviteter som videnscenterrollen, sprøjtepatruljen, mindedag for afdøde stofbrugere, brugervenprisen, det internationale samarbejde og støtte til etablering af andre brugerforeninger beskrives summarisk.

De af foreningens målsætninger, som særligt er relateret til disse aktiviteter, er som interesseorganisation at varetage stofmisbrugernes sociale og samfundsmæssige interesser, at modvirke diskrimination og at synliggøre de forhold, der præger stofmisbrugernes sociale, økonomiske og politiske situation.

8.1 Foredrag og undervisningsaktiviteter

Brugerforeningens aktivister holder foredrag for de folkeskoleklasser og studerende fra fx politiskolen, pædagogseminarierne og Den sociale højskole, som kontakter foreningen. Samtlige henvendelser fra institutioner eller studerende, som ønsker Brugerforeningens udlægning af forskellige emner, bliver inviteret til foredrag eller interview. Hvad angår undervisning af folkeskoleelever har erfaringerne vist, at det skal være 8. klasse eller derover.

Der er tale om foredrag af et par timers varighed omhandlende forebyggende tiltag mod stofmisbrug, viden om stoffer, stofbrugere, behandling, og det liv, man oplever som stofmisbruger i Danmark. Indholdet varierer alt efter, hvad de studerende er interesserede i og tilpasses den enkelte målgruppe.

En tilbagevendende uddannelsesgruppe er politiskolens elever. Et foredrag for dem kan fx indeholde noget om:

- Brugerforeningen (etablering, historie, aktiviteter, samarbejdsrelationer, og hvad brugerforeningen kan bruges til).
- Forskellige stoffers virkning og forskellene mellem dem.
- Konsekvenser af at være stofmisbruger (fysiske og sociale).
- Erfaringerne fra et liv som stofmisbruger.
- Holdninger til fx fixerum og lægeordineret heroin.
- Relationen mellem politi og stofmisbrugere.

Forud for selve foredraget bliver eleverne budt velkommen i værestedet og får en rundvisning i foreningens lokaler, mens der bliver fortalt om Bruger-

foreningens forskellige aktiviteter. Under foredraget stiller eleverne spørgsmål om stofmisbrug og Brugerforeningen.

Da foreningen flyttede til de nuværende lokaler i Korsgade, blev de fysiske rammer for undervisningsaktiviteter væsentligt forbedret. I dag råder Brugerforeningen over et decideret foredragslokale med plads til 70 skoleelever. At foredragene kan foregå i dette lokale betyder, at værestedet og de øvrige aktiviteter kan foregå samtidig med, at der er foredrag i foreningen. Dette var ikke muligt i foreningens lokaliteter på Nørrebrogade, hvor værestedet måtte lukke, når der var undervisning. Foredragene bliver typisk holdt i Brugerforeningens lokaler, men enkelte gange tager foredragsholderne også ud på forskellige institutioner, hvis særlige forhold taler for det.

8.2 Skoleelever, kommende og nuværende professionelle

Internt i Brugerforeningen foregår undervisningsaktiviteterne ved, at det medlem, som modtager henvendelsen, udfylder en bestillingsformular, som bl.a. indeholder oplysninger om, hvem det drejer sig om, hvor mange personer der kommer, hvem der er kontaktperson i forhold til booking, dato for bestilling og foredrag samt eventuelt, hvad de særligt ønsker at høre om. Det koster 500 kr. pr. foredrag, men er der institutioner, som ikke har mulighed for at betale, gennemføres foredraget alligevel. Aftalen nedfældes i kalenderen. Eleverne bliver efterfølgende bedt om at sende en evaluering af foredraget tilbage til Brugerforeningen. Disse tilbagemeldinger arkiveres i en "pralebog".

Flere foredrag pr. måned

Samtlige henvendelser om undervisning resulterer i foredrag. En opgørelse af antallet af foredrag for perioden januar 2004 til juni 2005 viser, at Brugerforeningen i alt har afholdt 42 foredrag for i alt cirka 735 personer.

Derudover kommer studerende og elever, som besøger Brugerforeningen i forbindelse med interview og informationer til konkrete studieprojekter. Disse vil typisk komme i mindre grupper a 2-5 personer.

Gennemsnitligt afholdes 3 foredrag om måneden for hele klasser eller hold af studerende. Aktiviteten er sæsonbestemt efter uddannelsesinstitutionernes semestre, og der er således flest foredrag i forårs- og efterårsmånederne, få i juni, december og januar og ingen i juli, hvor uddannelsesinstitutionerne har sommerferie.

En gennemgang af bestillingslister og kalendere fra 2004 og 2005 dokumenterer stabilitet i antallet af foredrag over tid. Der har imidlertid ikke været lige så mange foredrag i foråret 2005 som i de tidligere år.

Antal foredrag pr. år

	Antal foredrag
2002	32
2003	34
2004	34
2005 (fra januar til juli)	8

Skoleelever, kommende og nuværende professionelle på området

Mange forskellige institutioner og faggrupper kommer til foredrag i Brugerforeningen, og tendensen er, at de samme institutioner vender tilbage med nye hold eller klasser.

Politiskolen i Brøndby er den institution, som modtager flest foredrag, fordi alle studerende som led i deres uddannelse kommer til en 2 timeres undervisningssession og debat i Brugerforeningen i løbet af deres uddannelse. Der er således 8 foredrag pr. år med cirka 15 studerende og en lærer pr. gang.

Antal foredrag og personer fordelt efter institutioner, som har fået foredrag i 2004 og 2005

	Antal foredrag	Antal personer
Politiskolen	10	164
Folkeskoler	10	245
Social- og sundhedsskoler	5	97
Københavns Universitet - kriminologi - juridisk fakultet	3	70
Fra Norden (socialarbejdere m.fl.)	5	59
Behandlingscentre	3	32
Holstebro Seminarium	1	24
Diakonhjemmet	1	15
Ungdomsskole	2	15
Den sociale højskole	1	9
Hjørneholdet Fyn	1	5
I alt	42	735

Skoleelever, kommende professionelle på stofmisbrugsområdet og de nuværende professionelle fra forskellige nationale og nordiske behandlingscentre m.m. er de tre centrale målgrupper for foredragsaktiviteten.

Hvad angår foredrag for de kommende professionelle på området fx politibetjente, sygeplejersker, social- og sundhedsassistenter, jurister og socialrådgivere er hensigten med foredraget bl.a. at fungere som kvalificerende i forhold til deres syn på og holdninger til stofmisbrugere. Sammenlagt er de

kommende professionelle på området den største målgruppe for foredrag. I alt 20 foredrag for cirka 364 studerende i perioden.

For folkeskoleeleverne og andre unge fra ungdomsskoler eller specialskoler er hensigten, at foredraget skal virke oplysende og forebyggende. På hjemmesiden står der: “at give eleverne den oplysning som medlemmerne af foreningen desværre ikke selv fik i deres ungdom”. Der er i perioden afholdt 12 foredrag med i alt 260 elever.

Nuværende professionelle fra behandlingscentre og socialarbejdere fra indland og Norden er også en gruppe deltagere, som modtager foredrag i Brugerforeningen. Der har i perioden været afholdt 10 foredrag for i alt 111 professionelle.

8.3 Samarbejdspartners vurdering

At de samme folkeskoler, uddannelsesinstitutioner m.m. vender tilbage med nye hold og klasser for at modtage foredrag taler i sig selv for, at de er tilfredse med tilbudet. Desuden har det været muligt på baggrund af “pralebogen”, hvor evalueringerne fra deltagerne er samlet, at give et billede af deltagernes tilfredshed. Det er positive tilbagemeldinger omhandlende:

- Åbenhjertighed, imødekommenhed, gæstfrihed, man er velkommen.
- Ren, hyggelig og afslappet stemning og godt fællesskab.
- Flotte, store og inspirerende fysiske rammer og materialer.
- Ærlighed ved besvarelse af spørgsmål – meget åben omkring sit eget liv og erfaringer gennem mange år som stofmisbruger.
- Nye indfaldsvinkler på misbrugere, nedbryde fordomme, revidere forforståelser og fordomme i forhold til stofbrugere, øget forståelse for stofbrugeres situation. I forhold til fremmedgørelsen, uvidenheden og distanceringen fra stofmisbrugere.
- At ham, der fortæller, selv er aktiv stofmisbruger, og ikke kun har læst en masse bøger. Som synliggørelse af personen bag prædikatet og stigmatet “narkoman”. Punkteret myten om, at stofmisbrugere udelukkende ligger i rendestenen.
- At det er et brugerstyret sted.

Uddrag fra “pralebogen”:

“Inden vores besøg i Brugerforeningen gik vi alle med forskellige forestillinger om, hvad vi ville få ud af besøget, hvad vi ville komme til at se, og hvordan vi kunne bruge det i vores fremtidige job. Vi talte meget om, at nu skulle vi ud og se narkomaner, og vi var da alle sikre på, at vi ville se personer, der præcist levede op til vores alles ideer om, hvordan en narkoman ser ud. Vi forventede at se personer, der var tynde, uden styr på deres liv og med en dårlig indstilling over for politiet. Man må sige, at vi alle blev kloge.” (16 elever fra Politiskolen efter deres besøg i august 2004).

“Fagligt bidrog vores besøg hos jer til, at vi har fået nye indfaldsvinkler på “misbrugere” og deres liv. Vores synsvinkler har ligeledes ændret sig samt nogle af de fordomme, vi havde, da vi kom, fik vi manet til jorden igen efter vores besøg hos jer.” (20 social- og sundhedsassistentelever fra Brøndby Skolen i maj 2005).

“Da jeg sad i lokalet, ville jeg i starten ikke høre efter, hvad du sagde. Jeg troede jeg vidste alt om stoffer, og hvad det kunne skade. Det skal siges, at jeg selv har været i en periode med misbrug, men da jeg så billeder af, hvor meget stoffer kunne skade, gik det faktisk op for mig, hvor farligt stoffer er. Så jeg vil sige 1.000 tak. Du har sagt noget, som har hjulpet mig meget.” (En skoleelev efter klassens besøg i februar 2005).

For at få beskrivelser og vurdering af besøget, foredraget samt deres motivation for at komme, er der foretaget interview med lærere fra tre forskellige skoler. Lærerne har gennem en årrække haft deres 9. og 10. klasser med til foredrag i Brugerforeningen. Besøget indgår i klassernes lejrskole i København og som en del af det tema, de arbejder med fx Ung i storbyen, byens lyse sider og skyggesider.

Lærerne fortæller, at de primært kommer for at modtage viden om livet som stofmisbruger fortalt af en person med egne erfaringer. De kan fx være interesserede i spørgsmål som: Hvorfor bliver unge afhængige af stoffer? Hvilke problemer støder man ind i som afhængig af stoffer?

At det netop er stofmisbrugere, som giver eleverne informationer og fortæller om deres egne erfaringer, vurderer lærerne som væsentlig, fordi det giver en anden og dybere indsigt, end hvis læreren fortæller om stofmisbrug på baggrund af, hvad de har læst i bøgerne. Udbyttet af foredraget og besøget er, at eleverne møder stofbrugere, de oplever en del af storbymiljøet, de ser konkrete konsekvenser af misbruget og få viden om bagsiden ved stofbrug.

Brugerforeningen viser stor imødekommenhed, vurderer lærerne, og når de ringer for at bestille et foredrag, kan det altid lade sig gøre. Når de møder op, er de ventet og bliver godt modtaget, og en fra foreningen holder et foredrag.

Det er lærernes vurdering, at eleverne har stort udbytte af foredraget og den efterfølgende dialog, at de har fået en god oplevelse og en indsigt i livet som stofmisbruger. Der kan imidlertid være tale om foredrag af varierende kvalitet. Således fortæller en af lærerne, at han har oplevet blændende gode oplæg, hvor både elever og lærer var tryllebundne og afskrækket i forhold til konsekvenserne af at tage stoffer. Men han har også oplevet et oplæg, hvor han som lærer blev i tvivl om, hvorvidt han kunne forsvare, hvad der foregik, fordi det at tage stoffer blev fremstillet som fascinerende, og hvor

den efterfølgende dialog ikke blev til noget. En anden lærer efterspørger overensstemmelse mellem de temaer, som klassen har efterspurgt og oplæggets indhold.

Lærerne håber, at det også fremover vil være muligt at besøge Brugerforeningen. To de interviewede kommer imidlertid ikke længere, fordi lejrskolen i den ene kommune er blevet skåret væk, og fordi den anden skole, efter omstruktureringen med 10. klassecentre, ikke længere har 10.klasser.

Interview med lærerne/kontaktpersonerne fra de uddannelsesinstitutioner, som tager på besøg i Brugerforeningen med valghold, hele klasser m.m., er enslydende og viser stor tilfredshed med foreningens foredragsvirksomhed. Gæster bydes velkommen af både den, som har vagt den pågældende dag, og af brugere i værestedet. Selvom besøget for nogle kan fremstå som ikke videre struktureret, idet de træder ind af døren, er der altid nogen, der kommer og byder velkommen og efter kort tid er enten rundvisningen i gang, eller eleverne er bænket med kaffe, te og saftevand i foredragssalen.

Formålet for institutionerne/lærerne er for det første at give de studerende et insiderblik på narkosituationen set, beskrevet og oplevet fra stofmisbrugerens side. For det andet får de fremstillet forskellige sider af narkopolitikken og oplever for nogle nye og divergerede holdninger til fx fixerum og lægeordineret heroin. For det tredje får de kendskab til og en indsigt i Brugerforeningens arbejde og aktiviteter fx værested, internationalt arbejde og ga-deplansarbejde (sprøjtepatruljen).

Det er lærernes vurdering, at foredraget bliver givet ud fra et skadesreduktionsperspektiv. På den ene side fortæller foredragsholderen om egne erfaringer om livet på stoffer på godt og ondt. På den anden side fremhæves skadesreduktion som væsentlig og særlig for stofmisbrugere, der har været afhængig i flere årtier, samt at behandling er helt centralt for unge, som er blevet afhængige af stoffer.

Gennem foredraget og besøget får eleverne mulighed for at få differentieret deres billede af stofmisbrugere. Eleverne møder de stofmisbrugere, der kommer i værestedet, som yder frivilligt arbejde, og som varetager foreningens forskellige aktiviteter.

Lærerne vurderer foredragene som funderet i en fornuftig balance mellem, at det ikke er godt at tage stoffer og uden, at det bliver et skrækscenarium. Der er tale om saglige oplæg og fortællinger om den måde, stofmisbrugere lever på og den lovgivning og holdning i samfundet, som også kan være en barriere for, at stofmisbrugerne kan leve en tålelig tilværelse. Således er agendaen, at samfundet ikke behandler stofmisbrugere på en tidssvarende måde. Desuden indeholder foredraget en udmærket beskrivelse af heroin og metadon. Eleverne bliver taget alvorligt lige meget, hvad de spørger om. To

af de interviewede lærere havde oplevet en enkelt gang, hvor foredraget var for centreret om oplægsholderens egne erfaringer uden, at de blev perspektiveret til narkoscenen generelt eller til Brugerforeningen.

At det netop er de pågældende institutioner, som gør brug af tilbudet, er tilsyneladende ret tilfældigt. Kendskabet kan være etableret, fordi læreren selv har været i narkomiljøet, fordi en gruppe på uddannelsen i forbindelse med et projekt har stiftet bekendtskab med stedet og haft et positivt møde eller interview, eller fordi kolleger har anbefalet Brugerforeningen.

8.4 Interesseorganisation

Efterfølgende beskriver vi forskellige aktiviteter, som Brugerforeningen deltager i, og hvor de repræsenterer medlemmernes interesser. Der er ikke udarbejdet registrering for antallet af repræsentative aktiviteter, men en optælling fra formandens kalender og Brugerforeningens kalender viser, at det drejer sig om cirka 45 møder m.m. fra januar 2004 til oktober 2005. Det er sandsynligvis færre end ellers, fordi det primært er bestyrelsesformanden, der tager sig af denne repræsentative funktion, og han har været fraværende i en stor del af perioden.

Brugerforeningens rolle som interesseorganisation omfatter således talrige aktiviteter bl.a.:

- Indsamling, systematisering og formidling af viden om emner relateret til stofmisbrugsområdet samt erfaringerne med stofmisbrug på baggrund af egne oplevelser.
- Deltagelse i forskellige netværk, konferencer og temadage.
- Støtte til og vejledning af brugere i andre dele af landet eller internationalt, når de ønsker at etablere brugerforeninger.
- Sprøjteopsamlingspatruljen.
- Mindedag for afdøde stofmisbrugere.
- Brugervenprisen.

Indsamling og systematisering

Ved Narkotikarådets lukning overtog Brugerforeningen rådets fagbibliotek og fik således en unik samling af litteratur vedrørende narkotikapolitik. Endvidere foretager aktivisterne løbende udvælgelse af artikler fra dagblade og artikler, som arkiveres. På hjemmesiden er der artikler, bøger, statistik, video og radiolink kategoriseret efter forskellige emner: Behandling, forebyggelse, hiv/aids/hepatitis, internationalt nyt, narkopolitik, skadesreduktion og stofferne. På denne måde er både nationale og internationale artikler m.m. systematiseret og formidles til brugere af hjemmesiden.

Artikler fra dagbladene og internettet vedrørende stofmisbrugsområdet arkiveres i Brugerforeningen og stilles sammen med anden litteratur, tidsskrifter og avisartikler til rådighed for foreningens gæster.

Formidling

Hvad angår en del af foreningens formidlingsvirksomhed, kan der overordnet skelnes mellem to forskellige typer af undervisnings- og foredragsvirksomhed. Den ene type er foredrag rettet mod hele klasser eller hold, som beskrevet ovenfor. Den anden type er mindre grupper af studerende eller forskere, som kommer i Brugerforeningen i forbindelse med et specifikt gruppeprojekt, eksamensopgave eller forskningsprojekt.

Brugerforeningen modtager og hjælper skoleelever og studerende med oplysninger og stiller deres hjemmeside, avisartikler, bøger, rapporter m.m. til rådighed. Medlemmerne – primært foreningens formand – lader sig interviewe, og foreningen har i perioder studerende, undervisere eller forskere fra forskellige institutioner til at sidde i Brugerforeningens lokaler. Der kan også være tale om behandlere og andre professionelle, som ønsker at høre om skadesreduktion, stofbrugerers erfaringer m.m.

En optælling af interview og formidling til mindre grupper af studerende viser, at der er 23 sådanne interview fra januar 2004 til juli 2005. Deltagerne er dels folkeskoleelever og dels studerende fra flere forskellige uddannelser fx journalister, pædagoger, jurister, sociologer og sygeplejersker.

Desuden kommer Brugerforeningen ud med sine budskaber, når journalister henvender sig, og foreningen har slået sig fast som en aktør, medierne henvender sig til.

Netværk

Brugerforeningen deltager i flere forskellige internationale netværk fx NAMA (National Alliance og Methadone Advocates), som er en international interesseorganisation for metadonbrugere med over 80 afdelinger i USA og 15 forskellige andre lande. ENCOD er en ngo-sammenslutning, hvor generalforsamlingen i 2004 blev afholdt i Brugerforeningen med deltagelse af repræsentanter fra 15 forskellige lande. ENCOD består af reformtilhængere og interesseorganisationer lige fra kokaproducenter i Sydamerika til cannabisforkæmpere og skadesreduktionsorganisationer og brugerbevægelser i Europa.

Konferencer, temadage m.m.

Brugerforeningen formidler holdninger, viden og erfaringer om stofmisbrug til fx forskere, journalister, behandlere og forvaltere. Det foregår enten ved interview, deltagelse i konferencer og temadage, dialogmøder eller andet. I løbet af det seneste år fx:

- Hjemløsedagen.
- Brugernes basar.
- Substitutionsprojektet, et forsøgsprojekt under Socialministeriet, om metadonbehandling og den psykosociale indsats. Formålet med projektet har været at forbedre den sundhedsmæssige og sociale tilstand for de

- sværest belastede stofmisbrugere og at minimere overdosisdødsfald. Forskere besøger Brugerforeningen i forbindelse med projektet.
- Socialministeriets og beskæftigelsesministeriets konference "Personer på kanten af arbejdsmarkedet" CABI (Center for Aktiv beskæftigelsesindsats). Brugerforeningen deltog i en workshop om det frivillige område.
 - Udkast til sektorplan for Københavns Kommunes indsats over for stofmisbrug 2005-2007. Brugerforeningen deltager i dialogmøde og er høringsinstans. Brugerforeningen fremførte følgende temaer under afrundingsdebatten: 1) At behandlingsstederne sætter fokus på og anmoder om betalingshenstand på regninger efter, at stofbrugere er visiteret til behandling samt støtter stofbrugeren med assistance til gældssanering, 2) at den nye plan sætter fokus på psykisk syge, som ikke passer ind på de almindelige behandlingssteder, 3) bifaldt at så mange forskellige parter var indkaldt til møde i forbindelse med den nye sektorplan.
 - Samarbejde med bl.a. Borgerbevægelsen Narkofrit Vesterbro om bl.a. afholdelse af en høring op til kommunevalget i 2005.

Ud over at være høringsinstans i forbindelse med sektorplanen for Københavns Kommunes indsats over for stofmisbrug, er Brugerforeningen også høringsinstans i forbindelse med forslag til lov om ændring af lov om social service (præcisering af krav til kommunernes afgørelse). Sidstnævnte er en høring, som foregår i efteråret 2005. Desuden kommenterer Brugerforeningen udkast til indstilling vedrørende sikkerhedssprøjter fra Københavns Kommune. Center for Narkotika Indsats sender forskellige skrivelser til kommentering i Brugerforeningen, og behandlere vender forskellige problemstillinger med Brugerforeningen.

Brugerforeningen bliver løbende kontaktet af journalister, som ønsker interview og holdninger til forskellige emner på stofmisbrugsområdet. I efteråret 2005 har Brugerforeningen bl.a. udtalt sig om: Fixerum på Vesterbro i Urban, Københavns Radio, Vesterbro Bladet, JyllandsPosten, situationen på Vesterbro i Dagbladet Politiken og stiksikre sprøjter i JyllandsPosten.

Andre brugerforeninger

Brugerforeningen har søsterforeninger i andre lande og har gennem årene bidraget med erfaringer og faglig sparring, når brugere har henvendt sig for at få støtte og vejledning i etableringsfasen. Den første udenlandske forening er den norske BrukerForeningen i Tønsberg, som blev etableret i 1999. Den er efterfulgt af en svensk søsterforening Svenskä BrukärForeningen, som blev etableret 1. oktober 2002. Denne forening har omkring 600 medlemmer og seks lokalafdelinger over hele Sverige.

Sprøjtepatruljen

Sprøjteopsamlingspatruljen har fungeret siden 1997. Dagligt fjerner sprøjtepatruljen brugt injektionsudstyr fra et fast område på Vesterbro og ad hoc

efter henvendelse fra beboere også fra andre lokalområder, og sender dem til destruktion hos R98.

Alle hverdage opsamler 2-3, primært aktivister, efterladte sprøjter og kanyler på Vesterbro. Aktivisterne har iøjnefaldende gule jakker på, når de er på sprøjtepatrulje for således at være synlige i gadebilledet. De bruger en tang til at opsamle de brugte sprøjter og kanyler og opbevarer dem i sikre bokse, som R98 kommer og afhenter en gang om måneden i Brugerforeningen.

Sprøjtepatruljen giver Brugerforeningen et positivt image i omverdenen, fordi fjernelsen af de brugte sprøjter er positivt for beboerne og andre, som færdes i det pågældende område. Det har ført til samarbejde med bl.a. de lokale beboerforeninger og R98.

Aktiviteten giver de brugere, som deltager, en positiv oplevelse, fordi de mødes med positive tilkendegivelser fra dem, de møder under opsamlingen. Brugerforeningen har planer om at udvide sprøjtepatruljen – en af ideerne er, at også et par af kvinderne kunne køre på sprøjtepatrulje, fordi de i højere grad lægger vægt på det sociale element, nemlig at få snakket med beboerne og dem, de møder under opsamlingen.

Aktiviteten bidrager til – i overensstemmelse med Brugerforeningens formål om at modvirke diskrimination af stofmisbrugere – og viser, at nogle stofmisbrugere også er ansvarlige i forhold til de konsekvenser, misbruget har for omverdenen.

Mindedag

Brugerforeningen afholder en gang om året en mindedag for afdøde stofmisbrugere. Det foregår på mindepladsen på Vesterbro, som er etableret af Brugerforeningen i 2003. På mindedagen bliver lagt en sten på mindepladsen for hver en afdød stofmisbruger (som er registreret i statistikken) det pågældende år. Mindedagen giver dels pårørende til stofmisbrugere mulighed for at mindes en, de har mistet, og samtidig sætter dagen fokus på antallet af dødsfald som skyldes stofmisbrug.

I 2004 symboliserede 252 sten således hver en afdød stofmisbruger fra det foregående år. På hver sten var der malet et navn og et kors. Der var taler, blev læst digte, og der blev lagt kranser og blomster. Mindehøjtideligheden varede en time og med 5-10 minutters taler fra forskellige personer fx: Velkomst ved formanden for Brugerforeningen og taler fra leder af Reden, borgerrepræsentant Frank Hedegård, en repræsentant for Narkoløsninger på Vesterbro, en pårørende og en tidligere formand for Brugerforeningen. Mellem 100 og 150 personer deltager typisk i mindedagen.

Brugervenprisen

Brugerforeningen indstiftede i 1996 stofbrugernes hæderspris. Hvert år uddeles Brugerverforeningen en brugervenpris, som på Brugerverforeningens årsdag overrækkes til en person, som har gjort en ganske særlig uegennyttig indsats for brugersagen. Modtagerne af prisen har fx været Preben Brandt (formand for Rådet for Socialt Udsatte og i dag daglig leder af "Projekt Udenfor"), Charlotte Fich (sygeplejerske på Ambulatoriet Stæren), Poul Thyge (Formand for Landsforeningen For Human Narkobehandling), Thomas Fuglsang (KASA - Københavns Amts Special Ambulatorium under KABS Københavns Amts behandlingscenter for Stofbrugere) og Peter Ege (sociallæge i Københavns Kommune).

8.5 Symbolsk kapital for brugerne

Brugerne er karakteriseret ved ikke at have væsentlig social eller økonomisk kapital. Medlemskabet og det at komme i foreningen giver brugerne, hvad man kan kalde en symbolsk kapital, fordi de er en del af en interesseorganisation, som i forskellige sammenhænge bliver hørt, og som deltager i sammenhænge, der har betydning for stofmisbrugsområdet.

"Jeg er medlem af foreningen og betragter den som en slags fagforening."

Bruger

"[Hvorfor blev du medlem af Brugerverforeningen?] Moralske opstød over mig selv – at jeg har indtaget stoffer gennem mange år. Det var befriende at finde ud af, at det var jeg ikke ene om – jo flere man er, jo nemmere er det at påvirke dem, som skal påvirkes til, at vi kan få et værdigt liv. På arbejdsmarkedet har jeg via mine forældre fået at vide, at man skal være i en fagforening. Da jeg fandt ud af, at der også var en forening for brugere – var det et rigtigt sted for mig."

Aktivist

Som interesseorganisation repræsenterer Brugerverforeningen stofmisbrugerne i forskellige sammenhænge. Internt i foreningen bliver der gennem drøftelser og erfaringer fra et hverdagsliv med stofmisbrug produceret og udviklet meninger.

Gennem foreningens foreningsrelaterede aktiviteter kommer synspunktet om stofmisbrugere som aktive stofbrugere ud til en bredere offentlighed.

8.6 Opsummerende

Som forening og interesseorganisation varetager Brugerverforeningen mange forskellige aktiviteter: Undervisning, interview, indsamling, systematisering og formidling af viden om stofrelaterede emner.

Desuden deltager foreningen i flere forskellige netværk både nationale og internationale og i konferencer og temadage om stofmisbrug. Foreningen støtter og vejleder også brugere i andre dele af landet og i andre lande, når de ønsker at etablere brugerforeninger. Daglig tager foreningsmedlemmerne på sprøjteopsamlingspatruljen på Vesterbro, og en gang om året arrangerer Brugerforeningen en mindedag for afdøde stofmisbrugere samt uddelel brugervenprisen på foreningens årsdag.

Brugerforeningen afholder et omfattende antal foredrag for hold af skoleelever, studerende og professionelle på misbrugsområdet. På 1½ år – fra januar 2004 til juli 2005 – er der således afholdt 42 foredrag for i alt over 700 personer. Der foregår ingen systematisk indsats for at få flere undervisningshold. Kendskabet til Brugerforeningens tilbud om undervisning foregår ved anbefalinger fra de, der benytter tilbudet.

Undervisningsdeltagerne fordeler sig blandt tre hovedgrupper, nemlig studerende fra uddannelsesinstitutioner, som i deres senere virke som politibetjente, jurister, social- og sundhedsassistenter, socialrådgivere og pædagoger kommer i kontakt med stofmisbrugere. Denne gruppe tæller flest foredrag, nemlig 20 og i alt 364 studerende. Formålet med foredrag rettet mod denne målgruppe er med til at kvalificerer deres opfattelse af stofmisbrugere.

Elever fra folkeskoler og andre skoler udgør den anden største deltagergruppe. Der har i perioden været afholdt 12 foredrag for 260 elever. I forhold til eleverne har foredragene et forebyggende sigte rettet mod de enkelte unge.

Den tredje gruppe af deltagere er nuværende professionelle på behandlingsinstitutioner, socialarbejdere m.m. fra både Danmark og Norden. For denne gruppe har Brugerforeningen i perioden afholdt i alt 10 foredrag for i alt 111 personer.

Vurderingerne er entydige positive. Deltagerne får erfaringerne med stofmisbrug og konsekvenserne af stofmisbrug fortalt af en bruger, som relaterer dette til egne erfaringer. Desuden møder deltagerne på nogle områder andre holdninger til stofmisbrug, end de tidligere har fået gennem andre kilder. De få gennem hele besøget i Brugerforeningen konfronteret og differentieret deres opfattelse af, hvordan personer med et stofmisbrug har det. Formår oplægsholderen ikke at reflektere egne erfaringer til generelle problemstillinger eller fastholde det forebyggende fokus, vurderes undervisningen mindre positivt.

Alle henvendelser fra mindre gruppe af fx skoleelever, studerende, forskere og behandlere imødekommer Brugerforeningen med besøg i foreningen, rundvisning og interview om det emne, som de besøgende sætter på dags-

ordenen. I perioden januar 2004 til juli 2005 var der cirka 23 af denne type besøg i Brugerforeningen.

Der er i disse år fokus på brugerinvolvering, og Brugerforeningen bidrager med erfaringer og som inspirator til andre, som ønsker at oprette brugerforeninger både nationalt og internationalt.

Som interesseorganisation repræsenterer Brugerforeningen stofmisbrugerne i forskellige sammenhænge. For de enkelte brugere har de foreningsrelaterede aktiviteter betydning. Det tilfører symbolsk kapital, fordi de på denne måde er en del af en interesseorganisation, og foreningen bliver hørt og inddraget i forskellige sammenhænge.

Litteraturliste

Adler A. Patricia & Adler, Peter (1994): 'Observational Techniques' i Denzin, K. Norman & Lincoln, S. Yvonna (eds): *Handbook of Qualitative Techniques*. Sage Publications. London.

Boelsen, Merete Watt (1988): *Frivillige i socialt arbejde – hvem, hvad og hvorfor?* Social forskningsinstituttet. København.

Ege, Peter (2004): *Stofmisbrug – afhængighed hos unge og voksne*. Hans Reitzels Forlag. København.

Grytnes, Regine (2004): 'Hygge med hensigt: Væresteder for stofbrugere' i Vibeke Asmussen og Steffen Jöhncke (red.) (2004): *Brugerperspektiver – Fra stofmisbrug til socialpolitik?* Aarhus Universitetsforlag.

Jepsen, Jørgen (2004): 'Brugerforeninger – selvorganisering, interessevaretagelse og gensidig støtte' i Vibeke Asmussen og Steffen Jöhncke (red.) (2004): *Brugerperspektiver – Fra stofmisbrug til socialpolitik?* Aarhus Universitetsforlag.

Kvale, Steiner (1994): *Interview. En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*. Hans Reitzels Forlag. København.

Wadel, Cato (1991): *Feltarbeid i egen kultur*. Seek A/S: Flekkefjord. Norge.

Bilag

Bilag 1 – Forvaltningsmæssig revision

Bilag 2 – Generelle instrukser for vagthavende

Bilag 3 – Metode

Forvaltningsmæssig revision

CASA har i overensstemmelse med projektbeskrivelsen udført en forvaltningsmæssig og finansiell revision af Brugerforeningen og herunder specielt anvendelsen af tilskudsmidler fra Københavns Kommune og Socialministeriet.

Det er bestyrelsen for Brugerforeningen, der har det overordnede ansvar for økonomi, godkendelse af regnskaber og budgetter. De daglige løbende udgifter og administration af udgiftsbilag foretages af bestyrelsens kasserer, og påtegning og attestering af bilag til afholdelse af udgifter foretages af mindst to bestyrelsesmedlemmer, bestyrelsens kasserer og ofte bestyrelsens formand. Bogføring og bilagskontrol af bogholderiet og de løbende daglige udgifter foretages af Dag- og Døgncentret, som siden 1997 har stået for bogføring og regnskab for Brugerforeningen. Revision af regnskab foretages af revisionsfirmaet Theil Andersen, Statsautoriseret Revisions Partnerselskab.

Procedurer

De bevillingsmæssige tilskud til Brugerforeningen bevilget af Københavns Kommune og Socialministeriet indbetales til en konto i Dag- og Døgncentret, der varetager bogholderi- og regnskabsopgaven for Brugerforeningen. Dag- og Døgncentret fungerer således som "bank" for Brugerforeningen og stiller fx likviditet til rådighed i en periode, hvor man afventer indbetaling fra bevillingshaver, og hvor udgifterne overstiger indtægterne. Det er således Dag- og Døgncentret, der administrerer Brugerforeningens bevillinger (se vedlagte samarbejdsaftale).

Andre indtægter fra bl.a. kontingentindbetaling, foredrag og diverse støttebeløb går ind over det daglige kasseregnskab i Brugerforeningen.

Til brug for vurderingen af forvaltningen af Brugerforeningens økonomi har CASA talt med Brugerforeningens kasserer og med administrerende chef i Dag- og Døgncentret Steen Hybel, som har den direkte kontakt med formand og kasserer i Brugerforeningen. Dag- og Døgncentret administrerer Brugerforeningens regnskab og står som den ansvarlige for bogholderi og udarbejdelse af status for indtægter og udgifter. Derudover har vi talt med autoriseret revisor Niels Strunck fra Theil Andersen, Statsautoriseret Revisions Partnerselskab, som har ansvaret for udarbejdelse af regnskab og revision af Brugerforeningens regnskaber.

Brugerforeningen har til det daglige forbrug og daglige gøremål en rådighedskasse på 20.000 kr., som kan ligge i rede penge eller stå som beløb på

en konto i banken. Det er Brugerforeningens kasserer, der er ansvarlig for det daglige kasseregnskab og rådighedsbeløb. Dette gøres i form af en kasserapport, hvor daglige ind- og udbetalinger (forbrugsudgifter) registreres, og hvor der månedligt foretages en opgørelse. Hvert bilag er påhæftet en bon og er underskrevet af kassereren. For øvrige bilag (regninger, som sendes til Brugerforeningen, skal der ud over kassereren, være endnu et bestyrelsesmedlem, som underskriver).

Denne kasserapport sendes til Dag- og Døgncentret, som går den igennem med tjek af bilag. Differencen mellem ind- og udbetalinger for den forløbne måned sættes ind på Brugerforeningens konto i banken således, at rådighedskassen bliver "fyldt op" (se vedlagte procedure for Brugerforeningen).

Det er Dag- og Døgncentret, der står for bogholderiet. Det er således Dag- og Døgncentret, der står for lønforhold til den ansatte i Brugerforeningen – fleksjob på 37 timer, dvs. udregner løn til fleksjob og får hentet refusionen ind. Alle bilag, der modtages fra Brugerforeningen enten direkte via kasserapporten eller direkte fra leverandør (regninger), bliver bogført af de ansatte i Dag- og Døgncentret. Mens det er administrerende chef Steen Hybel, som forestår status og regnskab. Der opgøres en månedlig status for den økonomiske situation i Brugerforeningen.

Det er således uafhængige personer i Dag- og Døgncentret, der på den ene side tjekker kasserapporten og udarbejder status og regnskab, og på den anden side bogfører indtægter og udgifter.

Bogføringen sker på opdelte konti, hvor der er en hovedsondring mellem udgifter til eksterne aktiviteter og til interne aktiviteter. Eksterne aktiviteter er i princippet aktiviteter ud af huset, og primært dækker det udgifter til fx teambuildingskurser, deltagelse i arrangementer og transport i forbindelse med foredrag. Interne aktiviteter er dagligt forbrug til morgenmad (kaffe og brød) og aftensmad samt sprøjtepatruljen. Derudover indeholder kontoplanen almindelige konti for løn, kontor, transport, bolig og administration og revisor.

Regnskab

Der udarbejdes hvert år et regnskab for Brugerforeningen. Derudover udarbejdes separate regnskaber for de enkelte bevillingshavere med revisionspåtegning. Hvad angår de separate regnskaber, bliver de i princippet udarbejdet på den måde, at de udgifter, som er bevillingsberettigede, fordeles i forhold til bevillingsandelen. Regnskabet opgøres i delpunkter, som ikke følger kontoplanen direkte. Der er fx ikke foretaget en opdeling på eksterne og interne aktiviteter. Det fremgår således ikke direkte af regnskabet, hvor meget der bruges på det ene og det andet.

Foreningens væsentligste indtægter kommer i form af bevillinger fra Socialministeriet og Københavns Kommune. I 2004 har Socialministeriet for første gang bevilget 800.000 kr. til Brugerforeningen. Der er tale om en treårig bevilling med 800.000 kr. hvert år. Københavns Kommune har bevilget 730.000 kr. i 2004 og har derudover bevilget 80.000 kr. til indkøb af varebil til sprøjtepatruljen. Derudover modtager Brugerforeningen Tips- og lotto-midler. Indtægter fra kontingent i 2004 udgjorde 92.000 kr.

Foreningens udgifter går primært til de fysiske rammer til opretholdelse af foreningen og til aktiviteter, herunder væsentligt til værestedet. Boligudgiften (638.000 kr.), kontorartikler og inventar og vedligeholdelse af inventar samt administration omfattende koordinator, Dag- og Døgncentret og revisor beløber sig til 1.3 mio. kr. af det årlige udgiftsbeløb på 1,8 mio. kr.

Den sidste ½ mio. kr. går primært til transport og aktiviteter i forbindelse med værestedet. Det gælder først og fremmest morgenmad og aftensmad, hvor der i 2004 blev brugt 107.000 kr. Det gælder udgifter til aviser og til licenser og materialer, vedligeholdelse og indkøb af nye rekvisitter. Det gælder udgifter til aktiviteter i form af ture og det årlige teambuildingskursus. Den anden store post er sprøjtepatruljen i form af udgifter til varebilen og cigaretter (20.000 kr.). Derudover er der transportudgifter til konferencer, foredrag m.v.

Af statusopgørelse for 2005 dækkende perioden januar til og med august fremgår det, at der budgetmæssigt er afsat 178.000 kr. til interne aktiviteter og stort set samme beløb til eksterne aktiviteter – 173.000 kr.

Ser man på de faktisk afholdte udgifter frem til og med august og budgettet frem til og med december, er udgifterne til interne aktiviteter dog langt større end udgifterne til de eksterne aktiviteter.

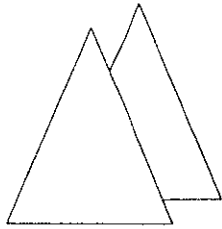
Der udarbejdes hvert år et budget. Det er formanden, der udarbejder budgettet og ofte i dialog med Dag- og Døgncentret. Dag- og Døgncentret udarbejder hver måned en status således, at der løbende er tjek på indtægter og udgifter, og udgifter på de enkelte poster i forhold til budgettet.

Vurdering af regnskab

Det er vurderingen fra Dag- og Døgncentret, at der igennem årene er udviklet et godt samarbejde mellem Brugerforeningen og Dag- og Døgncentret. Der er udviklet nogle gode og tilfredsstillende procedurer for udarbejdelse af kasserapporter og bilagsrapportering med angivelse af kontonummer. Der foretages en grundig gennemgang af bilag, og hvis der er tvivlsspørgsmål ordnes de ofte via telefonen. Der er derfor ikke de store problemer med hensyn til udarbejdelse af regnskabet.

Revision og udarbejdelse af regnskab foretages af revisionsfirmaet Theil Andersen. Revisor Niels Strunck fortæller, at der foretages en almindelig revision i henhold til regnskabsinstruktioner for en forening som Brugerforeningen, som bl.a. indebærer stikprøvekontrol af bilag. Revisionen har ingen bemærkninger til regnskabet.

I 2004 blev revisionen bedt om at udarbejde et revisorpåtegnet delårsregnskab for perioden 1.1.-31.8.2004. I den forbindelse blev der også gennemført et uanmeldt kassebesøg i Brugerforeningen. Der var ingen særlige bemærkninger hverken til regnskab eller kasseeftersyn.

Samarbejdsaftale

mellem Brugerforeningen (BF) og Dag- og Døgncentret (DDC).

Parterne er enige om, at DDC administrerer BF's driftsøkonomi. Det betyder, at DDC varetager lønadministration og bogholderi af attesterede bilag for BF. I den forbindelse udfører DDC en rådgivning om administration og god regnskabsskik i fornødent omfang.

Endvidere fungerer DDC som modtager af bevillinger fra forskellige myndigheder på BF's vegne. Disse – og BF's egne indtægter – indgår i regnskabet. BF's kasse afstemmes løbende af BF's bestyrelse/kasserer i forbindelse med udfyldelse og indsendelse af kasserapport og tilhørende bilag til DDC.

DDC udfærdiger i samarbejde med BF's revisor de årlige regnskaber for BF og sikrer, at tidsfrister og andre myndighedskrav i forbindelse med regnskabsaflæggelsen overholdes.

For disse ydelser betaler BF honorar til revisor samt et fast månedligt beløb til DDC svarende til ca. 5% af budgettet. For året 2003 er beløbet aftalt til 6.000 kr. pr. md.

Aftalen kan af begge parter opsiges med tre måneders varsel.

Indeværende aftale erstatter tidligere af 12.12.2000.

For Brugerforeningen

For Dag- & Døgncentret

Dato _____

Dato _____

BRUGERFORENINGEN

Brugerforeningen har et "rådighedsbeløb" på 10.000 kr. til den daglige drift. Rådighedsbeløbet suppleres op af DDC efter godkendte udgifter. Suppleringen foregår på grundlag af korrekt udarbejdet Kasserapport. Foreningen opbevarer rådighedsbeløbet på en særlig bankkonto og/eller i en pengekasse. På bankkontoen og i pengekassen må **kun** forefindes penge og bilag, der konkret vedrører rådighedsregnskabet. Alle transaktioner **skal** foregå via gyldige bilag.

Instruks for Kasserapport (KR).

Alle ind- og udbetalinger over rådighedskassen skal føres i Kassekladden. Kassekladden afsluttes én gang om ugen i en Kasserapport. Efter afstemning af Kasserapporten indsendes den sammen med alle bilag til DDC. DDC sender check til opfyldning af rådighedskassen.

Kassekladden.

Kassekladderne skal indsendes i fortløbende numre. Hvis en side i kassekladden annulleres, skal den sendes ind alligevel.

Hvis der af DDC er fundet en fejl i indsendt rapport, skal fejlen rettes i kopien af det indsendte (og i "Kassebeholdn. overført fra sidste rapport"), så samme fejl ikke fortsættes i næste kladde.

Kladden skal være **afstemt** og forsynet med stempel og underskrift (= Kasserapport).

Bilag.

Udgifter

Alle udgifter, der skrives i kassekladden forudsætter original kontant-regning eller kassebon. Regningen / kassebonen påhæftes **blåt** udgiftsbilag.

Bankgebyrer el. lign. skrives i KR, vedhæftet kontoudtoget, hvoraf gebyret fremgår. Såfremt der (yderst undtagelsesvist) ikke kan skaffes regning/bon på en udgift, skal blå udgiftsbilag underskrives af formanden.

Udgifter på "skæve" beløb rundes af til nærmeste 25-øre på det blå bilag.

A conto udlæg fra/til kassen skal **ikke** skrives i KR, men må afvente afregning med bilag.

Indtægter

Indtægter til rådighedskassen skal være fulgt af originalbilag, som hæftes på **rødt** indtægtsbilag.

Check fra DDC til supplerings af kassebeholdningen skal skrives i KR: slippet hæftes på rødt bilag.

Brugerforeningen 2005

BRUF 2005	jan	feb		mar		apr		maj		jun		jul		aug		sep		okt		nov		dec		Året i alt		årsbudget	
		REAL	REAL	REAL	REAL	REAL	REAL	REAL	REAL	REAL	REAL	REAL	REAL	REAL	REAL	REAL	REAL	REAL	REAL	REAL	REAL	REAL	REAL	REAL	REAL		REAL
Indtægter																											
Fonde																											
Kbh., drift		\$115	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	600.000	600.000
Soc.min., Tips-Lotto		310																									266.400
Soc.min., Udsatte		106	66.667	66.667	66.667	66.667	66.667	66.667	66.667	66.667	66.667	66.667	66.667	66.667	66.667	66.667	66.667	66.667	66.667	66.667	66.667	66.667	66.667	66.667	66.667	800.000	800.000
Fonde i alt		116.667	116.667	116.667	116.667	116.667	116.667	116.667	116.667	137.500	137.500	137.500	137.500	137.500	137.500	137.500	137.500	137.500	137.500	137.500	137.500	137.496	137.496	137.496	1.545.831	1.666.400	
Egne indtægter																											
Kontingenter/budget		300		900		900	1.200	1.200	1.200	1.000	1.100	1.100	1.100	1.050	1.050	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	16.750	30.000	
Foredrag				750		750	500	500	500																1.750		
Støttebeløb		300							2.247	300	150	150	150												0		
Diverse																									2.997		
Diverse indt. i alt		600	0	1.650	1.650	1.650	1.700	1.700	3.947	1.300	1.250	1.250	1.050	1.050	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	21.497	30.000		
Indtægter i alt		117.267	116.667	118.317	118.317	118.317	118.367	120.614	138.800	138.750	138.750	138.550	138.550	140.000	140.000	140.000	140.000	140.000	140.000	140.000	140.000	139.996	139.996	1.567.328	1.696.400		
Udgifter																											
Løn		23.287	23.123	17.998	23.123	17.998	26.887	23.123	23.123	23.123	-69.645	23.123	23.123	11.230	11.230	11.230	11.230	11.230	11.230	11.230	11.230	11.230	11.230	135.938	134.757		
Kontor, fors.		21.906	243	8.472	4.781	8.472	2.861	1.940	1.940	4.781	10.383	6.262	23.040	23.040	23.040	23.040	23.040	23.040	23.040	23.040	23.040	23.040	23.040	149.006	276.474		
Ekstern Aktiv.		250	0	1.103	86	1.103	3.180	86	86	1.135	6.280	-5.905	14.440	14.440	14.440	14.440	14.440	14.440	14.440	14.440	14.440	14.440	14.440	63.887	173.274		
Intern Aktiv.		13.239	0	16.831	8.992	16.831	12.257	9.264	9.264	8.992	14.022	11.569	14.841	14.841	14.841	14.841	14.841	14.841	14.841	14.841	14.841	14.841	14.841	145.536	178.087		
Kommunikation		10.126	3.428	14.052	2.108	14.052	4.157	6.582	6.582	2.108	9.087	5.542	10.027	10.027	10.027	10.027	10.027	10.027	10.027	10.027	10.027	10.027	10.027	95.191	120.329		
Transport		33.589	4.910	6.388	4.987	6.388	21.138	884	884	4.987	4.314	16.470	9.626	9.626	9.626	9.626	9.626	9.626	9.626	9.626	9.626	9.626	9.626	131.185	115.516		
Bolig		50.149	50.149	60.590	51.563	60.590	51.563	86.570	86.570	51.563	46.989	51.563	49.736	49.736	49.736	49.736	49.736	49.736	49.736	49.736	49.736	49.736	49.736	648.080	596.833		
Administration		6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	72.000	72.000		
Revisor		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	30.000	30.000		
Udg. i alt		158.547	87.853	131.434	102.689	131.434	128.042	134.449	134.449	27.430	114.623	114.623	138.939	138.939	138.939	138.939	138.939	138.939	138.939	138.939	138.939	168.939	168.939	1.470.823	1.697.270		
Resultat		-41.280	28.814	-13.117	36.111	-13.117	-9.675	-13.835	36.111	111.320	23.927	1.061	1.061	1.061	1.061	1.061	1.061	1.061	1.061	1.061	1.061	-28.943	96.505	-870			
Akkumuleret/ovf.		-41.280	-12.466	-25.582	-49.093	-25.582	-35.258	-49.093	-12.982	98.339	122.265	123.326	124.387	125.448	125.448	125.448	125.448	125.448	125.448	125.448	125.448	125.448	125.448	96.505	96.505		

Bilag 2

Vagthavende

Generelle instrukser for vagthavendegruppen.

1. Vagthavende (V.) har ansvar for god tone/ro og **orden** i Brugerforeningen.
2. V. åbner for gæster med et håndtryk og “Velkommen til Brugerforeningen”.
3. V. tager sig af rundvisning af gæster og fortæller om Brugerforeningens virke.
4. V. **alene** udleverer tjenestecyklerne og udfylder **altid** låneformularen med ærinde/data og for tilbagelevering m.m.
5. V. starter videoen, udfylder listen med titel/lånerens navn og kvitterer.
6. V. holder øje med, at toilettet er **rent og pænt** under hele vagten
7. V. holder øje med, at baderummet/vaskeriet er **rent og ryddeligt**.
8. V. finder **villige** medlemmer til rengøringsopgaver, indkøb og madlavningen.
9. V. overvåger, at der **ikke** handles eller tilbydes ting i handel i Brugerforeningen.
10. V. tager telefonen og svarer med: “Brugerforeningen og fornavn”.
11. V. noterer beskeder og **sørger altid** for, at den rette person underrettes.
12. V. giver tilladelse til lån af telefonen og **indskærper, at kun korte samtaler er tilladt** og beder medlemmerne **benytte telefonbøgerne** i stedet for oplysningen som koster 17,- kr.
13. V. skriver gæster i gæstebogen, og V. skriver vagtrapport over daglige gæster/hændelser og udførte opgaver.
14. V. slukker for kaffemaskinen, computere, printeren og kopimaskinen, dog først ved lukketid.
15. V. samler posten til Brugerforeningen og sørger for at stemple dato/modtaget på brevene og underrette dem, der tager sig af besvarelsen.
16. V. udleverer materialer og værktøj til medlemmer, som skal udføre arbejdsopgaver.
17. V. beder medlemmer og gæster om **kun** at anbringe overtøj/værdisager i garderobeboksene.
18. V. sørger for, at der **altid** er kaffe på bordet, og at der ellers er ryddeligt.
19. V. rydder op i materialet og inforeolerne og tjekker, at der er nok eksemplarer af de forskellige artikler.
20. V. dæmper højrøstede diskussioner og tydeligt påvirkede i deres fremturen.
21. V. søger for, at der **ikke** er nogen, der **sover/kokser** i foreningen (Hjemløshed er ikke en gyldig undskyldning).

22. V. er til **enhver tid øverste myndighed**, og henstillinger skal efterkommes **uden** brokkeri. Er der uenighed, kan problemet rejses på uge/-vagt mødet.
23. V. underretter straks Securitas telefonisk og giver kodeordet, hvis alarmer har været aktiveret.
24. V. husker at tænde og slukke for telefonsvareren og lyset ved åbning og lukning.
25. V. husker at efterse, at alle vinduer og bagdøren er forsvarligt lukkede, og at alarmer er rigtigt indstillet (fra generelle instrukser for vagthavende gruppen, marts 2001).

Metode

Til besvarelse af evalueringens forskelligartede problemstillinger har vi anvendt en bred vifte af forskellige samfundsvidenskabelige metoder. I det følgende redegøres der for de anvendte metodestrategier.

Deltagende observation som socialvidenskabelig metode

For at belyse fænomener såsom Brugerforeningens eventuelle uformelle ledelse, regler og retningslinier, in- og eksklusionsmekanismer i foreningen og værestedet, "stemninger" samt besøgshyppighed, omfang og repræsentativitet af stofmisbrugere, har vi anvendt den etnografiske metode "deltagerobservation". Vi var endvidere ikke sikre på, om vi ved interviewene ville kunne opnå den samme viden om dét, som måske bliver taget for givet både af foreningens aktive medlemmer og de brugere, der ikke har samme aktive forhold til foreningen.

Deltagende observation er en etnografisk metode baseret på deltagende observation af en genstand. De metodiske principper er praktisk funderet i, at forskeren placerer sig i en position og indgår såvel deltagende som observerende inden for konteksten. Når man foretager deltagende observation, indfanger man noget ekstra, som ikke kan indfanges ved et interview. Dette skyldes bl.a., at observatøren bliver en del af konteksten og påvirker konteksten samtidig med, at observatøren påvirkes. Derudover skaber metoden mulighed for på nært hold at få indblik i informantens naturlige omgivelser (Adler & Adler 1994). Fordelen ved at anvende denne metode er, at det giver mulighed for at opnå indsigt i:

- Selvsagte og selvindlysende forhold, der ikke er bevidst for de informanter, der indgår i undersøgelsen, og som derfor ikke umiddelbart bliver italesat under et kvalitativt interview.
- Personlige eller følsomme aspekter som ikke kommer frem under et kvalitativt interview fx konflikter eller ulige magtrelationer.
- Forhold som informanterne umiddelbart ikke kan udtrykke, fordi de forudsætter teoretisk og/eller metodisk kundskab, som informanterne ikke besidder (Wadel 1991:188f).

Endelig skulle observationerne give os et indtryk af hverdagen i værestedet og aktiviteterne i såvel værested som foreningsregi.

Selve deltagerobservationsprocessen er foregået på den måde, at vi primært har siddet med ved spisebordet i Brugerforeningen. Spisebordet er placeret tæt på indgangen til Brugerforeningen, og er der, hvor man ofte sætter sig, lige når man kommer ind ad døren. Spisebordet skaber så og sige rammen om flere af de personlige møder, der foregår. Dels drikker værestedsbrugere

og aktivister meget kaffe og ryger mange cigaretter omkring bordet, og taler om stort og småt. Konflikter italesættes og løses eventuelt også omkring bordet. Dagens aviser og tilbudsaviser placeres endvidere på dette bord, og nytilkomne værestedsbrugere bruger ofte indholdet i dagens aviser som indledende samtaleemne. Brugerforeningens vagthavende sidder endvidere en del ved bordet med Brugerforeningens telefon. Ved at sidde med rundt om spisebordet har vi således også fået en fornemmelse af variationen og antallet af telefoniske henvendelser til Brugerforeningen.

Ved spisebordet har vi nedfældet noter og samtaler på blok, idet vi tolkede, at det var upassende, og at det ville skabe unødigt bekymring hos brugerne, såfremt vi havde en båndoptager kørende i konteksten omkring spisebordet. Igennem disse spontane og ad hoc baserede samtaler har vi fået adskillige nyttige dagligdagsinformationer om brugerne og deres hverdagsliv, der ikke ville fremkomme i en struktureret interviewsituation.

Vi har endvidere benyttet deltagerobservation, så vi bedre kunne opnå viden om foreningens mere repræsentative arbejde. I denne forbindelse har en medarbejder fra CASA deltaget i sprøjtepatruljens arbejde på Vesterbro. Turen rundt med sprøjtepatruljen gav viden og indsigt i en viden om stofbrugernes liv på gaden, som ikke kan indfanges på det teoretiske plan. Til hver enkel opsamlet sprøjte knyttede der sig en historie om livet som stofmisbruger, der blev leveret af den autoriserede sprøjteopsamlet fra Brugerforeningen. Derudover kom der adskillige kommentarer om sprøjtepatruljen og stofmisbrugsproblemerne i området på Vesterbro fra beboere eller mennesker, der bor eller arbejder i lokalområdet. På denne måde opnåede vi indsigt i, hvordan omverdenen ser på stofmisbrugere og herunder også den udviste respekt fra omverdenen i forhold til Brugerforeningens sprøjtepatrulje.

I juli 2005 deltog vi i den årlige generalforsamling i Brugerforeningen. Dette gav mulighed for efterfølgende samtaler med medlemmer, der kun kommer lejlighedsvis i foreningen, om deres opfattelse af foreningen. Samtidig blev vi delagtiggjort i formaliserede eksklusionskriterier i foreningen, idet der på denne generalforsamling, for første gang i foreningens historie, blev ekskluderet et medlem. Desuden har vi overværet et foredrag for politiskelevere i Brugerforeningen samt deltaget i et arrangement, hvor Brugerforeningen var repræsenteret som forening, nemlig et foredrag og debat i forbindelse med udarbejdelse af lokale bud på løsningsforslag på de narkotikarelaterede problemer på Vesterbro. Begge dele foregik i efteråret 2005.

Kvalitative interview

Der er foretaget 27 semistrukturerede interview med brugerne. 21 interview er optaget på båndoptager og efterfølgende transskriberet. De øvrige interview er nedfældet på blok. Samtlige interview er kategoriseret og analyseret i forhold til de problemstillinger, evalueringen skulle belyse. Interviewene

er foretaget med udgangspunkt i en struktureret interviewguide, hvor vi havde opstillet en række spørgsmål, der skulle belyses. Interviewsituationen er startet med en briefing om undersøgelsen, og hvert interview er efterfølgende debriefet med informanten med henblik på afklaring af eventuelle tvivlsspørgsmål (Kvale 1994).

Nogle brugere er belastet af diverse psykiske eller somatiske sygdomme. Symptomer på disse sygdomme har eksempelvis været svækket hukommelse. Andre symptomer har været nedsat stemningsleje eller omvendt rastløshed. Nogle interview er derfor fordelt ud på flere timer eller over flere dage. Nogle interview har haft en varighed på flere timer, mens andre har været ganske kortfattede. Omfanget og dybden af interviewet har således varieret fra interview til interview, men i stedet for at følge en stringent arbejdsform, har vi vurderet, at det har været nødvendigt at sætte sig i den enkelte informants sted (Kvale 1994).

Med henblik på at få vurderinger fra dem, som benytter Brugerforeningens undervisningstilbud, har vi foretaget 3 telefoninterview med folkeskolelærere fra 3 forskellige skoler, som gennem en årrække er kommet med deres klasser til foredrag i Brugerforeningen. Desuden har vi foretaget 2 telefoninterview og 1 personligt interview med undervisere, som kommer med studerende til foredrag i foreningen. Endvidere er der foretaget personlige interview med 3 samarbejdspartnere til Brugerforeningen. For at få vurderinger af Brugerforeningen fra stofmisbrugere, der ikke kommer i Brugerforeningen, men i andre væresteder, har vi interviewet 3 personer med kendskab til foreningen. Interviewene har fundet sted på henholdsvis et værested i tilknytning til et ambulatorium, et medborgerhus og et andet sted for stofmisbrugere.

Spørgeskema

Til den kvantitative belysning af bl.a. antal værestedsbrugere, baggrunden for henvendelsen til forening/værested, og hvilke aktiviteter der er på henholdsvis væresteds- og foreningsniveau og tilfredsheden hermed, har vi i tæt dialog med Brugerforeningens medlemmer udviklet et spørgeskema. Dette afstedkom en del korrektioner til det oprindeligt udformede spørgeskema. I et pilotspørgeskema havde vi fx spurgt om vedkommende var bruger – underforstået *bruger af værestedet*. Dette blev fortolket som *bruger af stoffer* af de personer, der skulle udfylde skemaet. Vi fandt således ud af, at det var nødvendigt med en skarp sproglig stringens i spørgeskemaet, når vi spurgte til vedkommendes status fx medlem, bruger, aktivist, frivillig etc.

I det oprindeligt udformede spørgeskema havde vi overset en funktion nemlig, at det er muligt at hente gratis 'værktøj' i Brugerforeningen. Denne funktion blev tilføjet efter pilotudfyldelsen. I spørgsmålet om hvor længe vedkommende havde været stofmisbruger, fandt vi efterfølgende også ud af, at begrebet 'stof' er for upræcist. Dette spørgsmål blev korrigeret til,

hvor længe vedkommende havde været stofbruger [heroin]. Denne tætte dialog med informanterne har styrket validiteten af de indsamlede spørgsmål.

Spørgeskemaet er konstrueret sådan, at det udfyldes anonymt. Flere informanter har dog efterfølgende underskrevet med navn på dette og noteret, at vi kunne komme tilbage og indsamle mere viden, hvis det var nødvendigt. Hovedparten af spørgeskemaerne er udfyldt af informanten selv. I et tilfælde har Brugerforeningens koordinator hjulpet med udfyldelsen, idet vedkommende, der skulle udfylde skemaet, har vanskeligheder med at læse og skrive. Endelig har en medarbejder fra CASA hjulpet med at udfylde skemaet, såfremt vedkommende, der skulle udfylde, har spurgt om dette.

Der er i alt indsamlet 61 spørgeskemaer, hvoraf 1 skema er mangelfuldt udfyldt. Idet hovedparten har anført navn eller andre kendetegn, er det muligt at sikre sig, at skemaerne er udfyldt af forskellige personer. Qua perioden med deltagerobservation har vi endvidere opnået kendskab til de forskellige personer, der kommer regelmæssigt i foreningen og værestedet, hvorfor de indsamlede skemaer virker repræsentative.

Bortfald

Vi har registreret 72 personer, der kommer i Brugerforeningen. Det vil sige, at der er 11 personer, der ikke har udfyldt skemaet. Baggrunden for dette bortfald har flere årsager. Vi har uddelt skemaer til 3 personer, som vi ikke har fået retur. Disse personer har i situationen været for stoffpåvirkede til at udfylde skemaet. De har efterfølgende fået skemaet med sig, da de gik, og har ikke returneret det til os. En person var så rastløs de gange, han kom i foreningen, at det var umuligt for ham at koncentrere sig om at besvare skemaet. Han fik derfor skemaet med sig, men fik det ikke returneret. En person blev fængslet, mens vi foretog deltagerobservation. Han nåede derfor ikke at få et skema. En person blev hospitalsindlagt ganske få dage efter, at CASA indledte perioden med deltagerobservation, og vedkommende nåede heller ikke at få et skema. Til generalforsamlingen dukkede 2 personer op, som vi kun havde hørt om, men ikke truffet i foreningen på de tidspunkter, hvor vi var til stede. Disse personer nåede at smutte ud ad døren, inden de fik besvaret skemaet. De sidste 3 personer har ikke ønsket at besvare skemaet, fordi de for ganske nylig er blevet introduceret for foreningen.